

sí participava en la candidatura "Frente Obrero" (169), i va trobar fortes reticències en els corrents més obreristes de la USC, que interpretaven el canvi de tàctica com un retorn a col.laboracionismes amb partits burgesos que pensaven ja superats.

La bel.ligerància dels membres de la Federació de Barcelona en contra de la USC i la proclamació de candidats socialistes en llistes diferents a la coalició de la que formava part la Unió, va portar al comité executiu d'aquesta a demanar a la direcció del PSOE que prengués una postura definitiva que acabés amb el conflicte de manera que si continuava tolerant l'existència de l'esmentada Federació, la USC consideraria finida la seva gestió d'arribar a un acord definitiu d'incorporació al PSOE (170). La comissió executiva contestà que es desplaçaria a Barcelona De Francisco per intentar trobar una solució de compromís, desplaçament que no es produí fins a la segona quinzena de gener del 1934.

L'ampli front d'esquerres proposat per la USC no va reeixir, no tan sols per l'oposició dels altres partits marxistes sinó també per les divisions entre el partits republicans nacionalistes (171); la USC va presentar-se a les eleccions en coalició amb l'Esquerra. La victòria de la dreta a Espanya i l'avenç de la Lliga a Catalunya va donar la raó, segons Comorera, a la posició mantinguda pel comité executiu i demostrava el tràgic error que havia comportat la divisió de forces republicanes d'esquerra.

Es posteriorment a les eleccions de novembre que Comorera es desplaça a Madrid per tal de trobar una solució

precisa en el conflicte obert amb la Federació de Barcelona i acabar d'una manera o altra la ja excessivament llarga provisionalitat en la caracterització de la relació orgànica PSOE-USC. Tal com ja he explicat, Comorera ofereix la possibilitat d'admetre la USC els antics estatuts de la Federació Catalana, resolent així els motius que van portar a la Comissió Executiva del PSOE a no reconèixer els acords del Congrés de fusió. El problema, però, ja no era en aquests moments la clarificació de les relacions orgàniques PSOE-USC malgrat que l'oferiment de Comorera significava ni més ni menys la integració de la USC en el PSOE, sinó les dues formes radicalment diferents en què la USC i la Federació de Barcelona analitzaven la situació política.

El resultat de les eleccions va accentuar més l'esqueranització del corrent dominant en el PSOE encapçalat per Largo Caballero, mentre que el sector moderat de Besteiro, Trifon Gómez, més pròxim als postulats de la USC perdia totalment la seva influència política. La Federació de Barcelona era qui representava la tendència caballerista, la qual topava amb la política d'aliances de la USC i el seu refermament del pacte amb l'Esquerra després de les eleccions, sobretot quan decidí entrar a formar part del primer Govern Companys.

Eren dues maneres d'entendre el moment polític difícilment conciliables, i així ja es va manifestar a les primeres reunions dels partits membres de l'Aliança Obrera. Comorera no reconeixia la representativitat de la Federació de Barcelona, considerant que l'únic partit socialista de Catalunya era la USC després de la unificació del juliol i que per tant, el representant legítim del PSOE a Catalunya era només la USC. La ja esmen-

tada anada a Madrid de Comorera buscava el suport del PSOE a la política de la USC encara que això comportés la integració de la USC en el PSOE amb tots els ets i uts. La resposta lògica de la Comissió Executiva era que si la USC acceptava els estatuts de la Federació Catalana no hi havia motiu per negar-li l'entrada al partit socialista, però quedava pendent el conflicte amb la Federació de Barcelona i, en conseqüència, les discrepàncies de fons que enfrontaven la línia política de la USC i el PSOE a través de la citada Federació. En aquest punt l'acord era impossible a no ser que la USC rectificqués el seu pacte amb l'Esquerra. L'entesa política no es va produir tal com el mateix Comorera explicà en una conferència informativa sobre la posició de la USC respecte l'Aliança Obrera: "Es celebrà una reunió important a Madrid, a la qual jo vaig assistir en nom de la USC, amb desigs d'arribar a una entesa amb el Partit Socialista, cosa que no fou possible. Davant això, a la nostra arribada a Barcelona, aixecàrem el veto a la Federació Socialista perquè aconseguida l'entesa amb el Partit entenguérem que els representants naturals d'aquest (a Aliança Obrera) era aquella" (172). El Manifest de l'Aliança del 9 de desembre ja era signat entre d'altres per Rafael Vidella com a representant de la Federació de Barcelona (PSOE) i per Martínez Cuenca com a representant de la USC (173).

Tal com es pot constatar, la situació era molt contradictòria el mes de desembre de 1933. D'una banda la USC admetia integrar-se en el PSOE assumint els vells estatuts de la Federació Catalana i "El Socialista" publicava la seva admissió al partit espanyol, d'altra el

desacord polític entre la USC i la direcció del PSOE va arribar al seu grau màxim amb motiu de l'Aliança Obrera i la política d'aliances. Era una contradicció d'alguna manera lògica que reflectia un darrer intent desesperat de Comorera d'aconseguir la confiança de la Comissió Executiva i amb ella la unificació socialista a Catalunya, i una actitud no menys racional de qui no té inconvenient en acceptar la integració de la USC al PSOE sempre i quan aquesta no posi en dubte la indiscutible direcció política dels òrgans generals del PSOE a Espanya i per tant a Catalunya.

El retorn, doncs, de Comorera de Madrid i la seva afirmació que el representant del PSOE a l'Aliança Obrera a Catalunya és la Federació Socialista, fa preveure un trencament definitiu de les negociacions malgrat l'aparent resolució de les discrepàncies estatutàries plantejades per la Comissió Executiva després del Congrés de fusió. Si quedava algun motiu per exhaurir totes les possibilitats d'una entesa amb el PSOE aquest era la UGT. Ja és sabuda la importància que donava Comorera al sindicalisme i a la vinculació de la USC al moviment obrer. La UGT era la central sindical després del fracàs amb la CNT que permetia assolir aquest objectiu evitant caure en la trampa de crear sindicats nous que molt difícilment deixarien de ser marginals al costat de les dues grans sindicals.

Ja he dit que posteriorment a les eleccions legislatives de novembre la UGT comença a distanciar-se dels postulats de la USC, tot i que el seu representant a l'Aliança Obrera, Vila Cuenca, continuarà fent costat a les posicions de la USC a les primeres reunions del co-

mité de l'Aliança. Però a les eleccions municipals del 14 de gener de 1934 la UGT deixa ja llibertat d'actuació a les seves seccions i immediatament després de les eleccions Vila Cuenca es desmarcà de la USC posant-se al costat de Maurin i Vidiella, segons els quals tota organització adherida a l'Aliança Obrera havia de renunciar a tota col.laboració amb els partits burgesos, situant a la USC en el dilema de mantenir el pacte amb l'Esquerra i deixar l'Aliança o al revés.

El desmarcament de Vila Cuenca i la UGT catalana eren la gota que feia vessar el vas. La Federació Socialista de Barcelona era la real representant del PSOE a l'Aliança Obrera i la UGT retirava el bastó que tant suport havia donat a la USC abans denovembre. La USC quedava quasi com abans de la unificació, només quedava una cosa per segellar la impossible entesa, reconstituir la Federació Catalana del PSOE.

De Francisco vingué a Barcelona (174) i tingué dues reunions amb representants de la USC i la Federació de Barcelona. La proposta de la USC per acabar amb el conflicte era que així com la USC s'integrava al PSOE, la Federació de Barcelona ingressés col.lectivament a la USC conservant tots els seus membres la seva antiguitat militant, i que dos representants de la Fò Comarcal de Barcelona de la USC i dos de la Fò Socialista de Barcelona distribuïssin els nous afiliats entre les seccions del partit. De Francisco no ho va acceptar, tot dient que la Federació Comarcal s'havia de dissoldre i que la Comissió Executiva faria el projecte d'Estatuts de la nova Agrupació de Barcelona que serien discutits per delegats de la Fò Comarcal i de la Fò Socialista i que, ahora, totes les seccions de la USC havien de tra

metre els seus estatuts per a ser aprovats per la Comissió Executiva.

Poca o cap autoritat donava De Francisco a la direcció de la USC i concretament al seu Comité Executiu. Per a Comorera la proposta de la Comissió Executiva significava el sotmetiment de la USC i la desautorització de la vella Federació Catalana que varen expulsar primer i dissoldre després la titulada Federació de Barcelona. L'acord es feia impossible i el trencament inevitable. La USC refusà la proposició de De Francisco i aquest enviava una carta amb data del 24 de gener de 1934 en la qual informava al Comité Executiu de la USC que davant les gestions infructuoses de De Francisco, havia acordat mantenir la Federació Socialista Catalana amb les seccions que ratifiquessin l'adhesió al partit (175).

El laboriós intent de fusionar el moviment socialista a Catalunya havia fracassat, i la USC es trobava altre cop fent aliança amb l'Esquerra. Endebades havien resultat els esforços de crear un espai socialista propi amb capacitat d'agafar el relleu de l'Esquerra. La Federació Catalana del PSOE era reconstituïda i Rafael Vidiella esdevindria el seu President. El moviment marxista, i en aquest cas, el moviment socialista continuava dividit.

LA DISSOLUCIÓ DE LES CORTS CONSTITUENTS I EL FRONT D'ESQUERRES.

Retorn de la U.S.C. al Govern de la Generalitat

M'he referit ja al viratge polític de la USC arran de les eleccions legislatives del 19 de novembre i a la diferència que va tenir en l'accentuació de les diferències amb el PSOE. Ens cal detenir-nos, ara, en els motius que justificaven el capgirament de l'estratègia política en l'anàlisi de la conseqüència lògica d'aquest canvi d'actitud: el retorn de la USC al govern de la Generalitat.

La dissolució de les Corts i la convocatòria anticipada d'eleccions legislatives va acabar d'obstaculitzar el procés que la USC havia iniciat des de les eleccions al Parlament de Catalunya. L'establiment de les bases per a l'organització política de la classe obrera havien fracassat de moment. La unificació socialista trobava forts entrebancs per l'oposició del PSOE a la concepció política i organitzativa del nou partit, i les gestions iniciades entre les forces marxistes per tal d'arribar a una entesa unitària quedaven ja de principi disminuïdes, si no desvirtuades, per la seva pobra representació en relació amb la implantació obrera de la CNT i per les divergències que ja de seguida es manifestaren entre les organitzacions. És probable que si el PSOE hagués donat suport sense embuts a la fusió socialista a Catalunya, la USC no hauria retornat a l'aliança amb l'Esquerra i, contràriament, hauria radicalitzat la seva acció política a l'igual que el sector caballerista, radicalització

que sí es produí a partir del fets d'octubre. També és cert que sense la convocatòria d'eleccions la USC no tenia motiu per modificar la seva línia política i per tornar a pactar amb l'Esquerra, ja que això significava, ni més ni menys, posposar el seu programa socialista posant en primer pla la defensa de la democràcia amenaçada (*). És en aquest sentit que la convocatòria anticipada d'eleccions constitueix el darrer motiu que trenca el procés iniciat quan les eleccions al Parlament de Catalunya i retorna a la USC a la política de col.laboració amb l'Esquerra.

(*) "Si no hagués vingut la dissolució violenta de les Corts Constituents de la República en el precís moment en què era major la confusió entre els partits republicans, és molt probable que la posició de la USC fóra avui tota una altra. A la USC li convenia, un cop les Constituents haguessin acabat el seu comès, presentar-se sola a la lluita, evitar confusionismes i desorientacions i fixar, ja des d'ara, les normes de la seva doctrina i de la seva tàctica en la lluita decisiva de la consecució del poder del proletariat".

("El sentit d'aquestes eleccions. O nosaltres o la Lliga. O revolució o contrarevolució. Heus ací l'única alternativa!". Article de Serra i Moret. Justícia Social nº 123, 11 de novembre de 1933).

En aquells moments la interpretació que feia la direcció de la USC partia de dues observacions prè-vies: la divisió del moviment obrer a Catalunya i la inviabilitat d'un acord entre totes les forces marxistes sense exclusió i, fonamentalment, la poca força que tindria un front obrer cas de consti-tuir-se, perquè la immensa majoria dels treballa -dors pertanyents a la CNT en restarien al marge (*).

Davant de la divisió del moviment obrer i l'acti-tud abstencionista de la CNT no quedava altra sor-tida amb probabilitats d'èxit per a barrar el pas a la Lliga que un ampli front d'Esquerres. Aquesta va ser la proposta que va fer la USC, un front que aglutinés a totes les forces i partits republicans que havien votat la Constitució i donat suport a les mesures legislatives de les Constituents. Calia

-----

(*) "No era possible un front obrer autèntic i es-sent així, no podien enganyar els treballadors amb una farsa més. Tenien l'experiència del període mu-nicipal i vèiem que , fora d'aquest front, resta-ria una gran massa obrera. Si haguéssim vist que ra possible un absolut front obrer, la USC s'hi hau-ria sumat sense vacil.lacions, però no essent així es veia clarament que la poesia revolucionària que significava aquest front no tindria altre resultat que lliurar la República a la reacció".

(Discurs de J. Comorera al míting de presentació de candidats de la USC. Justícia Social, nº 122, 4 de novembre de 1933).

preservar l'obra legislativa realitzada per les Corts front la voluntat revisionista de la dreta. No era el moment de radicalitzar posicions, sinó de refermar els canvis ja realitzats. No s'havia de caure en el parany d'un enfrontament directe, de classe, que debilitaria la República i la llançaria a una espiral impossible de controlar. Les eleccions establiren per damunt de tot un dilema: fidelitat o revisió de la Constitució, aquest era el nus de la qüestió (176).

Aquesta va ser la proposta que Serra i Moret i Comorera van fer al President de la Generalitat, Francesc Macià. El criteri de la USC era formar una coalició que abastés des de l'Acció Catalana fins als comunistes (*), però aquesta no era la manera de veure les coses per part dels partits que potencialment podien conformar al Front d'Esquerres. De fet, les gestions només es realitzaren a l'entorn de l'Acció Catalana Republicana i el Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra, ja que la valoració que feien del moment polític el Bloc Obrer i Camperol i la Federació Socialista de Barcelona era diametralment oposada a la de la USC. No es tractava d'anar a remolc de la força electoral de l'Esquerra

-----

(*) Es probable que per les intervencions que fa a la impossibilitat de formar un Front Obrer i per les negociacions que la USC ja havia tingut amb J. Maurin, s'està referint al B.O.C., però hom no ha d'excloure que Comorera pensés també que altres organitzacions comunistes, com l'Esquerra Comunista d'A. Nin i el mateix Partit Comunista de Catalunya. (Intervenció de J. Comorera al míting de presentació de candidats. Justícia Social, nº 122, 4 de novembre de 1933).

sinó de presentar una alternativa que les circumstàncies polítiques exigien, un front únic obrer.

Tres factors, segons Maurin, agreujaven l'audàcia i provocació de la reacció: el fracàs de la petita burgesia en la consolidació de la república democràtico-burguesa, la impotència de la classe obrera i la situació internacional (177). La fi d'Azaña havia estat com la de Castelar, Madero o Kerensky. No es pot esperar de la petita burgesia portada al poder per l'onada revolucionària que realitzi les transformacions revolucionàries que corresponen a la classe obrera ni, àdhuc, que pugui fer front amb probabilitats d'èxit a la contrarevolució quan, havent assolit el govern amb el suport del poble, tracta a aquest, a la classe treballadora, com enemic (178). La classe obrera no podia sortir de la seva impotència sense organitzar-se autònomament, al marge de qualsevol col.laboració amb els partits burgesos i acabant amb la seva divisió interna. Aquest seria l'objectiu de l'Aliança Obrera i les eleccions de novembre havien ja de reflectir aquesta política. El Front Obrer, candidatura presentada pel B.O.C. i la Federació Socialista de Barcelona (*) pretenia, més que aconseguir resultats efectius de les eleccions, avançar en una política comú de les diverses organitzacions obreres (**).

(*) La coalició es realitzà, de fet, a la circumscripció de Barcelona-ciutat on el BOC hi tenia 8 llocs a la candidatura per 7 la Fg Socialista del PSOE. A les altres circumscripcions, o bé eren candidats del BOC solament (Barcelona-província i Girona), o incorporaven un candidat socialista (Rafael Vidiella a Tarragona i Josep Solé i Cebrià a Lleida). Isidre Molas: "El sistema dels partits a Catalunya (1931-1936)", pàgs. 171-182. Ed. 62.

Comorera veia el Front Obrer com "poesia revolucionària sense eficàcia" (179), no tan sols no tenia cap possibilitat, sinó que els pocs vots que pugués tenir serien vots perduts per defensar la democràcia i venuts, per tant, a l'enemic. Però, a més, no era un front únic tal com ambicionava presentar-se, ja que ni comptava amb cap suport sindical rellevant, CNT, UGT o Sindicats d'Oposició, ni hi participaven altres partits obrers com el Partit Comunista de Catalunya o la mateixa USC.

(**) La Candidatura va obtenir els següents màxims a les eleccions:

Barcelona-ciutat:	5745 - 4199
Barcelona-província:	2758 - 2360
Girona:	8103 - 3795
Lleida:	5521 - 4822
Tarragona:	1921 - 688

Isidre Molas, "El Sistema de Partits a Catalunya (1931-1936)", pàgs. 171-182, Ed. 62.

Com es pot veure, les oscil·lacions són normals a Barcelona ciutat, Barcelona-província i Lleida, però són significatives a Girona, on Jaume Miravittles obté quasi el doble de vots que el següent candidat del BOC, i a Tarragona, on Rafael Vidiella del PSOE obté poc més de la tercera part de vots de cada un dels altres candiadats del B.O.C., potser a causa de no ser votat per molts bloquistes i, sobretot, perquè a Tarragona el vot socialista es canalitzarà totalment a través de la USC, ja que els principals dirigents de la Fo Catalana de PSOE pertanyien a les agrupacions tarragonines, les quals s'integraren al nou partit fusionat.

Així, doncs, el Front d'Esquerres quedava ja de bones a primeres reduït a la possibilitat de formar una candidatura de centre-esquerra en la que l'única organització obrera era la USC amb el suport de la UGT tal com he explicat amb anterioritat. Malgrat l'absència d'altres forces obreres, Comorera continuava preconitzant la formació de l'esmentada candidatura, no solament perquè era la millor garantia d'evitar el triomf de la Lliga, sinó també perquè la majoria dels vots dels treballadors que no s'abstenien eren per a l'Esquerra. La base electoral i social d'un futur partit obrer no podia ser tan sols l'addició d'afiliats i simpatitzants dels petits partits obrers existents a Catalunya; havia de comptar irreversiblement amb la superació de "l'apoliticisme" anarquista i amb la radicalització i recanalització de part de la base social, treballadora, que en aquests moments donava el vot a l'Esquerra republicana.

Va ser impossible, però, fer prosperar el Front d'Esquerres. El Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra (PNRE), constituït poc abans de les eleccions, el 15 d'octubre de 1933, era resultat de l'exclusió del grup de "L'Opinió" de Lluhí i Vallescà del Consell Executiu de la Generalitat i després de l'Esquerra, exclusió ratificada en el II Congrés Nacional Extraordinari del 7 d'octubre de 1933 (180). L'origen de la crisi s'havia produït per les diferències entre els consellers del grup de l'Opinió i l'aparell del partit sobre els criteris i persona que havia d'ocupar el càrrec de governador civil de Barcelona, després de la vacant deixada per la dimissió de J. Moles. Mentre el grup de "L'Opinió" era partidari que el conseller de governació es fes càrrec del govern civil, Macià i

la majoria d'Esquerra n'eren contraris per pensar que això podia comportar la subordinació al ministeri de Governació (181). Altres motius, però, distanciaven al homes de Lluhí i Vallescà dels grups majoritaris al si de l'ERC, la diferent visió de la delegació de funcions del President de la Generalitat i la concepció, funcions i responsabilitat política del Primer Conseller, i també la crítica a la creixent preponderància de l'antic grup Estat Català i els brots de feixisme arrelats en les joventuts de l'Esquerra (182). En tot cas, la recent separació de l'ERC feia preveure que el PNRE accentuaria més aviat les crítiques envers l'Esquerra en lloc de buscar els punts d'acord de cara al litigi electoral, tal com va ocórrer realment. Es així com Comorera, en fer al·lusió a aquest partit deia que amb fonda sorpresa van comprovar, ell i Serra i Moret, que el grup Lluhí i Vallescà accentuava els seus atacs contra l'ERC i no es proposava altra cosa que formar un front d'esquerres contra l'ERC (183).

Amb la màxima probabilitat, la incorporació d'Acció Catalana Republicana al projecte Front d'Esquerres hauria assegurat el triomf enfront de la Lliga. El revés sofert a les eleccions municipals del 12 d'abril i a les constituents del juny de 1931, costà un fort descens d'afiliació que es passà a l'Esquerra. L'Acció Catalana, però, continuava sent un partit fronterer entre l'Esquerra i la Lliga, amb un suport social important que procedia de la classe mitja, intel·lectuals i professionals liberals. Alguns dirigents del partit i especialment Amadeu Hurtado proposaren anar en coalició amb el partit de Macià, però aquest no era el pensament de la majoria que no havia oblidat encara la desfeta de 1931 i creia que el partit podia beneficiar-se

del desgast de l'exercici del poder per part de l'Esquerra, com a mínim per a forçar el "ballottage" i obligar al partit de Macià de cara a la segona volta a pactar en unes condicions molt més favorables a l'ACR (184). Amb tot, es va acceptar realitzar les gestions pertinents prop de l'Esquerra per mitjà de Nicolau d'Olwer, president del partit, sempre i quan l'ERC admetés deu llocs de l'ACR en les candidatures de Catalunya, mínim indispensable per a formar una minoria pròpia en el Congrés, demanda que no va ser acceptada per Macià que només n'oferia tres (185). Moltes organitzacions territorials de la USC no simpatitzaven anar en coalició amb l'ACR, sobretot les de fora de Barcelona, ja que a comarques els homes de l'Acció Catalana eren més conservadors i, àdhuc, en alguns casos eren més partidaris d'anar en coalició amb la Liga que amb l'Esquerra (*).

Es així, doncs, com el volgut Front d'Esquerres quedà dividit en tres candidatures" el "Front Obrer", la "Coalició d'esquerres catalanes" i "l'Esquerra Republicana". Ja ha quedat prou explicada la posició de

-----

(*) "El xantatge polític d'Acció Catalana no reeixí sortosament, perquè era amb una gran repugnància que els nostres militants, sobretot els de fora de Barcelona, acceptaven la Coalició amb el partit d'Hurtado". Intervenció de J. Comorera al míting de presentació de candidats de la USC, (Justícia Social, nº 122, 4 de novembre de 1933).

Comorera i la USC en relació amb la candidatura del BOC i la Federació Socialista de Barcelona (PSOE). La Coalició d'esquerres catalanes era una candidatura ambigua per la seva composició, ja que estava integrada essencialment per l'ACR i el PNRE (186), organitzacions que tenien en comú llur enfrontament amb l'Esquerra però que mentre l'ACR estava situada a la dreta de l'ERC, el PNRE es presentava com organització a l'esquerra del partit del govern. Comorera rebutjava aquesta candidatura, considerant que la USC no podia col·laborar en una opció electoral que no tenia sentit en sí mateixa sinó en funció i oposició a l'Esquerra. Pensava també, amb la seva manera oportuna i intuitiva d'entendre la política, que la USC no podia contribuir a consolidar un altre partit burgès (el PNRE) els elements del qual havien d'engruixir les files socialistes, ni permetre l'enfortiment d'Acció Catalana, els elements més esquerrans de la qual havien d'ingressar forçosament a un partit republicà liberal, donant raó a aquells afiliats que ja s'havien passat a l'Esquerra (187)

Quedaven doncs, només, dues opcions, o la USC es presentava sola a les eleccions o hi anava amb l'ERC. La primera opció estava en contradicció amb els motius que havien donat lloc a proposar el Front d'Esquerres amb independència que la USC ni tenia cap possibilitat electoral anant sola i sí que ajudava a la dispersió de vots a l'igual que les altres candidatures si així decidia fer-ho. El pacte amb l'Esquerra era l'actitud més coherent amb els principis que havien fonamentat el Front d'Esquerres malgrat que aquest no hagués estat possible. Signat el pacte, van haver-hi algunes

tensions entre els dos partits arran de la presència d'escamots uniformats al míting de l'Esquerra de Montjuïc (188), que provocaren la demanda de la USC exigint llur dissolució. Després de les explicacions donades pels dirigents de l'Esquerra, la USC decidí mantenir l'aliança electoral (189).

Els resultats de les eleccions van donar el triomf a les candidatures de la Lliga per poca diferència d'escons obtinguts en el conjunt de les cinc circumscripcions de Catalunya. Les candidatures de la Lliga van guanyar a Barcelona-ciutat, Lleida i Tarragona i les de l'Esquerra a Barcelona-província i Girona (190). Cadascú va fer la seva interpretació dels resultats electorals, en algun cas modificant la política seguida i en d'altres confirmant les tesis preelectorals. Maurin valorava les eleccions com la caiguda definitiva de la petita burgesia i en conseqüència es feia més urgent l'organització autònoma de la classe obrera per a fer front a la reacció i al govern de dretes que previsiblement havia de constituir-se (191). La coalició d'esquerres catalanes que havia fracassat en forçar la segona volta pel trespàs de vots de molts electors de la Lliga a Lluís Companys (*), va

-----

(*) Tal com explica Amadeu Hurtado, la Lliga va cridar a molts dels seus electors a votar a Lluís Companys, precisament per evitar anar a una segona volta. Probablement per aquest motiu no va sortir elegit el darrer candidat de la Lliga a la circumscripció de Barcelona-ciutat, Francesc d'A. Vendrell i

modificar la seva posició i va participar en el primer govern Comapanys, alhora que acceptava anar en coalició amb l'Esquerra a les eleccions municipals del 14 de gener de 1934.

Joan Comorera va perseverar en la tesi del Front d'Esquerres. Les eleccions havien fet palès l'error del PSOE de presentar-se sol i, a Catalunya, si el Front d'Esquerres hagués reeixit la Lliga no hauria obtingut ni la meitat dels escons. El cert és que tant a Barcelona-ciutat com a Tarragona els vots rebuts per les candidatures d'Esquerra Republicana i Coalició d'Esquerres catalanes superaven amb escreix els assolits per les candidatures de la Lliga i que a Lleida les diferències entre la Lliga i l'Esquerra van ser mínimes (a l'entorn de 1000 vots) de manera que els vots aconseguits pel Front d'obrers i pagesos en perdre's van donar els triomf a la Lliga (*). Els resultats electorals havien demostrat

-----

Tiana que va tenir quasi 20.000 vots menys que els altres candidats de la llista. Lluís Companys va treure 151.664 vots, Francesc Macià 138.455 i el primer candidat de la Lliga, Joaquim Pellicena i Ca macho, 132.015.

(*) Aquesta afirmació s'ha de fer amb la reserva que d'haver-se assolit el Front d'Esquerres potser hauria obligat a la Lliga a buscar una aliança elec toral amb altres organitzacions de dreta o centre-dreta a la circumscripció de Barcelona-ciutat. On

que no era el moment de dividir les forces republi-
canes progressistes sinó tot el contrari.

Dos fets abundaren en les tesis de Comorera. La for-
mació del govern centre-dreta i l'actitud de Lerroux
de recolzar-se en la CEDA, deixava clara no l'ame-
naça sinó la immediata realitat de deixar en suspens
o modificar algunes de les lleis aprovades o en tra-
mitació per les Corts constituents (192). El govern
Lerroux era un perill per a la República i per a
l'autonomia de Catalunya. Les circumstàncies havien
canviat de mig a mig i la minoria socialista al Par-
lament de Catalunya havia de replantejar-se si con-
tinuava o no com a oposició al govern de l'ERC. El
govern de Catalunya era la salvaguarda dels princi-
pis del 14 d'abril després dels canvis produït a Ma-
drid i no era oportú fer el joc sense voler a la po-
lítica obstaculitzadora que molt probablement segui-
ria Lerroux envers la Generalitat (*). En circums-

-----

el triomf hauria estat indiscutible és a Tarragona
on Esquerra Republicana i la Coalició d'esquerres
catalanes superaven en molt els vots d'"Unió Ciuta-
dana", i a Lleida on el primer candidat d'"Unió de
dretes", Manuel Florensa i Farré, va obtenir 53.464
vots pels 52.579 obtinguts per Luis Bello Trompeta
de la candidatura d'Esquerra Republicana, tenint en
compte que la tercera candidatura "Front d'Obrers i
Pagesos va rebre entre 5.521 vots Joaquim Maurin i
4.822 Sebastià Garsaball i Falcó.

(*) Ja m'he referit en pàgines anteriors a l'opinió
que tenia Comorera de Lerroux particularment en el

tàncies normals, Comorera no seria partidari de la col.laboració governamental, però la situació era excepcional i cas que el partit majoritari demanés la coresponsabilitat de govern d'altres forces parlamentàries la USC no es negaria, sempre i quan el nou govern assumís el compromís de portar a terme un seguit de punts entre els quals destacava: l'aprovació de la llei agrària tenint com a base mínima el dictamen de la Comissió parlamentària, la llei

-----

cop d'Estat de Sanjurjo. En aquest cas, Comorera repeteix els mots ja coneguts sobre Lerroux i denuncia també la dubtosa fidelitat republicana de Gil Robles:

"La declaració ministerial de Lerroux és la negació definitiva del Lerroux aparent, del Lerroux que havíem conegut així. El Lerroux que parlava d'igualtat social, econòmica ja havia passat fa molts anys a la història i de l'antic "rebelde" a sou de Moret, no en quedava més que la fraseologia anticlerical. I aquest darrer aspecte que li quedava cau ara completament, puix l'actitud més clara de la declaració ministerial és la d'un sotmetiment ortodoxe al Vaticà.

Dissortadament na hem de rectificar res del que hem vingut dient fins ara de Lerroux i del lerrouxisme: començà la seva aventura política a Barcelona amb patent de cors signada per Moret i l'acaba ara a Madrid amb una altra patent signada per Gil Robles. Contra Catalunya utilitzà aleshores la franquícia que li concedia la monarquia i contra la República utilitzà la que les dretes monàrquiques i els feixistes li concediren ara, puix tot allò que sigui atemptar contra el contingut social, laic i humà de la República, és atemptar contra la seva pròpia essència.

La posició de Gil Robles davant de la declaració ministerial és completament inadmissible. O s'és republicà o no se n'és. Condicionar la seva afecció al règim de la manera que ho han fet, no és altra cosa que

de cooperatives, l'organització en vasta escala, del Banc de Crèdit Agrícola i Cooperatiu, la defensa i estricta compliment de les lleis socials laiques de la República, la depuració i reorganització de l'administració judicial, la dissolució del sometent, la regulació de la renda urbana i la defensa de la República i l'autonomia per tots els mitjans (193).

El segon fet que es produí, el qual féu inevitable la crisi del Consell Executiu, fou la mort de Francesc Macià el 25 de desembre de 1933. La figura històrica de Macià havia garantit l'establiment de l'autonomia per damunt de les crisis del Consell Executiu i del partit majoritari. Però, ja res seria igual. Macià i el que ell representava no era substituïble per ningú. Comorera considerava que el nou govern que es constituís ja no tindria cap xec en blanc ni comptaria amb el suport d'una personalitat com la de Macià que ultrapassava la responsabilitat governamental de cada dia. La credibilitat del Consell Executiu estaria únicament i exclusiva en funció de les seves realitzacions, del suport polític que aconseguís i de

-----

un innoble xantatge. De totes maneres, si Gil Robles ha obrat així és perquè sap perfectament amb qui se les heu. Si no hi hagués Lerroix prompte sempre a qualsevol traïció, Gil Robles no hauria parlat per boca de Pis XI. L'actitud d'Acció Popular planteja un problema de molta gravetat per al President de la República, problema que s'aguditzarà a la caiguda de Lerroix".

"Declaracions del company Comorera". (Justícia Social, nº 129, 23 de desembre de 1933).

l'arrelament social que tingués (194). La derrota en les eleccions legislatives del novembre, la formació del govern Lerroux i la mort de Macià, havien debilitat greument al partit governamental; la USC no podia situar-se en el mateix terreny de la Lliga ajudant a minvar més encara la força de l'ERC. La coherència amb l'alternativa del Front d'Esquerres exigia participar en el govern de la Generalitat si el nou President, Lluís Companys, en feia l'ofertament. Comorera, d'altra banda, no s'oposava a la participació en el Consell Executiu d'altres forces polítiques referint-se indirectament al PNRE i a la ACR, sempre i quan acceptessin les bases mínimes que la USC proposava per a formar part del govern, bases que he esmentat més amunt (195).

Lluís Companys, que va ser elegit nou President de la Generalitat de Catalunya el 31 de desembre de 1933, formava govern immediatament. La coalició electoral que no havia estat possible a les legislatives de novembre es concretava ara en un Consell Executiu en el qual hi concorrien l'ACR, el PNRE, l'ERC i la USC (*).

(*) Lluís Companys no nomenà un Conseller *Primer*, com sí havia fet Macià en els seus governs una vegada format el Parlament de Catalunya. La composició del Consell Executiu, a part de Lluís Companys, era la següent: Joan Selves i Carner (ERC). Conseller de Governació Ventura Gassol i Rovira (ERC). Conseller de Cultura Josep Dencàs i Puigdollers (ERC). Conseller de Sanitat i Assistència social. Martí Barrera i Maresma (ERC) Conseller de Treball i Obres Públiques.

No va ser fàcil per la USC justificar davant de les altres organitzacions obreres, partits i sindicats, la seva col.laboració governamental. En front de les acusacions de ser utilitzada per les esquerres burgeses, la USC raonava que la política revolucionària d'aquells moments consistia en enfortir el govern de la Generalitat per aïllar i combatre l'enemic fonamental, és a dir, la reacció del feixisme. Els partits obrers no podien cometre la inconsciència de deixar al govern de la Generalitat entre dos fronts inconciliables: la burgesia industrial i la classe obrera, puix que aquesta no tenia ni la força ni l'organització que li permetés enfrontar-se sola al perill feixista i, en canvi, isolant a les forces de centre-esquerra republicanes, estaven fent un favor a les maniobres de la dreta. La política adequada era la de participar en el govern ja "que és el que permet utilitzar d'una manera màxima els recursos d'ofensiva contra l'enemic" (196). Però, a més, estant al govern, la classe obrera, lluny d'allunyar-se dels partits de centre-esquerra el que fa és treure'ls del fals arbitratge per situar-los en el terreny propi: "No és el fer una política més o menys democràtica que ha de fer-nos recolzar l'actual Go-

-----

Joan Lluhí i Vallescà (PNRE). Conseller de Justícia i Dret.

Martí Esteve i Guau (ACR). Conseller de Finances.

Joan Comorera i Soler (USC). Conseller d'Agricultura i Economia.

vern de la Generalitat, sinó la seva capacitat d'oposició a les forces contràries" (197).

Es en aquest primer govern de Lluís Companys quan Comorera forma part per primera vegada del Consell Executiu de la Generalitat en representació de la USC, com a Conseller d'Agricultura i Economia. Feia anys que Comorera i Companys es coneixien, ambdós van iniciar-se en la política com a republicans reformistes i seguiren una evolució idèntica a través del Bloc Republicà Autonomista i del Partit Republicà Català fins que Comorera s'integrà en el socialisme, ingressant a la Federació Catalana del PSOE; l'exili a l'Argentina estroncà la seva relació fins que Comorera retornà a Catalunya l'any 1931. Els dos no procedien dels cercles nacionalistes republicans però el seu catalanisme que alguns posaren en dubte, en algun moment, era part indestriable del seu pensament polític; el catalanisme no era un fi en sí mateix sinó la manera més conseqüent de lluitar per una Espanya democràtica. Eren homes d'acció, incansables i valents, la política era la seva vida i ells fugien cap el seu destí.

Mort Rafael Campalans el 9 de setembre de 1933, els homes més rellevants de la USC eren Serra i Moret i Comorera. Serra i Moret havia estat elegit diputat a Corts a les eleccions de novembre per la circumscripció de Girona, i la dissortada absència de Campalans el feia l'home per excel·lència de la USC al Congrés. De cara, doncs, a ocupar la conselleria d'Agricultura i Economia, era Comorera qui estava en millors condicions per cobrir-la, ja que els obligats desplaçaments de Serra i Moret a Madrid l'impedirien portar

amb plena eficàcia les responsabilitats de govern al Consell Executiu. La qüestió no tindria cap altra importància si no fos perquè la responsabilitat política de Serra i Moret a Madrid deixava a Comorera com indiscutible autoritat a Catalunya. Comorera com a President de la USC i Conseller del Govern de la Generalitat era ja, sense dubtes, l'home fort de la USC. Serra i Moret tenia el prestigi, Comorera "l'autoritat" (*).

(*) Es pot dir que el Congrés de fusió socialista del juliol de 1933 ja havia confirmat a Comorera com l'hòme de més influència dintre de la USC. Però, de portes enfora, Comorera no tenia de cara a les altres forces polítiques; i sobretot en relació amb la Generalitat i l'ERC, el prestigi o rellevància de Serra i Moret i Campalans, entre altres motius perquè tot just residia a Catalunya poc més de 2 anys, des del seu retorn de sudamèrica. Si la presidència de la USC l'havia confirmat com l'home fort dins del partit, la conselleria d'Agricultura i Economia el promocionaria en no massa temps com la primera figura pública de la USC.

Pere Foix recorda confosament que Lluís Companys, un cop elegit President de la Generalitat, visità a Serra i Moret que estava malalt a Pineda, "oferint-li la Conselleria que li plagués. Debades. Però Serra i Moret digué al President que segurament no li mancava la col.laboració de la Unió Socialista, car trobant-se fermat al llit, ell no podia evitar que Comorera, home ambiciós i desitjós de poder, aconseguís fer canviar el criteri del Consell General del Partit".

Pere Foix: "Serra i Moret", Editores Mexicanes Unides, 1967, pàg. 157.

Les eleccions municipals o l'encert de la política
del Front d'Esquerres

Les ajornades eleccions municipals del 14 de gener van confirmar la coalició governamental. El Front d'Esquerres proposat per la USC havia reeixit a la fi, però de forma parcial, ja que gran part de les organitzacions obreres havien signat el manifest fundacional de l'Aliança Obrera, la qual acabaria per forçar l'exclusió de la USC precisament per la seva col.laboració en el govern de la Generalitat (*).

Comorera havia tingut sengles intervencions en el Parlament de Catalunya amb motiu del dictamen de la Comissió de Governació sobre el Projecte de llei de re-

-----

La versió és confosa perquè és totalment improbable que Serra i Moret fos contrari a la col.laboració governamental. No he trobat cap escrit en aquest sentit, i en les seves intervencions o articles quan la campanya electoral de les eleccions legislatives de novembre, era rotund partidari primer del Front d'Esquerres i després de la Coalició electoral a l'Esquerra. Tanmateix, és probable que Serra i Moret no veiés amb bons ulls l'entrada de Comorera al govern de la Generalitat.

(*) Vegi's apartat següent, "La USC i l'aliança Obrera".

novació dels regidors elegits per l'article 29 o nomenats governativament (198) i, en relació amb el dictamen de la mateixa Comissió sobre la Proposició de llei relativa a la pròrroga del mandat dels regidors (199). Comorera, en representació de la minoria socialista, donà suport al projecte governamental en contra de les crítiques de la Lliga, tot dient que si alguna crítica es podia fer era el retard del partit del govern en plantejar-se ; passats ja dos anys del 14 d'abril, la renovació dels regidor elegits pel famós article 29 que permetia la proclamació dels candidats quan no tinguessin rivals. L'article 29 havia estat el mitjà ideal que possibilitava el control del caciquisme sobre l'Espanya i la Catalunya rurals, en les successives eleccions durant la Restauració i Dictadura. El pecat d'origen i greu error de la República havia estat no derogar aquest article que mantenia en la majoria d'Ajuntaments a regidors afins a la Monarquia. "Han treanscorregut dos anys aproximadament des de la proclamació de la República, i el cert és, l'evident és que el mateix 14 d'abril el Govern provisional tenia l'obligació, no tan sols de dissoldre els Ajuntaments elegits per l'article 29, sinó que en molts casos, els Consellers d'aquests Ajuntaments els havia d'enviar a presidi" (200). Comorera contestà a la Lliga que acusava al projecte governamental d'anticatalanista i antidemocràtic, que no hi ha un sol anticatalanisme; en front del catalanisme tradicional de la Lliga Catalana hi ha "el catalanisme de la immensa massa popular, que fins ara havia esta sotmès al caciquisme, a l'explotació de l'altre catalanisme" (201), i es preguntava alhora "Pot ésser antidemocràtic un Projecte que va justament a portar la democràcia i la legalitat

als pobles que sempre s'han vist ofegats per interessos dels cacics, del cacic que viu en el poble o en la comarca, o que viu a la capital o població allunyada?" (202).

D'altra banda, Comorera també en representació de la minoria socialista es manifestà contrari al dictamen de la Comissió de Governació sobre la proposició de llei relativa a la pròrroga del mandat dels regidors. La USC no era partidària de convocar eleccions municipals mentre no estessin aprovades la Llei Municipal, la Llei electoral i el Govern de la Generalitat no hagués regularitzat la identificació personal per ambdós sexes. Aprovat l'Estatut, Catalunya tenia l'oportunitat d'organitzar totalment la vida econòmica i política dels Ajuntaments i era més lògic aprovar primer la normativa que havia d'ordenar el règim local a Catalunya i després convocar eleccions que no el contrari. Només hi havia una raó que podia justificar la convocatòria d'eleccions: la supervivència dels Ajuntaments per l'article 29, però la llei aprovada pel Parlament (anteriorment citada) deixava als consistoris en mans de Comission gestores "integrades per persones que han de merèixer la confiança dels Partits que representen avui encara la voluntat esquerrana de Catalunya" (203). En endemés, l'accés del vot femení a les eleccions no era igual per a tothom, ja que moltes, la immensa majoria de dones treballadores no tenien cèdula personal i això comportaria que mentre les dones benestants podrien fer ús del seu dret de vot, no passaria el mateix amb les dones de la classe treballadora. El govern de la Generalitat havia de resoldre primerament el problema del carnet d'identitat per ambdós sexes. El dic-

tamen fou aprovat amb el vot en contra de la minoria socialista (204).

Les eleccions municipals no foren convocades fins ser aprovada pel Parlament la part de la Llei municipal que feia referència als organismes municipals (títol Vè) i al règim electoral (títol VIè) (205), normativa segons la qual el regí la celebració dels comicis.

La importància política d'aquestes eleccions era sostinguda per tothom. El triomf de la Lliga a les eleccions generals de novembre i el govern de centre-dreta a Madrid, li donaven una significació que sobrepassava la renovació dels consistoris. Es tractava de veure si l'elector ratificava la seva confiança al govern d'esquerra a Catalunya o confirmava l'ascens de la Lliga i la voluntat d'un canvi de ruta en la política catalana. No se sabia, d'altra banda, quins efectes podia tenir en el cos electoral la mort de Macià, l'ERC quedava escapçada en el pitjor moment però, alhora, el decés del President podia influir en favor del partit governamental com homenatge darrer de molts electors a la figura històrica desapareguda.

La incertesa dels resultats quedava, però, matisada per la unió de les forces republicanes de centre-esquerra que ja havia culminat amb la formació del primer govern Companys el 3 de gener. Hom ha de recordar que la divisió de les forces d'esquerra havia estat cabdal per al triomf de la Lliga. Si el Front d'Esquerres, finalment assolit, reunia els vots aconseguits per les candidatures d'Esquerra Republicana i Coalició d'esquerres catalanes era pràcticament

impossible que se'ls escapés el triomf. D'aquí la bel.ligerància de la Lliga en contra de la llei electoral majoritària per no ser justa amb els vots assolits per les candidatures perdedores preconitzant un sistema de representació proporcional (206).

La campanya electoral va ser d'una especial virulència entre les dues candidatures claus, la Lliga Catalana i la Candidatura d'Esquerres catalanes. La campanya d'aquesta darrera culminà amb el míting de la Monumental en el qual hi participaren Azaña, Prieto i Casares Quiroga (207). A Barcelona la candidatura estava encapçalada per Carles Pi Sunyer i la componien setze membres d'ERC, quatre d'ACR, dos del PNRE i tres de la USC (208). El dia 14 de gener, diumenge, es realitzaven les eleccions amb una gran participació; el triomf de les esquerres es va estendre a tot Catalunya. A Barcelona la candidatura d'Esquerres catalanes va obtenir 162.457 vots per 133.885 la Lliga (209). Per a la USC es confirmava així l'encert de la seva participació en la candidatura d'esquerres en unes circumstàncies prou difícils per la radicalització d'altres forces obreres i la formació de l'Aliança Obrera que havien influït a sectors de la militància partidaris d'anar sols a les eleccions com a candidatura socialista. Per a la direcció del partit els testimonialismes no portaven enlloc, l'actitud marxista és la que permet avançar, influir sobre la realitat, no quedar-ne al marge, "Cal anar sempre a la lluita sols, si sols podem triomfar, o acompanyats si només acompanyats podem triomfar. És aquesta la posició socialista o marxista i no cap altra" (210).

La USC i l'Aliança Obrera

La USC, tot i haver mantingut una posició ben diferent envers les eleccions de novembre en relació amb altres forces obreres i especialment amb el BOC, signà el manifest fundacional de l'Aliança Obrera dirigit "Als treballadors de Catalunya i Espanya", el 9 de desembre de 1933. El contingut del manifest era perfectament compatible amb la tàctica seguida per la USC. Era una denúncia de l'avenç de la reacció capitalista a nivell mundial que ja havia pres el poder a Itàlia i Alemanya, al perfil feixista que significava el triomf de les dretes a les eleccions de novembre, a la inconsciència de les masses treballadores agrupades a l'entorn de la FAI i CNT utilitzades per crear les condicions favorables que justificuessin el cop d'Estat reaccionari i feixista, i era una crida a la unitat i coordinació de totes les organitzacions obreres i camperoles constituint comitès locals i comarcals antifeixistes i d'oposició a l'avenç de les forces reaccionàries per tal de sintetitzar llurs aspiracions en un organisme representatiu nacional; aquesta era la raó d'existir de l'Aliança Obrera. El manifest estava signat per Vila Cuenca de la UGT, Martínez Cuenca de la USC, Andreu Nin d'Esquerra Comunista, J. Maurin del BOC, R. Vidiella de la Fò Socialista de Barcelona del PSOE, A. Pestaña dels Sindicats d'Oposició i J. Calvet de la Unió de Rabassaires (211).

No hi havia cap motiu que impedís participar a la USC des del primer moment a l'Aliança Obrera. Feia temps que la USC denunciava des de les pàgines de "Justícia Social" els mètodes contrarevolucionaris

de la FAI i CNT, destacant-se en aquest sentit Comorera que arribà a acusar a la FAI de ser finançada per la reacció en una intervenció en el Parlament de Catalunya sobre el feixisme internacional (212). També Comorera havia tingut contactes amb Maurin i Pestaña després de l'accés de Hitler al poder per tal de crear un front únic antifeixista (213). I quan Comorera i la USC proposaven el Front d'Esquerres a les eleccions generals de novembre, incloïen en aquest front les organitzacions que ara signaven el manifest de l'Aliança (214).

Totes les iniciatives encaminades a fer front al feixisme i als seus col.laboradors, especialment la FAI, eren recolzades per la USC. La unitat i l'acció en defensa de l'Estatut de Catalunya i del contingut laic i socialitzant de la República, eren les paraules claus del moment. Calia organitzar més que mai, el moviment obrer a Catalunya; acabar amb la seva fragmentació que el situava en evident inferioritat en relació amb la resta d'Espanya i sotstreure'l de la influència de la FAI i CNT. Aquest havia de ser l'objectiu de l'Aliança Obrera per a crear les condicions d'organització i enquadrament de la classe obrera catalana per a respondre quan els esdeveniments ho exigissin, de forma articulada amb els treballadors de la resta d'Espanya (*).

(*) "Ací a Catalunya els partits d'esquerra hauran d'entrar en un moviment d'agitació a favor de l'Estatut. Catalunya topará amb les primeres dificultats perquè la reacció necessita trobar una base sentimental popular per a la seva acció i a tal fi concentrarà tots els seus esforços contra Catalunya i contra l'Estatut per girar-se després contra tot el contingent laic i socialitzant de la República.

Per a la USC era perfectament compatible la participació en l'Aliança Obrera i la col.laboració en el Govern de la Generalitat. Eren dues maneres complementàries de lluitar contra el mateix enemic. La situació a Catalunya era diferent que a Espanya. A Madrid hi havia un govern de centre-dreta encapçalat per Lerroux i amb el suport de la CEDA, al qual s'havia de fer front per tots els mitjans; però a Catalunya era el Govern de la Generalitat qui encarnava encara el sentit esquerrà i laic de la República, principis que calia salvar en aquells moments per damunt de tot. A Madrid s'havia de combatre al govern de dretes, a Catalunya s'havia de col.laborar amb el govern de Companys. I en el cas que les circumstàncies ho exigissin a la resta d'Espanya les organitzacions republicanes d'esquerra,

-----

L'agitació que tot això provocarà entre totes les masses proletàries d'Espanya enrobustirà, fatalment el moviment que en les classes burgeses s'està iniciant -i ara amb motiu dels darrers esdeveniments n'hem vist manifestacions ben eloqüents- a la recerca de l'home fort que torni a salvar Espanya. I d'aquesta manera, la fase oberta per la F. A. I., es tancarà amb un cop d'Estat, que la reacció creu fàcil realització, puix compta tenir-nos vençuts en aquella hora per la decapitació de les nostres organitzacions i l'apatia de les masses.

Aquest procés no serà, però, tan fàcil com la reacció es creu. Ací a Catalunya en tenim una bona prova. La creació de l'Aliança Obrera, composta de totes les organitzacions de classe, és un fet que cal subratllar amb tota la importància que té. La Unió Socialista de Catalunya ha estat una de les organitzacions més interessades en la seva creació, puix espera d'ella un millorament de la posició estratègica del proletariat català, en evident inferioritat

i sobretot el partit socialista havien d'assumir la direcció del moviment antifeixista, però a Catalunya era el govern de la Generalitat qui estava en les millors condicions d'assumir la direcció (*).

Aquesta no era la interpretació que feien de la situació política la majoria de les organitzacions integrades a l'Aliança Obrera i molt especialment el BOC i l'Esquerra Comunista, J. Maurin coherent amb

-----

fins ara amb relació al de la resta d'Espanya, per la seva fragementació. Privat d'iniciativa d'acció, puix tota actuació ha d'anar articulada a la general d'Espanya, la missió principalíssima de l'Aliança Obrera és la d'organitzar i preparar immediatament la classe obrera enquadrada en ella per tal que pugui respondre en el moment que calgui. En aquesta tasca no li deu mancar, ans al contrari, la col.laboració fèrvida de tots els nostres afiliats i de tot autèntic revolucionari".

"La Gravetat de la situació actual" Declaracions de Comorera a Justícia Social. (Justícia Social, nº 128, 16 de desembre de 1933).

(*) S'ha d'aclarir que realitzades les eleccions generals de novembre, es va produir la lògica radicalització de les organitzacions obreres, la USC entre elles. Això fa que en els editorials, articles signats, i escrits sense signatura apareguts a "Justícia Social", entre finals de novembre i febrer de 1934, tinguin un contingut fortament radicalitzat i fins i tot que hi hagin certes contradiccions entre elles. El primer editorial de "Justícia Social" després de les eleccions, publicat el 25 de novembre

la teoria que la república petit-burguesa havia fracassat i que per tant a la classe obrera li corresponia assumir la direcció del moviment antifeixista, proposà que tota organització adherida a l'Aliança havia de renunciar a tota col.laboració amb els partits burgesos (215). Andreu Nin escrivia a "Adelante" el 16 de gener de 1933 que la classe obrera ja no havia de ser un apèndix radical de la república democràtico burgesa, sinó "complir la seva

-----

de 1933 porta per títol "La Revolució al carrer! El triomf de la reacció exigeix de la classe obrera una reacció ràpida, enèrgica i mancomunada. La República burgesa ha mort. Visca la República Socialista!". El 2 de desembre de 1933, l'editorial de "Justícia Social" comença amb l'afirmació "Tot el poder per a la classe obrera!". El 3 de febrer de 1934 es publica un article sense signatura que es titula "Només el socialisme pot salvar la Revolució espanyola" en el que s'arriba a dir: "Cal no fer-se il.lusions respecte l'eficàcia del projectat revifament de la conjunció republicano-socialista per tal d'oposar-la a l'avenç, cada dia més descarat, del feixisme i de la restauració monàrquica".

Tot això fa pensar en primer lloc que la USC i també Comorera veien el triomf de la reacció com el final de la República democràtico-burguesa, i el fracàs dels partits republicans, i que s'obria una nova fase sota el dilema revolució-contrarevolució. Així, en l'editorial primerament citat, es deia que les eleccions del novembre havien servit per demos-

missió històrica: donar la batalla a la burgesia, conquerir el poder i realitzar la revolució social" (216). L'objectiu immediat no era la defensa de la república democràtica sinó la realització de la revolució socialista (217).

La posició de la USC esdevenia difícil, no, com deia Comorera, perquè continués col.laborant o no al Consell Executiu, sinó perquè l'actitud visceral de Mau.

-----

que només hi havia dues alternatives: "o reacció o el socialisme". La revolució burgesa havia fracassat i amb ella els republicans. En el segon editorial esmentat es reafirma en què la República democràtica havia mort a les eleccions del dia 19 i diu: "Amb tot, calia passar per aquesta fase per tal d'evidenciar que els postulats del marxisme en proclamar l'existència eterna de la lluita de classes a través de mil.lenis d'història", i més endavant diu: "cal organitzar estretament els quadres polítics i sindicals dels treballadors d'un cap a l'altre de la península. Cal que, espontàniament, en viles i pobles, fàbriques i mines, corporacions públiques, municipals i de l'Estat, en l'exèrcit i en la marina s'organitzin Junes Revolucionàries que assumeixin les funcions delegades del Poder que controlarà una Junta central composta per representants de totes les organitzacions sindicals i dels partits polítics de la classe treballadora espanyola". Es a dir, la iniciativa de l'Aliança Obrera era assumida amb entusiasme per la USC i també per Comorera en

rin trencava les esquerres republicanes en dos blocs: els partits obrers i els partits republicans de centre-esquerra; la USC es trobava en un difícil i absurd dilema, ser l'únic partit en el Govern de la Generalitat o afegir-se a la creació d'un moviment revolucionari que el millor dels casos tenia un incert futur.

El mateix Comorera es preguntava "Per què no aprof^uitar la descomposició de les esquerres burgeses i anar amb els altres organismes de classe a un moviment revolucionari?" (218). La resposta era aquesta: "Da-

-----

un primer moment (vegi's declaracions nota anterior). ensegon lloc, que per a la direcció de la USC i especialment per Comorera, la nova etapa que obrien els resultats de les eleccions de novembre, no comportava, però, una ruptura amb els partits republicans d'esquerres i molt concretament amb l'ERC. La lluita pel socialisme no era un enfrontament directe entre la reacció i la classe obrera, sinó la capacitat d'aquesta de trobar aliats que permetessin una correlació de forces favorable al procés revolucionari.

Poc abans dels fets d'octubre, Comorera confirmava aquesta concepció en unes declaracions al diari "La Libertad" de Madrid, transcrites a "Justícia Social" el 22 de setembre de 1934:

"Nosotros creemos que los socialistas debemos sumarnos a un gran movimiento de regeneración nacional y de reconstrucción republicana, sin perder nuestra personalidad y sin olvidar nuestres

vant nostre hi havia una força poderosa aglutinant de tota la reacció catalana, la Lliga Catalana, i davant d'ella, malgrat totes les il·lusions i les fantasies, no es podia comptar amb un front obrer organitzat amb probabilitat d'èxit. La CNT era enemiga de tota coalició de classe, la UGT era massa ove en les lluites generals de Catalunya, el grup dels Trenta es troba minat de dissensions internes que l'impossibiliten de tota acció positiva. En el

-----

fines últimos. Lo fundamental para nosotros es que este movimiento se produzca con las máximas posibilidades de éxito inmediato, porque interviniendo en él y siendo los más disciplinados y por consiguiente los más fuertes; los mejor organizados mentalmente y, por tanto, los más competentes, podremos dominarlo y conducirlo a la realización de nuestros más íntimos pensamientos".

En tercer lloc, que el maquiavelisme de Comorera i la tàctica que ell preconitzava no era entesa ni, a voltes, compartida per alguns militants de la USC. D'aquí el confusionisme que pot produir algun article publicat a "Justícia Social" com l'esmentat anteriorment.

camp polític, la divisió i ineficàcia és la mateixa" (219). Podia en aquestes circumstàncies la USC cometre la irresponsabilitat de continuar a l'oposició del Consell Executiu, col.laborar en accelerar la descomposició de l'Esquerra formant part d'un moviment que amb tota probabilitat no assoliria l'objectiu proposat? La contesta de Comorera era diàfana, no era el moment de debilitar l'Esquerra, sinó de formar un front únic de totes les forces antifeixistes. Calia, endemés, no oblidar que l'ERC comptava amb una àmplia base sense la qual no hagués guanyat les eleccions, cosa que reconeixia A. Nin (220). L'alternativa no estava entre feixisme i socialisme, sinó entre feixisme i democràcia; en lluitar per salvar la república democràtica de la involució autoritària, la classe obrera es col·locava en les millors condicions per a la revolució socialista. Si la missió del Govern de la Generalitat i de l'Aliança Obrera era a l'ensem parar i combatre la reacció, quin sentit tenia entorpir-se mútuament? Per a Comorera "la més rigurosa tàctica marxista és la de sotmetre's a la realitat i la realitat en aquells moments era enrobustir la posició de les esquerres republicanes per evitar el triomf de la reacció política" (221).

Certament, l'enfocament de la realitat dels principals dirigents de l'Aliança Obrera es feia compatible amb les tesis de Comorera. Era inconciliable la tesis del Front d'Esquerres des de l'Acció Catalana Republicana fins als comunistes (222), amb el plantejament anticollaboracionista del BOC, EC i Fº Socialista de Barcelona, que no pretenien actuar

conjuntament amb l'ERC sinó sostreure de la seva direcció la base social -especialment la obrera- que tenia (223). Comorera desconfià des d'un principi de les possibilitats de l'Aliança Obrera, si no segur que hauria estat ell i no Martínez Cuenca qui hauria signat els dos primers manifestos de l'Aliança (224), a l'igual de com ho feien els líders dels altres grups, Pestaña, Vidiella, Nin, Maurin, etc. Comorera no era un polític que deixés de ser protagonista així com així quan confiava en un moviment organitzat.

Ara bé, hi ha varis factors que expliquen l'interès de la USC en continuar dintre de l'Aliança Obrera. En primer lloc, un sector important de la militància podia reaccionar negativament si el Comité Executiu acordava separar-se de l'Aliança; cal tenir en compte que amb més, menys o molt poca força a l'Aliança Obrera hi estaven integrades totes les organitzacions obreres a excepció de la CNT, FAI i Partit Comunista de Catalunya, i si la USC decidia separar-se quedava amb tota la significació que això té o se li podria donar- isolada com apèndix del govern Companys. En segon lloc, el viratge tàctic provocat per la dissolució de les Corts i la convocatòria d'eleccions el novembre no podia fer oblidar el llarg esforç de la USC durant tot l'any 1933 per a la consecució de la fusió socialista com a primer pas per superar la desorganització i divisió del moviment obrer a Catalunya; no podia la USC estar ara al marge de la primera plataforma unitària de les organitzacions obreres catalanes. En tercer lloc, tot i que les difícils relacions entre el PSOE i la USC estaven a punt de deixar la fusió socialista a Catalunya en un intent fracassat i això havia d'influir forçosament dins de la UGT, si la

USC es separava de l'Aliança difícilment la UGT la se guiria, accelerant així la ruptura entre la central sindical i el partit.

Aquest estar-hi però no ser-hi era un equilibri pràcticament impossible de mantenir. Els factors esmentats no tenien el pes suficient com per fer canviar la posició del Cté. Executiu de la USC. En el primer acte públic de l'Aliança Obrera el 28 de gener de 1934, en el Palau d'Arts Decoratives de Montjuïc, la USC hi estigué representada per Foraster, que procedia de la Fº Catalana del PSOE i era afiliat a la UGT, el qual no tenia cap càrrec rellevant en el partit (*). Després de les eleccions municipals es produirà, segons

-----

(*) La participació de Foraster en el míting en representació de la USC, tal com reflecteixen les cròniques de "Adelante", "Las Noticias" i "l'Opinió" del dia 30 de gener de 1934 no ofereix dubtes. L'estrany és que sigui ell i no un membre de la direcció qui hi participi, com per exemple el mateix Martines Cuenca que era el representant de la USC a l'Aliança Obrera. El mateix Forster intervé en el míting del 1er. de Maig (La Batalla, 5 de maig de 1934), però en aquest cas com a representant de la UGT. Es poden donar dues interpretacions, o bé que tingués realment l'autorització del Cté. Executiu de la USC, o bé que usurpés la representació de la USC, en aquest darrer cas és estrany que no sortís cap nota a Justícia Social. De tota manera, la qüestió rellevant és que la no presència de cap dirigent de la USC entre els oradors confirmava la crisi oberta entre l'Aliança Obrera i la USC.

Comorera, un fet que posarà a la USC en la situació límit de trencar el pacte governamental amb l'Esquerra i integrar-se plenament a l'Aliança, o bé continuar en el Consell Executiu i deixar l'Aliança, va ser el canvi d'actitud del representant de la UGT a l'Aliança, Vila Cuenca. Ja he comentat abans com la UGT catalana va recolzar l'opció de la USC a les eleccions generals de novembre, però ja no fou així a les municipals del 14 de gener en què deixà llibertat d'acció als seus afiliats. Realitzades les eleccions, Vila Cuenca es posà al costat de l'opció anticol.laboracionista preconitzada per Maurin i recolzada per la majoria de grups, imposant un ultimatum a la USC: o a l'Aliança Obrera o en el Consell Executiu, als dos llocs impossible (*).

D'altra banda, un dia abans del míting, el 27 de gener de 1934, Jové i Brufau escrivia un article a Justícia Social titulat "L'Aliança Obrera plataforma dels que no en tenen cap", malgrat que la redacció explicitava no solidaritzar-se amb l'article.

(*). El 9 de febrer de 1934, "Adelante" publica les següents declaracions de Vila Cuenca: "La prueba que el proletariado estaba obligado a efectuar, dentro de la democracia burguesa ya está hecha. Una nueva conjunción entre la pequeña burguesía republicana y el proletariado traería consigo la castración revolucionaria de éste, la anulación de sus postulados de clase, y reincidir en la prueba pasada, fuera un intento suicida". (Adelante, nº 101, 9 de febrer de 1934).

A finals de gener es desplacen a Madrid J. Maurin, Vi la Cuenca i Pestaña (225), posant-se en contacte amb la Comissió Executiva de la UGT presidida per Besteiro per tal d'exposar el programa i objectius de l'Aliança Obrera als dirigents de la central sindical socialista. El Comité Nacional de la UGT havia rebutjat el desembre de 1933, la proposta de Largo Caballero encaminada a organitzar un moviment de caràcter nacional revolucionari per a conquerir el poder polític per a la classe obrera, però esdeveniments socials i polítics afavorien l'evolució esquerrana plantejada pel president del PSOE, i en una nova reunió de la Comissió Executiva les tesis de Largo Caballero s'imposaven a les del sector reformista de Besteiro, Trifon Gomez i Saborit (226). L'Aliança Obrera, amb el triomf de la posició radical de Largo Caballero, tant al PSOE com a la UGT, es trobava en immillorables condicions per esperar comptar amb la participació del partit i central sindical socialista en l'extensió del moviment en l'àmbit estatal. El viatge de Largo Caballero a Barcelona el 25 de febrer de 1934 i la seva entrevista amb el Comité de l'Aliança Obrera, segellà la col.laboració del PSOE i la UGT en l'extensió i consolidació de l'Aliança a nivell de tot l'Estat (227).

Rafael Vidiella, també a la mateixa publicació, manifestava l'onze de gener que li semblava un error "la participación de un socialista en el Gobierno Companys", i davant de les eleccions municipals plantejava que col.laborar al triomf de l'ERC era com preparar el camí a la Lliga.

(Adelante, nº 76, 11 de gener de 1934).

El canvi d'actitud de Vila Cuenca i la derrota del sector moderat del PSOE, feien inajornable una posició clara de la USC davant l'Aliança Obrera. Però no havia donat encara una resposta oficial, quan el Comitè de l'Aliança va fer públic en un comunicat l'exclusió de la USC el 8 de març de 1934 (*). Aquesta declaració es feia pública després del míting de l'Aliança a la "Bohèmia Modernista" el 4 de març, en el qual ja no hi va intervenir cap representant de la USC i tampoc,

-----

(*). Declaración del Comité de Alianza Obrera.

La USC queda fuera de la Alianza Obrera.

"Desde el preciso momento de su constitución, la Alianza Obrera declaró incompatible la pertenencia a ésta última con el mantenimiento de pactos políticos de minguna clase con organizaciones que no tuviera un carácter y una ideología proletarios.

Considerando que la USC, anteriormente a la constitución de la Alianza había contraído ya compromisos con la ERC, decidióse respetar este pacto, bien entendido, que sería roto después de las elecciones municipales. La USC, sin embargo, no solamente no rompió este compromiso, sino que reforzó la coalición participando por medio de uno de sus representantes en el gobierno de la Generalidad.

El Comité de Alianza Obrera, considerando que esta situación no podía continuar, planteó a la USC el dilema para que optara entre la Alianza o el Gobierno. La USC prefirió permanecer en el gobierno y retirarse por lo tanto de la Alianza Obrera.

J. Calvet que estava anunciat que parlaria per la Unió de Rabassaires (228). La convocatòria de la primera vaga general per part de l'Aliança Obrera, el 13 de març, va concloure definitivament la ruptura entre la USC i l'Aliança Obrera. La vaga es va estendre amb èxit a les poblacions de Manresa, Sabadell, Mataró, Lleida, Tarragona, Girona, Balaguer, Sitges, Roda de Ter, Sant Vicenç, Callús, Monistrol, Castellbell, Caldes de Montbuy, Tortosa, Reus, Valls i Vilar. A Barcelona va fracassar a causa, segons el manifest de l'Aliança Obrera, de la desorganització del moviment sindical, la defectuosa propaganda i les maniobres de la USC que sembrà la confusió al si de la UGT (229).

El Consell Executiu, en una nota publicada el mateix dia 13, desautoritzava la vaga qualificant-la de ser un atac encobert en contra de la Generalitat (230). La USC s'oposava a la vaga per considerar-la desestabilitzadora i estèril. A Catalunya la situació no era la mateixa que a Espanya i accions d'aquest tipus no tenien cap eficàcia i armaven a la reacció. El 15 de març, la USC publicava un manifest dirigit als afiliats i a la classe treballadora, signat per Comorera, President, Folch i Capdevila, Secretari General, en el que es ratificava sobre les tesis ja exposades en relació al

-----

El Comité de la Alianza Obrera, al comunicar este hecho, expresa su confianza que las organizaciones locales de la USC seguirán colaborando en su obra y que el propio Comité Ejecutivo acabará por comprender que su lugar no está en el organismo de colaboración de clase y renovará dentro de poco su adhesión a la Alianza Obrera de Catalunya".

(Adelante, nº 125, 9 de març de 1934).

moment polític (231), qualificava a l'Aliança Obrera d'intent fracassat perquè "a Catalunya hi ha organitzacions i grups tèrbols que compten malauradament amb una part de la massa obrera, sobretot la d'aluvió, in capaç de comprendre ni de sotmetre's a cap disciplina i és impossible que una aliança pugui aplegar a tot el proletariat; i ha fracassat també perquè entre els elements que la constitueixen n'hi ha de significació completament abstracta sense guia ideològica i sols subjectes a desterrats cabdillatges. Aliança Obrera sí, però sota el comandament d'organitzacions polítiques i sindicals de responsabilitat com la Unió Socialista de Catalunya i la Unió General de Treballadors. L'Aliança Obrera només pot ésser feta a l'entorn d'aquests organismes i sota llur direcció" (232). En quant a la vaga general convocada, el manifest matisava que la USC no hi havia fet cap oposició de forma ostensible però manifestà privadament la seva disconformitat, "no és hora de fer assaigs estèrils que puguin comprometre la situació del proletariat" (233). El manifest tenia la següent cloenda: "La Unió Socialista de Catalunya recomana a la classe obrera que es mantingui serenament atenta als esdeveniments de la política espanyola i catalana i que pel moment faci el quadre de defensa aplegada a l'entorn de la Generalitat de Catalunya mentre aquesta mereixi, com ara, la confiança del proletariat català" (234). No cal cap altre comentari, els paràgrafs escrits són prou esclaridors, la USC havia pres l'opció al costat de la Generalitat i al marge de l'Aliança Obrera (235).

La ruptura amb la UGT, darrer cop al projecte d'unificació socialista.

Ja hem vist com el mes de gener de 1934 es produeix el trencament definitiu entre la USC i el PSOE, tot i que la seva confirmació no es desencadenaria fins més tard. L'estada de Largo Caballero a Barcelona a finals de febrer és aprofitada per intentar una darrera negociació entre ambdues organitzacions. Però en aquest cas, Comorera ja no està disposat a discutir com resoldre les diferències entre la Federació Socialista de Barcelona i la USC; el problema fonamental és un altre, "la USC havia celebrat un Congrés d'unificació de les forces socialistes a Catalunya amb els companys de l'antiga Federació Catalana del PSOE, i en aquest Congrés s'havien aprovat per unanimitat uns Estatuts que donaven una certa organització autonòmica al Partit a Catalunya, però aquests estatuts no havien estat acceptats per la Comissió Executiva de Madrid" (236), la resposta de Largo Caballero va ser terminant, els estatuts del PSOE eren innegociables. La reunió que es féu a peu dret, com explica Martínez Cuenca, es va donar per acabada (237).

D'altra banda, la crisi oberta el mes de gener entre la USC i la direcció regional de la UGT, havia arribat al seu grau màxim amb motiu de la vaga general de l'Aliança Obrera el 13 de març. El viatge de Largo Caballero a Barcelona va confirmar l'adhesió de la UGT a l'Aliança, i recolzà la convocatòria de vaga general (238).

El I Congrés del Secretariat Regional de la Unió General de Treballadors el 15 d'abril de 1934, s'obria doncs,

amb les pitjors condicions per a la USC. La ruptura amb el PSOE i l'exclusió de l'Aliança Obrera presenta ven un panorama gens encoratjador. La direcció general de la UGT catalana s'havia decantat per complet al costat del corrent largocaballerista i comptava amb el suport de les Comissions Executives del PSOE i la UGT. Els seus principals dirigents, Vila Cuenca, Desideri Trilles, Olarte, etc., participaven en els mítings de l'Aliança Obrera organitzats a vàries localitats catalanes i mantenien relacions de total col·laboració amb la Federació Socialista de Barcelona. No podia esperar, doncs, la USC un camí planer en el Congrés.

Per embolicar més la troca, els dos temes centrals del Congrés eren com dos claus ardents: l'Aliança Obrera i la reforma del Reglament. El Congrés fou presidit per Desideri Trilles i hi participaven delegacions de 175 sindicats representant a 25.000 afiliats (239). Com era de preveure, més que entrar en el debat de l'ordre del dia, la qüestió cabdal era saber qui tenia la majoria de delegats. Les respectives posicions dels delegats afiliats a la USC i les dels pertanyents a la Federació Socialista o bé seguidors de la directiva de la UGT eren inconciliables. Era difícil, per no dir irrealitzable, trobar un acord satisfactori per a les dues bandes sobre l'Aliança Obrera, tenint en compte la posició radical d'uns i altres. Però, a més, el debat sobre la situació política i l'Aliança Obrera estava relacionat amb un altre tan o més important com ho era l'organització del secretariat regional de la UGT i la reforma del Reglament. Comorera i la USC, coherents amb el criteri que havia fonamentat la fusió del

socialisme a Catalunya articulats a nivell estatal amb el PSOE, plantejaven una autonomia per a la UGT catalana, ja que aquesta no havia d'actuar al dictat de les decisions polítiques preses a Madrid sinó amb la capacitat de tenir una política pròpia coordinada amb la de la resta de l'Estat, a partir de les circumstàncies específiques de Catalunya (240). Es traslladava al sindicat la mateixa polèmica que havia estroncat la fusió socialista, però amb una diferència clau, puix que la majoria dels militants de la Federació Catalana del PSOE havien estat partidaris de la fusió i dels principis del partit unificat però ara la direcció de la UGT catalana era contrària a les tesis de la USC (241).

Els enfrontaments ja es van produir tot just començat el Congrés en no acceptar la presidència les credencials de vèries de les delegacions afins a la USC. Les votacions ja indicaven una clara majoria dels delegats partidaris de la direcció catalana de la UGT, uns trescents, enfront dels afins a la USC, a l'entorn de cent vuitanta (242). Alguns sindicats tenien dues delegacions que naturalment representaven a una o altra opció. La discussió i no acceptació de la credencial del Sindicat de la Fusta provocà la retirada dels delegats fidels a la USC. És de suposar que després de comprovar que estaven en minoria els dirigents de la USC, Comorera, Fronjosà, Palomes, Martínez Cuenca, Pla i Armengol, etc. van decidir retirar-se i separar-se de la UGT (*).

(*). Els afiliats i sindicats que es retiraren, publiquen

El Congrés va ratificar l'adhesió de la UGT a l'Aliança Obrera i va aprovar també que la UGT només mantindria relacions orgàniques amb el PSOE (243). Vila Cuenca va ser reelegit secretari general i Antoni Olarte, secretari administratiu (244).

La ruptura amb la UGT era l'epíleg d'una llarga trajectòria per a la creació del Partit Socialista de Catalunya amb la seva pròpia sindical, la UGT. Els seus darrers protagonistes, Largo Caballero i Comorera, no més tenien en comú, aleshores, el convenciment i, a

-----

un Manifest amb data del dia 16 d'abril signat per 31 sindicats i 45 afiliats. El manifest justifica la retirada "per les maniobres realitzades pels secretaris a sou, per tal d'assegurar la seva situació preeminent en l'organització" i acusa a la mesa del Congrés d'antidemocràtica i explica l'incident del Sindicat de la Fusta. Acaba dient: "Ens hem retirat del Congrés de la UGT però no ha minvat el nostre entusiasme i el nostre fervent desig de servir la causa dels treballadors de Catalunya. Ara més que mai ens considerem obligats a lluitar i lliurar-nos en cos i ànima a un treball intens de reorganització sindical a la nostra terra. La comissió que hem nomenat a aquest fi, anirà donant compte constantment de la seva tasca als treballadors de Catalunya".

(Justícia Social, nº 146; 21 d'abril de 1934).

(L'Opinió, nº 295; 17 d'abril de 1934).

a voltes, intransigència, en la defensa de llurs concepcions. Els separava, en canvi, radicalment la forma d'entendre la lluita contra el feixisme i la concepció i estructura del partit en un Estat plurinacional (245). El 18 d'abril de 1934 es reunia la Comissió Executiva del PSOE sota la presidència de Largo Caballero i "aprovava l'actuació de la Fò Catalana del PSOE" (246).

Pocs mesos més tard, el 29 de juliol de 1934, es constitueix la Unió General de Sindicats Obrers de Catalunya (UGSOC), amb l'assistència de 116 delegats representant a 41 sindicats (247). J. Fronjosà és elegit president i Sánchez Marín, secretari general (248). Joan Comorera que havia volgut evitar crear una nova central sindical sent partidari que la USC s'introduís primer a la CNT per desvincular-la de la FAI i després, en ple procés de fusió socialista, defensant la integració dels sindicalistes de la USC a la UGT, s'ha via trobat a la mà l'única alternativa possible malgrat haver-la rebutjat sempre, crear la pròpia central sindical de la USC.

Joan Comorera, Conseller d'Agricultura i Economia

L'actuació de Joan Comorera en els diferents governs de la Generalitat en els que formà part, la realitzà encapçalant pràcticament sempre en conselleries econòmiques (249), i tingué una activitat particularment rellevant com a Conseller d'Economia i Agricultura (5 de gener de 1934), Conseller de Proveïments (17 de desembre de 1936) i Conseller d'Economia (29 de juny de 1937). Comorera for,à part d'aquells polítics "ocasio-

nalment economistes" que amb les seves intervencions parlamentàries, discursos i escrits contribuï a la literatura econòmica dels anys 30 (250).

En el Parlament de Catalunya, Comorera havia intervingut diverses vegades sobre temes econòmics en representació de la USC, El 28 de desembre de 1932 intervingué per exposar el criteri de la minoria socialista davant dels dictamen de la Comissió de Pressupostos en relació amb el projecte presentat pel Conseller de Finances (251); el 16 de març de 1933 va parlamentar en relació amb la interpel·lació sobre la immigració artificial plantejada per Pau Romeva de la Unió Democràtica de Catalunya. En aquesta darrera intervenció Comorera es dolia del desconeixement absolut dels poders públics sobre les característiques de la població de Barcelona i Catalunya i "de la incúria extraordinària en fer estadístiques" (252); no es tenia informació exacte de la quantitat d'obriers en atur ni de la població activa global ni, tanmateix, de la distribució d'aquesta en les diferents branques de producció. No hi havia cap sistema de control sobre l'assistència social que d'altra banda ja quedava minvada per la manca d'una informació estadística fiable. Aquests manaments impediien tractar amb el rigor imprescindible la complexa problemàtica de la immigració i l'atur i la denominada "immigració artificial". Comorera acusava a propietaris de la terra i a fabricants d'alimentar i provocar la immigració artificial per a rebaixar els salaris. L'excés d'oferta de treball i la procedència forànea de mà d'obra més barata tenien una conseqüència òbvia: la disminució del nivell de salaris i la depreciació del nivell de vida dels treballadors, a

part d'agreujar l'atur ja existent.

Segons Comorera, el qual es fonamentava en la Llei de la República sobre la col·locació obrera del 27 de novembre de 1931, la Generalitat tenia ja els recursos legals suficients a partir del traspàs de serveis per a contrarestar la immigració artificial. Aquesta llei es referia en l'article 1er a la creació de Borses de Treball que havien d'estudiar els moviments migratoris, nacionals com estrangers, igual que qualsevol altre moviment demogràfic que pugui alterar l'equilibri entre l'oferta i la demanda de treball. En l'article 3er de la mateixa llei s'imposa als Ajuntaments l'obligació d'organitzar les Borses de Treball locals amb participació obrera i patronal i amb presidència intervinguda o controlada directament pels consistoris. El Consell Executiu i principalment els Consellers de Governació i Treball havien de garantir el compliment i execució de l'esmentada llei incitant i obligant si era necessari, a tots els Ajuntaments a crear Borses de Treball. Aquesta era la manera més efectiva i precisa de saber el cens obrer autèntic a cada localitat, el nombre d'aturats, i la distribució per especialitats. Però el més important és que possibilitaven bandejar la immigració artificial ja que en primer lloc podien ser declarades d'ús obligatori per a obrers i patrons i, en segon lloc, el registre d'obriers sense feina per rigorós ordre d'inscripció permetia assegurar que mentre hi hagués un sol treballador aturat en una localitat, cap foraster podia ser contractat: "Amb aquesta llei de col·locació obrera aplicada a Catalunya, evidentment, aquestes maniobres dels vells

cacics que avui tornen a aixecar el cap perdrien tot el seu valor, perquè quan un fabricant tingués una va cant per a treballar, obligatòriament hauria d'anar a la Borsa i hauria d'acceptar l'home que la Borsa li enviés. Llavors prou maniobres i prou repartiments de journals d'acord amb l'esperit servil de la gent que va a demanar feina! I sobretot s'hauria acabat aquesta maniobra que contribueix a agrujar el problema de la immigració artificial, fent venir camionades de mur cians a Catalunya per posar-los a les fàbriques a tre ballar amb journals de misèria" (253).

Comorera intervingué també, junt amb Serra i Moret(254) en el debat sobre el Projecte de Llei especial per a la solució dels conflictes derivats dels contractes de conreu (255). Amb motiu de la presentació del projecte al Parlament, el 21 d'abril de 1933, l'Associació de Propietaris i Agricultors de Catalunya amb domicili oficial a Vilafranca del Penedès, adreçà una circular a tots els seus socis fent una crida per a mobilitzar-se i oposar-se a una llei que "l'únic que pot aportar és la ruïna de la propietat i l'enderrocament de l'economia agrària catalana" (256). Dies després es realitzava a la seu de l'entitat esmentada, una reunió de propietaris -més de mil segons la nota de premsa- en la que entre altres acords es decidia no sotmetre's a la llei si quedava aprovada en els termes establerts en el projecte. Comorera denuncià les maniobres dels propietaris agraris en contra de la legitimitat del Parlament, tot dient, que les accions i manifestos pú blics no li preocuparien si no fos que "darrera de ca da propietari, d'aquests que ens amenacen en no complir la llei i que amenacen amb provocar contra Catalunya un nou moviment contrari també a les nostres lli-

bertats, no hi hagués un Sometent. Per a ningú és un secret que avui el Sometent de Catalunya és un exèrcit de classe, per a ningú no és un secret que a tots els pobles de Catalunya, la gent que vol la República, la gent que donaria la seva vida per a la República, està completament desarmada i que, en canvi, tenen totes les armes que volen els enemics mortals de la República" (257). Si es volia garantir que la llei aprovada pel Parlament fos respectada calia començar per desarmar els propietaris i el seu braç armat. Per això Comorera, en representació de la minoria socialista, defensava la Proposició de Llei en la que es proposava la dissolució del Sometent i el desarmament en el termini de 15 dies de tots els ex-sometenistes facultant a tots els Alcaldes per a fer registres domiciliaris que creguessin convenients (258).

Comorera defensà el vot particular presentat per la minoria socialista a l'article 2on del projecte de llei esmentat, article que constituïa el nucli central del projecte i que va merèixer la major atenció del plenari. El projecte de llei especial per a la solució dels conflictes derivats dels contractes de conreu era una avançada del que seria la regulació definitiva dels contractes de conreu alhora que pretenia donar solució als conflictes plantejats des del 14 d'abril de 1931 fins a la presentació dels Projecte al Parlament (259). L'article 2on era discriminatori segons Comorera, perquè només donava solució a una part de la pagesia, la que s'havia negat a pagar el preu d'arrendament però en els altres casos el contracte romanía igual. L'article diferenciava essencialment dues situacions, els casos de conflicte pendent en què el conreador havia de pagar el 50% del preu d'arrendament o quota-part

establerta amb anterioritat al 14 d'abril de 1931, i els casos en què no s'havia plantejat conflicte abans de la presentació del Projecte de Llei al Parlament, en els quals el conreador havia de seguir pagant el mateix. Comorera considerava que l'estat d'injustícia el produïa el contracte i no la conseqüència del contracte, és a dir, el conflicte; par tant, l'objectiu de la llei no havia de ser la resolució dels conflictes pendents sinó la regulació dels contractes sobre bases noves. Tot seguit deia: "si els contractes existents a Catalunya no són acceptables perquè foren fets tots ells sense llibertat de contractació, perquè tots ells es feren sense que el poder polític fos una emanació autèntica de la voluntat popular, aleshores, amb quina raó, com es pot justificar i especialment per homes de la Majoria que han tingut aquest llenguatge just, com es pot justificar, repeteixo, el que avui a uns pagesos se'ls digui que els contractes que ells tenen no tenen validesa i imposar a tots els altres pagesos aquells mateixos contractes l'origen bo dels quals acabem de negar d'una manera cotegòrica?" (260). A més, no tota la pagesia estava organitzada per a defensar-se, i aleshores resultava que on la Unió de Rabassaires tenia força, allà on la pagesia tenia una consciència superior és a on s'originaven la immensa majoria dels conflictes, però a les altres zones de dispersió i isolament de la pagesia, les més extenses i més castigades, on no hi havia energia per a negar-se a pagar les rendes, allà on més necessària era la intervenció dels poders públics és on precisament el projecte de llei no tenia cap efecte.

D'altra banda, el Consell Executiu de la Generalitat tenia prou atribucions per a intervenir en la resolució

dels conflictes sense necessitat d'involucrar el Parlament. Així ho havia fet el govern de la República legislant per Decret sobre situacions de fet i presentant un projecte definitiu d'arrendaments rurals. Per què, doncs, el Consell Executiu no actuava de la mateixa manera prenent tota la responsabilitat sobre la qüestió i dirigir-se al Parlament amb un projecte definitiu sobre els contractes de conreu? El govern de la Generalitat sí havia d'actuar per a una justa resolució dels conflictes pendents, però el Parlament no podia caure en la substitució del que era remeiar uns conflictes plantejats que afectaven a una part de la pagesia per una llei provisional que vinculava de forma discriminatòria a tota la pagesia esdevenint favorable per a uns i perjudicial per a altres. Comorera conclou: "Nosaltres no podem acceptar la diferenciació entre uns i altres; i si es va a establir un nou règim encara que sigui transitori, ha d'ésser per a tots o per a ningú. Nosaltres sostenim, com la majoria de la Comissió, que no hi ha bases legals per a sostenir els actuals contractes; sostenim que la juridicitat antiga avui dia no té valor ni autoritat ètica; i sostenim que el que es va fer sota les Lleis de la monarquia i la dictadura no ha d'ésser respectat en règim de democràcia per ningú que senti l'esperit d'aquesta democràcia" (261).

Un cop nomenat Conseller d'agricultura i Economia el 5 de gener de 1934, l'actuació parlamentària de Comorera esdevé escassa en relació amb l'any anterior. Havent estat elegit Serra i Moret, diputat a Corts a Madrid i Comorera nomenat conseller, seran Ruiz Ponseti i Fronjosà els que portaran el pes de les intervencions de la minoria socialista al llarg d'aquest any. El caliu

polític que el Parlament havia tingut durant l'any 1933, minvarà en gran part per la retirada de la minoria regionalista (262), i també pel canvi d'actitud de la USC passant de la oposició a la col.laboració governamental.

El primer acte de Joan Comorera com a Conseller va ser el d'invertir l'ordre dels termes que designaven el seu Departament. Per decret del 8 de gener la conselleria passava a denominar-se d'Economia i Agricultura, donant prioritat al concepte genèric per damunt del restringit (263). En paraules d'Antoni Farreras, Comorera agafà la conselleria amb molta empena com si estés convençut de les possibilitats de govern que hom tenia si sabia fer-ne ús amb imaginació, utilitzant els recursos que el trapàs de serveis propiciava (264).

El primer objectiu de Comorera és la reestructuració del Departament a partir dels traspàs de Serveis d'Indústria i Agricultura de l'Estat a la Generalitat. Per ordre del 16 de gener es crea una ponència per a la redacció d'un avantprojecte d'estructuració i ordenació dels serveis d'Indústria que han estat traspassats a la Generalitat per Decret del 24 d'abril de 1933 (265). En data del mateix dia 16, el President Companys decreta a proposta del Conseller d'Economia i Agricultura i amb l'acord del Consell Executiu, que els serveis traspassats a la Generalitat a partir de l'u de gener de 1934 per acord de la Comissió Mixta i que fan referència a Cooperatives, Mutualitats, Pòsits, i Cooperatives, Sindicats i Pòsits Agrícoles passin a dependre del Departament d'Economia i Agricultura (266).

L'estructura i organització definitiva del Departament no fou aprovada fins el maig de 1934 per Decret de la

Presidència de la Generalitat. El Departament d'Economia i Agricultura s'organitzava a partir dels serveis traspassats en tres dependències: Negociat central, Negociat d'Agricultura i Comerç, i Comité permanent d'Indústria (267). Del Negociat central hi depenien els Serveis generals del Departament i les relacions generals d'aquest amb el Parlament, Tribunal de Cassació i altres Departaments, així com l'Assessoria jurídica i altres assumptes generals. També depenien del Negociat Central els Serveis de Cooperació, Serveis d'Aviació Civil i Serveis de Turisme. El Negociat d'Agricultura i Comerç incloïa els Serveis tècnics d'Agricultura, Comissions Arbitrals per a la solució dels conflictes derivats dels contractes de conreu, Reglamentació agrària, Estadística de producció agrícola, Ramaderia, Comerç, i Serveis Forestals. Finalment, el Comité permanent d'Indústria, les funcions del qual ja havien estat aprovades pel Decret sobre les Normes generals d'estructuració i ordenació dels serveis d'Indústria a Catalunya del 23 d'abril de 1934, incloïa les següents funcions: Política industrial, investigació industrial, seguretat i higiene industrial i transaccions de serveis (268).

El 26 de març de 1934 és creat per Decret el Consell Superior d'Economia a Catalunya, "organisme consultiu adjunt a la Conselleria d'Economia i Agricultura al qual li serà encarregat per aquesta l'estudi de tots els afers que tingui per convenient, relacionats amb l'economia nacional catalana" (269). El Consell es compon de cinc Seccions, cadascuna d'elles amb el corresponent Consell quedant de la següent manera: Consell d'Agricultura, Ramaderia, Caça i Pesca; Consell Tècnic; Consell de Comerç, Banca i Turisme; Consell d'Acció Social; Consell de Treball. Com a òrgans directors del Consell es creen

el Comi^é Permanent i el Ple del Consell. El Comit^é Permanent és format per un President i un secretari de lliure elecció del Conseller d'Economia i Agricultura, els Presidents dels Consells de cadascuna de les cinc Seccions i un representant directe de cada Departament de la Generalitat lliurement nomenat pels Consellers respectius. El Ple del Consell Superior d'Economia es compon de tots els membres del Comit^é permanent i dels Consells de les Seccions creades (270). Dies més tard són nomenats per Decret de la Presidència de la Generalitat del 14 de maig, els membres del Comit^é permanent que representen als Departaments i també el President i Secretari recaient el nomenament en les persones de Serra i Moret i Josep Santaló respectivament (271).

Entre les mesures més rellevants preses per Comorera com a Conseller d'Economia i Agricultura cal destacar la reforma del pla d'estudis i homologació del títol de les Escoles Superior i Mitjana d'Agricultura de la Generalitat; el desenvolupament del moviment cooperatiu; l'estructuració i ordenació de serveis d'Indústria; i la creació de la Junta Central de Contractació del Blat (272).

La reforma dels plans d'estudis de les Escoles Superior i Mitjana d'Agricultura tenia com a finalitat l'homologació estatal dels títols concedits, la qual cosa obligava a incorporar aquelles matèries exigides. Un primer Decret del 14 de febrer de 1934 fixa els nous plans d'estudis amb "la incorporació d'aquelles matèries que s'han considerat indispensables per a completar la formació tècnica dels alumnes" (273). Estableix també les d'ingrés tan a l'Escola Superior com

Mitjana. Un segon Decret del 19 del mateix mes es basava en l'article 7 de l'Estatut, el qual disposava que la Generalitat podia crear i sostenir els centres d'ensenyament en tots els graus i ordres que cregués oportúns en el ben entès que segons disposava l'article 49 de la Constitució republicana, que l'expedició de títols acadèmics i professionals correspongués exclusivament a l'Estat, establiria les proves i requisits necessaris per a obtenir-los, àdhuc en els casos en què els certificats d'estudis procedissin dels centres d'ensenyament de les regions autònomes. El Decret del govern de la Generalitat establí que es concedia el títol d'Enginyer agrònom als qui haguessin cursat els estudis a l'Escola Superior d'Agricultura, i el Pèrit Agrícola als qui haguessin cursat estudis a l'Escola Mitjana d'Agricultura. En ambdós casos els certificats serien tramesos al Ministeri d'Instrucció Pública per mitjà del President de la Generalitat a l'objecte de l'expedició dels títols corresponents (274).

Una de les accions que tingué una atenció preferent per part del Departament d'Economia i Agricultura, fou el desenvolupament del moviment cooperatiu. A raó del debat a la totalitat sobre el Projecte de Llei referent a la creació d'una Caixa de Crèdit Agrícola i Cooperatiu, Joan Comorera va intervenir (20 de juliol de 1933) per a defensar la promoció del cooperativisme a Catalunya. Comorera concebia el moviment cooperatiu com l'embrió de la nova economia, fracassat el sistema capitalista, el moviment cooperatiu era "la possibilitat de fer més humana l'evolució de l'economia capitalista vers el col·lectivisme" (275). Establí quatre graus de desenvolupament del cooperativisme: la

Cooperativa de consum, la Cooperativa de producció, els Bancs centrals cooperatius i la Banca internacional cooperativista. Els quatre estadis eren interdependents entre ells i eren imprescindibles tots i cada un d'ells si es volis desenvolupar un procés alternatiu a l'economia privada. Al món occidental el moviment cooperatiu estava prenent gran força, especialment a Suècia, Dinamarca, Anglaterra i França, i en aquests països havia sabut crear una dinàmica pròpia moltes vegades en lluita contra els organismes estatals. A Catalunya la situació no era la mateixa, cert que el moviment cooperatiu no era menyspreable amb dues centes cinquanta Cooperatives de consum i cinquanta de producció, amb un total de transaccions anuals per valor de 45 milions de pessetes. Però calia la intervenció dels poders públics per a promoure el cooperativisme encara embrionari, aquesta havia de ser la finalitat de la creació del Banc cooperatiu, "aquest moviment nostre desarticulat és el que nosaltres en el projecte que ara estem discutint tenim l'obligació d'articular. A Catalunya no hi ha hagut possibilitat d'organitzar el banc cooperatiu que serveixi a totes les cooperatives i que enforteixi a la vegada i ajudi a la seva creixença o expandiment arreu de Catalunya. Comorera esmentà com a exemple el Banc Cooperatiu Romanès en el que l'Estat hi aportava la meitat del capital i l'altra meitat les cooperatives. S'havia d'articular i coordinar els prop de quaranta mil associats a cooperatives de consum i producció, els més de sis-cents cinquanta mil mutualistes i els cinc-cents sindicats agraris, encara que en aquest darrer cas el 60% dels sindicats eren més nominals que efectius, "el moviment de sindicats agraris, sumat al moviment potent, extraordinari, de la mutualitat catalana i sumat

ja al moviment de Cooperatives de consum i producció, que no és menyspreable, dóna una base ferma al Govern de la Generalitat i al Parlament per a tenir fe absoluta en la realització del Banc cooperatiu mixt, prescindint des del començament de la possibilitat de transformar aquesta Caixa en una filial del Govern de Catalunya" (276). Aquestes darreres paraules explicitaven la posició de Comorera i la USC sobre la doble possibilitat que establia la base 1ª del dictamen: ser Caixa mixta entre la Generalitat i una participació de sindicats agrícoles, forestals, cooperatives, mutualitats, caixes especials d'estalvis, municipis, pòsits i altres entitats de caràcter semblant o bé com a filial seva, amb completa independència de tot altre organisme (277).

La Llei aprovada el 4 d'agost de 1933 autoritzava al Govern de la Generalitat per a crear una Caixa de Crèdit Agrícola i Cooperatiu a l'objecte de realitzar tota classe d'operacions bancàries i de crèdit amb els Sindicats i Caixes Agrícoles, Cooperatives de producció, de consum i Mutualitats legalment constituïdes i altres d'interès social o col·lectiu. El 26 de gener de 1934 és creada l'esmentada Caixa per ajudar a l'expansió i funcions de la producció, crèdit, compres, vendes i explotacions, adquisicions de propietat, construccions, manufactures, mutualisme i realitzar altres operacions d'interès social o col·lectiu (278). El Conseller d'Economia i Agricultura quedava autoritzat per a designar lliurement les persones que havien de constituir la comissió organitzadora que havia d'elaborar el projecte d'Estatuts. Dies més tard, Comorera designava a Antoni Dot Arxer com a president de la comissió. Fins el 10 d'abril de 1934 no foren aprovats els

Estatuts, els quals fixaven un capital social de deu milions, aportant la Generalitat un 25% com a mínim del capital fundacional, la resta aportada per les entitats que segons la Llei podien participar i intervenir en la Caixa de Crèdit Agrícola i Cooperatiu. El govern, la direcció i l'administració de la Caixa corresponia al Comité Directiu, al Subcomité executiu i al Director, sense perjudici de la plenitud d'atribu-cions que gaudia la Junta de participants (279). El 30 d'abril de 1934 es publicava el Decret de constitu-ció del Comité Directiu i el nomenament de Manuel Mi-ró Esplugas com a Director de la Caixa (280). Final-ment, el 9 de juliol era aprovat el Decret pel qual s'autoritzava al Conseller d'Economia i Agricultura a aportar en concepte de capital a la Caixa fins a la quantitat de cinc milions de pessetes consignant l'a-portació anual en els Pressupostos ordinaris (*).

(*) Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya.
21 de juliol de 1934, pàg. 436.

L'u d'agost comença a operar la Caixa de Crèdit Agrí-cola i Cooperativa. Joan Comorera fa unes declaracions a l'Opinió en les quals diu:

"El nostre moviment cooperatiu està mancat de la potèn-cia suficient per crear-se ell mateix els propis ins-truments de crèdit i és per això que el Govern de la Generalitat ha volgut seguir l'exemple de països com Romania, Finlàndia, Hongria i Canadà... La Caixa tin-drà com a funció principal i preferent el finançament de les activitats productores dels camperols, ajudar-los a crear llurs pròpies instal.lacions de dipòsit,

En la línia de la creació de la Caixa del crèdit Agrícola i Cooperatiu, Ventosa i Roig, Conseller precedent d'Agricultura i Economia, havia presentat al Parlament el projecte de Llei de Bases de la Cooperació, el dictamen de la qual fou presentat i discutit el 14 de desembre de 1933. Aquesta llei era la capçalera d'altres ja presentades com el projecte de Llei de Cooperatives, el projecte de Llei de Mutualitats i el projecte de Llei de Sindicats Agrícoles. Comorera no féu més, doncs, que continuar el treball ja iniciat per Ventura i Roig, essent Soler i Bru, diputat per l'ERC i president de la comissió permanent d'Economia

-----

d'elaboració, de propagació i venda, a adquirir l'utillatge necessari, al millor aprofitament i a la millor valoració de llurs productes, a crear, conjuntament amb les organitzacions de consumidors, empreses d'intercanvi mutu, a posar-se en relació amb els mercats estrangers i a ajudar-los a la fi en totes les necessitats que deriven de llur treball quotidià (...). (...) Dintre la diversitat d'organitzacions, cooperatives amb intervenció o no de l'Estat, que hi ha escampades arreu del món, la nostra és una de les poques que, al costat del crèdit purament agrícola, situa el crèdit d'altres organitzacions cooperatives de tipus industrial i comercial, com són les cooperatives obres de producció i les de consumidors, i a les mutualitats".

(L'Opinió, nº 989; 7 d'agost de 1934).

qui defensà els dictàmens dels dos primers projectes i Pere Mies de la Comissió permanent d'Agricultura qui defensà el tercer (281).

Les normes generals d'estructuració i ordenació dels serveis d'Indústria a Catalunya foren aprovades el 23 d'abril de 1934. Les funcions quedaven recollides en cinc apartats, un primer sobre la Política industrial de la Generealitat en el qual es recollien essencialment les funcions de formació d'estadístiques i Registres industrials, estudis i informes sobre la repercusió de la política econòmica a la Indústria catalana, previsions i orientacions de cara a l'esdevenidor industrial, promoció i ordenació de Congressos, Exposicions, Concursos i altres manifestacions industrials, estudis i informes relatius a noves indústries, introducció de nous procediments o de nous elements de producció, estudis sobre la protecció de la indústria catalana, etc; un segon apartat sobre investigació industrial en el qual s'incloïa el coneixement dels avenços foranis relacionats amb els diversos rams de la indústria catalana i el foment de la investigació pròpia; un tercer apartat sobre Seguretat i Higiene industrial; un quart apartat sobre transaccions i serveis i un cinquè apartat de funcions generals que es referia als assumptes de caràcter tècnic-industrial (282).

Els òrgans dels Serveis d'Indústria eren el Comitè Permanent d'Indústria, les Delegacions d'indústria al Laboratori General d'Assaigs i Condicionament. El Comitè Permanent estava format per quatre Enginyers industrials i un Lletrat. El President nat era el Conseller d'Economia i Agricultura, el qual podia dele-

gar les seves funcions en un dels quatre membres Enginyers industrials. Les Delegacions d'Indústria eren els organismes encarregats de l'execució, dins de la seva demarcació, dels serveis establerts en els aparats anteriorment citats. El Laboratori general d'assaigs i condicionament depenia del Comité permanent d'Indústria i tenia la funció de realitzar els anàlisis i assaigs a petició d'entitats o particular, extenent els certificats corresponents (283).

Una de les qüestions a les que Comorera dedicà més atenció i que li donà força relleu entre rabassaires, parcers i arrendataris, va ser la defensa i control de la taxa o preu mínim del blat a satisfer al col·liti establerta pel ministre d'Agricultura per Decret del 30 de juny de 1934 (284). El problema s'havia suscitat per dues raons fonamentals, la primera era provocada perquè a Catalunya arribaven partides de blat d'altres regions a preus més competitius que els interiors fins i tot carregant les despeses de transport; la segona venia motivada per la retenció de blat realitzada pels qui el comercialitzaven que deixaven el mercat sense existències provocant la puja del preu de la farina i el pa. Comorera es desplaçà a Madrid el 4 d'abril de 1934 per a entrevistar-se amb el ministre d'Agricultura, Cirilo del Rio Rodríguez, i plantejar-li el problema de l'especulació del blat que encaria artificialment els preus de la farina i el pa. S'havia d'acabar amb la retenció i especulació del blat, majorment quan l'augment de preus no beneficiava als llauradors i colliters (285).

El 30 de juny de 1934 el Consell de Ministres aprova un Decret pel qual quedava intervingut a tot el territori nacional el comerç de blats i farines a partir

del 1er de juliol fins el 30 de juny de 1935. El Decret prohibia terminantment la contractació directa de blat entre compradors i venedors. La compra-venda s'havia de portar a efecte necessàriament amb intervenció de les Juntes de Contractació de Blat que es creaven amb aquesta finalitat. Els preus de taxa que daven establerts per cada 100 Kg. entre 50 i 58 ptes. des del juliol de 1934 fins el juny de 1935. A cada Municipi, en el terme municipal del qual es conreés blat destinat a la venda, havia de ser creada en un plaç màxim de cinc dies, a comptar des de la publicació del Decret, una Junta Local de Contractació de Blat la qual estava obligada a donar compte immediat al Govern civil de qualsevol sospita sobre irregularitats o infraccions en el compliment de les normes estipulades (286).

El Decret va ser reproduït el 11 de juliol al Butlletí Oficial de la Generalitat, i el dia 15 es publicava una Ordre de la Conselleria d'Economia i Agricultura donant les instruccions oportunes per a la intervenció del comerç del blat i farina a Catalunya. El mateix dia 15 es constituïa la Junta Central de Contractació de Blat a Catalunya essent president Josep Companys, diputat per Lleida al Parlament, i secretari Josep Mª Soler i Coll, Cap del Servei de Terra Campa (287). El 21 de juliol es publica una Ordre al B.O.G. adreçada al Alcaldes relativa a la constitució de les Juntes Locals de Contractació de Blat. El 29 de juliol es notifica a les Juntes Locals per Ordre el dia 26, que la disposició del Decret del Consell de Ministres referent a informar immediatament als Governadors Civils de qualsevol infracció o irregularitat, es realitzarà a Catalunya trametent les denúncies a la Junta Central de Contractació de Blat (JCCB). El mateix dia es publica una Ordre en la qual

es resol, a proposta de la JCCB, que les Associacions de Fabricants de farines a Tarragona, Lleida i Girona poden nomenar un representant i un suplent perquè actuï com a vocal de la JCCB, la mateixa resolució es pren per a la Federació d'Industrials Flequers de Catalunya (288).

Les mesures preses pel Decret del 30 de juny i desenvolupades per les Ordres de la Conselleria d'Economia i Agricultura tenien dues característiques cabdals, la il.legalitat de compra-venda per sota de la taxa fixada i la obligatòria intervenció de les Juntes de Contractació de Blat. Comorera refermà aquestes mesures obligant a tots els colliters que declarassin a l'Ajuntament de llur terme la quantitat de blat que tinguessin disponible per a la venda (289), i resolent, per Ordre del 10 d'agost, que totes les expedicions de blat o farina que provinguessin de qualsevol indret de la Península havien d'anar acompanyades, en entrar a Catalunya, de la guia i permís lliurats per la Junta Local d'origen i per la Junta Central de Contractació de Blat de Catalunya (290).

La reacció dels bladers d'Aragó i Castella contra l'estricta control del Govern de la Generalitat sobre el comerç de blat i farina no va fer-se esperar i l'Ordre darrerament citada del Conseller d'Economia i Agricultura va acabar d'excitar els ànims (291). També els representants de les Associacions de Fabricants de farines i de les Associacions federades d'Industrials flequers maldaven per a una aplicació més flexible del Decret del 30 de juny. Cal tenir en compte que l'aplicació estricta de la taxa de preus fixada reduïa a zero la major competitivitat del blat forani que arribava a Catalunya, tot i que ni impediè la seva entrada ja que la producció pròpia només abas

tia una tercera part del comerç interior català (292). L'Ordre en qüestió assegurava la venda total de la producció autòctona i el manteniment de les vendes a preus no inferiors als fixats pel Consell de Ministres. El mateix ministre d'Agricultura, en unes declaracions fetes el 29 d'agost, manifestava que s'havia donat una importància desproporcionada a l'assumpte i que el govern de la Generalitat no havia fet més que garantir el manteniment de la taxa a la seva regió (293).

La llarga nit d'Octubre

Al front de la Conselleria d'Economia i Agricultura, Comorera havia volgut fer palès com des del govern hom podia treballar en benefici de la classe treballadora, obrers i camperols; no es tractava tan sols d'utilitzar la legalitat "burguesa" des de fora, fent ús de les llibertats públiques per estendre les pròpies idees, organitzar la classe obrera i realitzar la revolució social, sinó d'introduir-se a les mateixes institucions de l'Estat, Ajuntaments, Parlament i Govern. La participació en el govern, Consell Executiu en el cas de Catalunya, era el millor grau de desenvolupament en sentit progressiu de la legalitat republicana, fins i tot al nivell de provocar la reacció de la burgesia en contra de lleis aprovades per les institucions democràtiques, com per exemple la Llei de Contractes de Conreu aprovada pel Parlament de Catalunya. Les Institucions democràticament elegides no tenien perquè ser elements de conservació i garantia de l'ordre establert, podien esdevenir reformadores, no reformistes, fins al punt de situar a les classes dominants en contra de la legalitat. No s'havia de concloure, però, ni caure en el risc d'una confiança

cega en les Institucions i en la llei. La llei només és forta quan es té força per aplicar-la i fer-la respectar, i tota política de govern esdevé feble si no compta amb el suport social que la legitima, defensa i empeny per a avançar.

Per això Comorera pensava que el quid de la qüestió no estava en col.laborar o no en el Govern de la Generalitat, sinó en construir i fortificar un front d'esquerres que superés els petits cabdillatges, que tingués una unitat d'acció i una direcció única. El govern de la Generalitat havia de ser el resultat d'aquest front i des d'aquesta perspectiva sí tenia sentit participar en el Consell Executiu. Comorera tenia una concepció gradualista de l'acció política, no era evolucionista, el seu gradualisme buscava la ruptura en el darrer graó. Sabia i concebia que aquesta era inevitable i necessària, però la revolució social no era un fruit de laboratori ni de models exteriors sinó un procés obert, dia a dia, d'aïllament de l'enemic, restant-li el màxim nombre d'aliats, de construcció d'un moviment propi a partir de la realitat específica, d'unificació de les forces obreres, de creació i consolidació del partit de la classe obrera, indispensable avantguarda dirigent del procés revolucionari.

Comorera tenia un coneixement de la revolució socialista d'Octubre i del pensament leninista notable - ment inferior al de J. Maurin i del mateix A. Nin (294). Potser sortosament, perquè la seva única font d'interpretació de la realitat era aquest mateixa, i sobre ella edificava la pròpia tàctica mirant de situar-se sempre en la millor correlació a partir de la força pròpia. Comorera era un polític extraordinàriament

racionalista, no tenia cap tentació d'aixecar els peus de terra si no es trobava un roc al davant. Tenia es perit reformador però caràcter radical. Era una perfecta combinació de qui no defugia les situacions límit si es produïen, de qui el radicalisme l'impedia ser reformista. Radicalisme, però, més d'un i de dos mals de cap, defensava les seves idees amb tan convenciment que el seu pragmatisme i mà esquerra se li acabava just allà on començava la defensa del seu pensament. No tenia por a quedar-se sol si estava convençut que ell tenia raó.

Tal com hem vist, la participació de Comorera al govern de la Generalitat havia comportat l'exclusió de la USC de l'Aliança Obrera. A Catalunya ens trobàvem, doncs, amb tres blocs d'influència dispar, l'objectiu comú dels quals era la lluita contra el feixisme però que les diferències ideològiques i de procediment entre ells eren tan llunyanes que l'objectiu perdia tot el seu significat. Tant l'Aliança Obrera com la CNT-FAI, com la coalició de partits del Govern de la Generalitat a l'entorn de l'ERC, tenien maneres ben diferents de valorar la situació política i de combatre al govern Lerroux amb el suport de la CEDA. L'Aliança Obrera no va aconseguir mai la unitat d'acció amb la CNT, ni tan sols que les seves convocatòries de vaga general fossin recolzades per la central sindical (295), el govern de la Generalitat era combatut per uns i altres, la CNT i la FAI feien la seva pròpia política prescindint de l'Aliança Obrera, la unitat era il·lusòria, per a uns no volguda, per a altres impossible, i només els fets, els fets tràgics d'octubre la començarien a fer possible.

Des de finals de 1933 i al llarg de 1934 es succeiran els conflictes socials arreu d'Espanya. La CNT havia respòs a la convocatòria d'eleccions del novembre de 1933 amb la consigna "Frente a las urnas, la revolución social". La campanya per l'abstenció culminà amb un míting celebrat a Barcelona a la plaça de braus Monumental en el que van intervenir Benito Pavón, Bue naventura Durruti, Domingo Germinal i Orobón Fernàndez. En els seus parlaments ven deixar clar que respondrien al triomf de la dreta, si aquest es produïa, desencadenant la revolució social (296). El 8 de desembre, dia que es reunien les noves Corts, la CNT provocava el moviment insurreccional que s'estengué sobretot per Aragó, la Rioja i Navarra, i també, en menor grau, a Barcelona, Gijón, Eeón, Córdoba, Burgos, etc. El Govern tardà quatre dies en dominar la situació. Vuitanta-set morts, nombrosos ferits, quan tioses detencions i set cents condemnats va ser el balanç de la insurrecció revolucionària (297). Conti nuació d'aquest moviment va ser la vaga general convocada per la CNT a Saragossa el març de 1934, per aconseguir l'alliberació dels empresonats a l'aixeca ment de desembre com a motiu fonamental (298). La va ga s'allargà durant sis setmanes i quan la fam estava acabant amb la resistència dels vaguistes, Durruti organitzà una espectacular caravana d'autobusos portant els fills dels vaguistes a Barcelona (299).

Ja m'he referit a la radicalització del PSOE i la UGT amb el triomf del corrent largocaballerista. Van ser vàries les convocatòries de vaga realitzades per la UGT en diferents rams de producció, i concretament a la Construcció, Arts Gràfiques i Metal.lúrgia, però va ser la vaga dels treballadors agraris d'Anda

lusia, convocada el 5 de juny per un Comit  mixt UGT-CNT a iniciativa de la "Federación de Trabajadores de la Tierra" la que va tenir conseq ncies m s sensibles. El motiu de la vaga era la creixent tendència dels terratinents a substituir la mà d'obra per maqui n ria donada l'elevació dels salaris en el transcurs dels primers anys de la República i la baixa del nivell de salaris a la primavera de 1934. La "Federación de Trabajadores de la Tierra" exigia que tots els treballadors disponibles fossin ocupats i uns sous de 12 i 13 ptes. diàries als obtinguts en els temps d'Azaña com a President del Govern (300). La vaga es radicalitz  quan s'exigiren aquests sous per a tot l'any i no tan sols pel temps de sembrada i collita. El Ministre de Governació, Salazar Alonso, orden  la intervenció de la Guàrdia Civil i de la Guàrdia d'Assalt per reprimir el moviment deportant a centenars de camperols i detenint als dirigents, alhora que implicava als diputats socialistes i comunista com a inspiradors del moviment i fomentadors de la revolució social (301).

No cal dir que Comorera no participava d'aquesta t ctica que qualificava de "sistemàticament catastr fica" (*), no tenia sentit el viratge del partit socialista i de la UGT que "d'una t ctica evolutiva, a ve-

-----

(*) "La gravetat de l'hora actual", conferència de Joan Comorera. (Justícia Social, n  148; 14 de juliol de 1934). "La t ctica de la USC ens ha portat a la situació de fortitud que no sols sorgeix de per si sinó per contrast amb tàctiques d'altres partits. Cal que seguim, per exemple, la línia de conducta del Partit Socialista espanyol per veure com és de perillós

gades de forma excessiva, es passava a una tàctica catastròfica en competència amb comunistes i feixistes" (*). Tot el llenguatge revolucionari no havia servit ni per a trontollar al govern i en canvi s'avenaven cremant poc a poc les forces i la capacitat de resistència de la classe obrera i el camperolat, la UGT havia perdut les vagues de la Construcció, d'Arts gràfiques, dels Metal·lúrgics i finalment la del camperolat d'Andalusia i Extremadura, paral·le-

-----

el fugir de la tàctica conscient per caure en la tàctica sistemàticament catastròfica". Vegi's intervenció completa al "Pensament polític de Joan Comorera" pàg.344

(*) Vegi's les següents declaracions de Joan Comorera al diari "La Libertad" de Madrid, transcrites a Justícia Social el 22 de setembre de 1934.

"Qué les separa del Partido Socialista Obrero Español?

Idològicamente nada... -corta rápido el señor Comorera-. Ideológicamente, nada en absoluto. Discrepamos en cuanto a orientación, táctica y a la manera de concebir la estructura interna del socialismo. Tácticamente nos parece un error, de consecuencias que pueden ser irreparables, la actitud adoptada por el partido socialista inmediatamente de caer el Gobierno Azaña, del que formaba parte. No ha habido lógica en ese viraje tan fulminante que ha llevado de la táctica evolutiva, que en muchos casos fue excesiva, a la táctica catastrófica, en competencia con comunistas y fascistas. Le aseguro que nosotros no hemos sabido comprender los verdaderos motivos de este cambio tan brusco, porque nos hemos resistido a creer que obedezca a un gesto de mal humor del hoy líder máximo del partido socialista... Pero los hechos que se han sucedido y se vienen sucediendo demuestran claramente la certeza del juicio".

lament el Govern intensificava l'ofensiva contra el PSOE i la UGT i aquesta havia perdut progressivament la fortalesa i "si volguessin fer la revolució ja no la podrien fer" (302). Comorera considerava que la revolució no es feia amb amenaces i verbalisme revolucionari "quan sabem que no hem d'amenaçar, sinó de saber obrar quan sigui l'hora" (303).

Sobre el fons de l'agitació i crisi social, els motius desencadenats de les dues crisis de govern del 1934 van ser uns altres. La primera crisi es produeix l'abril de 1934 a causa de les dissensions entre Alcalà Zamora i Lerroux després d'haver-se aprovat el projecte de Llei d'Amnistia pel Congrés, amnistia que afectava als implicats en el cop d'Estat del 10 d'agost de 1932. Alcalà Zamora es resistia a promulgar la llei votada i sancionada pel Congrés veient el greu precedent que podia implicar particularment perquè la República quedaria a mercè de les majories que es succeïssin a les Corts i també perquè tota reincorporació a l'exèrcit dels oficials que s'havien sublevat els esperonaria a ells o a d'altres a realitzar noves temptatives amb l'esperança o certa sa de no rebre el pes de la justícia en cas de fracàs. El President de la República no es va atrevir, però, a fer ús de l'article 83 de la Constitució que li permetia retornar la llei al Congrés per a la seva reconsideració, i va optar per promulgar-la alhora que feia públiques les seves objeccions (304). La seva decisió no va complaure ni a uns ni a altres i molt concretament a Lerroux que va presentar la dimissió com a Cap de Govern, considerant que el President de la República li havia retirat la confiança (305). La crisi governamental tornava a treure

l'espantall de la participació de la CEDA en el nou govern; Alcalà Zamora nomenà a Samper nou president del govern, el qual mantingué l'aliança amb el partit de Gil Robles però sense concedir-li cap lloc al Consell de Ministres. A la llarga, com veurem, la dependència parlamentària dels radicals en funció de la CEDA faria inevitable l'entrada d'aquesta al Govern de la República.

El primer conflicte amb el que topa el Govern Samper i que acabarà sent el detonat de la segona crisi governamental, és l'aprovació de la Llei de Contractes de Conreu pel Parlament de Catalunya el 21 de març de 1934. Ja he explicat l'oposició radical de la burgesia agrària a la llei de resolució dels conflictes derivats dels contractes de conreu a la denúncia que Comorera va fer de les maniobres dels propietaris agraris en contra del projecte de llei, encapçalats per l'Associació de Propietaris Agricultors amb seu a Vilafranca del Penedès. Però l'oposició no es va manifestar de forma irreversible fins a la regulació definitiva dels diferents tipus de contractes a través de la llei de Contractes de Conreu. Camps i Arboix qualifica la llei com de tipus liberal i eminentment reformista sense que en cap moment es posi en qüestió la legitimitat de la propietat privada de la terra i el dret del propietari a obtenir-ne un benefici i recobrar-ne el conreu per damunt del contracte vigent (306).

La tendència general de la llei era la de regular la funció social que havia d'exercir la propietat de la terra enfront de la seva preeminència individualista (307). La novetat, i principal punt de discòrdia,

era el reconeixement i regulació del dret d'adquisició de les terres conreades. L'article 44, capítol Vè, establia els requisits per a l'exercici en què el conreador podia adquirir la terra cultivada, almenys durant 18 anys, i estant al corrent del pagament dels contractes en el moment d'exercitar el dret d'adquisició; les terres adquirides soles o sumades a les que el conreador ja posseís en propietat no podien superar en extensió la que requerís el treball de l'adquirent i dels seus ascendents o descendents (308). El preu d'adquisició, si no hi havia acord entre les dues parts, era fixat per una junta arbitral i el pagament podia realitzar-lo el conreador en una sola vegada o en quinze terminis anuals amb abonament d'interessos al 50% per les quantitats degudes i no pagades (309). La llei va ser aprovada per 56 vots a favor i cap en contra -cal tenir en compte l'absència dels diputats de la Lliga-, i va ser finalment promulgada el 12 d'abril de 1934.

La Llei de Contractes de Conreu, no responia, evidentment, al projecte de reforma agrària que hagués preconitzat la USC, però sí que constituïa un pas en davant i els diputats socialistes no van dubtar en recolzar-la i votar-la (*). Comorera, que havia for-

-----

(*) És interessant fer constar el desacord de Ruiz Ponseti a la disposició addicional II^a que es referia a l'obligació del Conseller de Justícia i Dret de donar compte al Parlament del Reglament d'execució de la Llei. Ruiz Ponseti era partidari de la se-

part, junt amb Serra i Moret, de la Comissió especial creada per a l'estudi i dictamen del projecte de Llei, considerava que la llei recollia els principis del projecte presentat per la USC al Parlament (310), i que tot i no ser el justa i perfecta que la minoria socialista hagués desitjat, incloïa un seguit de canvis en defensa dels rabassaires, arrendataris i parcers que havien de provocar forçosament situacions revolucionàries per la reacció dels propietaris agraris.

Promulgada la Llei, l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre es posà al davant de la reacció en contra de la seva aplicació, comptant amb el recolzament de tota la premsa conservadora (311). Es tractava d'evitar per tots els mitjans que la llei fos un fet irreversible. La Lliga quedà immediatament implicada, tenint en compte que l'IACSI havia estat de sempre un dels seus suports. La manera més avinent de paralitzar i anul·lar la Llei de Contractes de Conreu era presentant recurs d'anticonstitucionalitat; però la qüestió era molt delicada per ser una llei emanada del Parlament de Catalunya, i forçar al govern a presentar un recurs davant del Tribunal de

-----

va supressió considerant que l'elaboració del Reglament era funció del Govern, i el Parlament no tenia perquè intervenir. Com el lector comprovarà més endavant, aquesta disposició va ser el canal pel qual es pogué arribar a un acord entre el Govern Samper i la Generalitat en el conflicte sobre la Llei de Contractes de Conreu.

Garanties Constitucionals podia ser interpretat com un atac a l'autonomia catalana. La influència de la Lliga entre els propietaris rurals podia, no obstant, trontollar si no assumia obertament la defensa dels seus interessos, més i tot si es té en compte que si la Lliga no intervenís ho faria la CEDA (312). Finalment, el 24 d'abril, Cambó, Ventosa i Calvell, el diputat radical Palau Rabassó i d'altres de la minoria regionalista amb el sosteniment de la CEDA i d'una part dels radicals, presentava a les Corts una proposició incidental, plantejant al Govern la interposició de recurs d'inconstitucionalitat contra la llei de Contractes de Conreu. Samper, que depenís dels vots dels qui precisament li feien el suggeriment de presentar el recurs, lliurà el seu escrit d'impugnació al Tribunal de Garanties Constitucionals el 4 de maig de 1934 (313).

La decisió de Samper i la posterior sentència del Tribunal de Garanties Constitucionals el 8 de juny declarant que "el Parlamento de la Región autónoma catalana carece de competencia para dictar la Ley de Contratos Cultivo de 11 de abril de 1934, siendo, en consecuencia, nula esta Ley y todos los actos de ejecución de la misma" (314), posava, com diu A. Balcells, l'assumpte agrari català en primer pla de la política tant catalana com espanyola, el convertia en motiu d'enfrontament entre el Govern de la República i el de la Generalitat i deixava en quarentena l'efectivitat de la recent autonomia catalana (315).

En ple conflicte intergovernamental, es reunia la primera Conferència de l'Aliança Obrera catalana el 17 de juny a la seu de la Federació Socialista de

Barcelona. El punt fonamental a debatre era l'actitud de l'Aliança davant del conflicte obert entre el Govern central i el Govern de la Generalitat. La divergència essencial que es plantejà fou que el BOC entenia per veu de Maurin que l'Aliança Obrera no havia d'anar a remolc dels esdeveniments sinó prendre la iniciativa del moviment reivindicatiu proclamant la República catalana com a primer pas per a la instauració de la República Socialista Federal (316). A. Nin no compartia exactament aquesta posició ja que a la classe obrera no li corresponia encapçalar un moviment aliè, lluitar per la República catalana era fer el joc a l'Esquerra. Es tractava de transformar el moviment en una revolució socialista i per tant sostreure les masses de la influència de l'Esquerra (317). Al final es va prendre la resolució de considerar que si el Govern contrarevolucionari de Madrid atacava Catalunya, i amb aquest motiu es proclamava la República catalana, l'Aliança Obrera donaria suport al moviment procurant prendre la direcció per tal de conduir-lo cap el triomf de la República Socialista Federal (318).

A principis de juliol Comorera, que tenia costum de dirigir-se als afiliats i simpatitzants de la USC quan les circumstàncies polítiques ho requerien, costum que seguiria com a Secretari General del P.S.U.C., pronuncià una conferència d'especial importància sobre el moment polític (319). Després de fer un repàs dels esdeveniments polítics des del 14 d'abril i sobretot des de la dissolució de les Corts constituents, període que ja he explicat a bastament, Comorera es felicitava de la rectificació de la línia política seguida fins aleshores pels dirigents socialistes que confirmava avenços realitzats de cara a recuperar l'aliança

republicano-socialista a Espanya (320). Els fets ocorreguts a l'entorn de la Llei de Contractes de Conreu venien a donar la raó a la tàctica seguida per la USC. Un dels punts fonamentals que explicaven el retorn de la USC a col.laborar amb l'ERC presentant-se en coalició a les eleccions de novembre i participant després al primer Govern Companys, era la de compromís de l'ERC de donar prioritat a la tramitació i aprovació de la Llei de Contractes de Conreu. L'aprovació d'aquesta llei havia de provocar la reacció dels propietaris rurals i, el més important, havia de demostrar que "la millor defensa de l'autonomia era lligar la sort dels explotats a la de l'autonomia" (321). La Llei havia provocat una situació revolucionària en la qual es dibuixaven dos bàndols, els defensors dels principis del 14 d'abril i els que pretenien "reconduir" o acabar amb la República. La sentència del Tribunal de Garanties Constitucionals i la posterior ratificació de la Llei pel Parlament de Catalunya el 12 de juny, sense canviar ni un punt ni una coma (322), eren la més clara expressió d'aquest enfrontament, "Catalunya esdevenís l'eix de la política republicana, la seu del veritable govern republicà" ... "S'ha fet el front únic fora de Catalunya en defensa de Catalunya. De l'enemistat entre els partits d'esquerra es va arribant a una nova aliança. No els fem cap retret. Al contrari, felicitem-nos-en tots plegats (323).

Davant la gravetat de la situació política i tenint en compte que el Govern de la Generalitat no estava disposat a modificar la llei, semblava inevitable la resolució violenta (*). Per a Comorera era molt improbable la solució política del conflicte que no podia ser una altra que la rectificació d'Alcalà Zamora

de l'error fatal de dissoldre les Corts constituents. El més probable era una solució de força, l'amenaça del Cop d'Estat (324). L'experiència d'Alemanya i Àustria eren prou alligonadores com per entendre que "els homes que es posen sistemàticament a la defensiva perden totes les batalles d'una manera fatal" (325). S'havia de prendre la iniciativa si es volia evitar la reproducció de les tragèdies alemanya i austríaca a Espanya en el ben entès que "L'home que té l'avantatge de la iniciativa no perd les seves forces sinó que les recupera. Però aquest avantatge d'iniciativa exigeix un autèntic front d'esquerres arreu d'Espanya. Si no és així, la batalla amb iniciativa o sense, és perduda" (326). Altra vegada Comorera afirmava que el front d'esquerres a Espanya i Catalunya era la condició indispensable per assegurar el triomf contra

-----

(*) En la conferència pronunciada per Comorera l'abril de 1934 sobre l'Aliança Obrera i el Partit Socialista, acabava la seva intervenció amb aquestes paraules:

"Anem a una situació de violència clara; la situació actual espanyola no pot tenir una solució pacífica. Les primeres lluites violentes seran contra Catalunya i a Catalunya. Deixem-nos d'il·lusions i vigoritzem la nostra posició. Els nostres joves es mostren impacients, però jo els dic que la seva paciència serà curta i que el que volen, aviat vindrà".

Vequí's intervenció completa en el volum sobre el Pensament Polític de Comorera, pàg. 338

(Justícia Social, nº 145; 14 d'abril de 1934).

la reacció i, com una premonició del que esdevindria tres mesos més tard, Comorera acabava dient: "Hi ha la possibilitat que la reacció esquerrana arribi mas sa tard, però la nostra lluita es mantindrà sempre en peu i nosaltres sols o acompanyats, ens trobarem fatalment en la lluita contra la reacció. Per anar a on? Si és possible refer la república del 14 d'abril i crear una república federal, allà anirem. Però si això no és possible, no hem de retrocedir i hem d'anar resoltament a la nostra república" (*). Altra ve gada el catalanisme es tornava unificador en la pers

-----

(*) Continuava dient:

"No som separatistes. Ni som, a priori, ni catalans ni espanyols: som homes i per això ens hem de sentir interessats amb la fracció humana que ens és immediata. Per això ho acceptarem tot abans que caure en situ acions de vassallatge. El pitjor que ens podria passar és caure en vilipendi i això seria si la reacció s'imposés sense lluita. Si hem de caure, que sigui amb dignitat, encara que sigui al preu de la destrac ció física dels homes. El que interessa, és la lluita permanent; car el progrés humà n'és el resulta t. Una lluita en la qual, si bé podem deixar la vida, deixem el camí traçat per a les generacions que ens seguiran.

Per acabar us he de dir que per molta gent ha arribat l'hora de les decisions. Han passat moltes coses. En tres anys hem viscut una generació. L'evolució que abans trigava cinquanta anys, cal que ara tardi només mesos. Cal que aprenguem la lliçó d'aquests tres anys i que els homes apressin la seva evolució que ens ha de dur al gran moviment de classe que ha d'heredar la confosa situació present per portar-la a esplèndides i concretes realitats".

("La gravetat de l'hora actual", Justícia Social, nº 156, 14 de juliol de 1934. Vegis Pensament Polític de Joan Comorera, pàg. 344.).

pectiva d'una Espanya democràtica, federal i avançada socialment, i separador quan aquests objectius es devenien impossibles.

Encertava molt la previsió dels fets tal com realment succeïrien, però el front d'esquerres era encara un objectiu llunyà. És cert que el fracàs electoral de novembre, l'aprovació i aplicació de la Llei d'Amnistia i l'anul.lació de la Llei de Contractes de Conreu eren tres cops que obligaven a unir els esforços contra les forces que sostenien als radicals en el Govern, i especialment contra la CEDA. Però el retorn a una política d'unitat era lent, massa lent per a la velocitat dels esdeveniments. Catalunya era un clar exemple de la dispersió que existia entre forces polítiques i sindicals malgrat tenir un mateix enemic enfront. Ni l'objectiu final ni el procediment a seguir s'assemblaven en res. La CNT des de la insurrecció de desembre tenia clausurats els sindicats confederals, la Generalitat havia pres totes les mesures necessàries per evitar l'extensió de la vaga general de Saragossa a Barcelona amb motiu de la vinguda dels fills dels vaguistes, "Solidaridad Obrera" havia estat suspesa tres vegades, una d'elles per 104 dies (327), no es podia pensar, doncs, que la CNT s'avingués a posar-se al costat de la Generalitat en la defensa de l'autonomia més i tot recollint les següents paraules de Josep Peirats, "la Esquerra y sus satélites políticos y policiacos estaban comprometidos en una cruzada de exterminio contra la CNT desde los primeros tiempos del Estatuto" (329) . En tot cas si es produïa la ruptura, la CNT actuaria pel seu propi compte i risc tal com realment va ocórrer (330). Es pot dir, emperò, que quan Comorera es referia al

front d'esquerres no estava exactament pensant en la CNT o en la FAI que tan havia combatut i continuaria fustigant, però no es podia oblidar que la CNT era aleshores la primera força obrera a Catalunya.

Quan Comorera parla, en la conferència esmentada, del retrobament de dues tàctiques s'està referint al PSOE i a la UGT en l'àmbit estatal, i a l'Aliança Obrera a Catalunya en relació amb la tàctica seguida per la USC. Sí, incloïa en el front d'esquerres als partits i sindicats de l'Aliança. Malgrat tot, hi havia una diferència abismal sobre la concepció del moment revolucionari entre Comorera i els líders de l'Aliança. No era el mateix plantejar la defensa de l'autonomia i dels principis del 14 d'abril i si era necessari la proclamació de la República catalana en el marc de la República federal, que donar suport al Govern de la Generalitat, cas de produir-se la ruptura, i intentar prendre la direcció del moviment per tal de conduir-lo a la instauració de la República Socialista federal. En les declaracions fetes als diaris "La Libertad" a meitat de setembre, ja citades anteriorment, Comorera afirmava que els socialistes s'havien de sumar "a un gran moviment de regeneració nacional i de reconstrucció republicana, sense perdre la seva personalitat i sense oblidar els seus darrers objectius" (*), perquè intervenint en ell, assegurant el

-----

(*) A la pregunta del periodista: "¿Cuál es la táctica de la Unión Socialista de Cataluña?", Comorera contestava:

"Nosotros no creemos en milagros... No podemos creer

seu triomf i essent els millors organitzats podien dominar-lo i conduir-lo cap a la realització de la revolució socialista, "d'un moviment així concebut podia sorgir un Lenin a Espanya" (330). Aquestes darreres paraules poden fer pensar que no eren tals les diferències entre Comorera i l'Aliança, però cal remarcar que si bé l'objectiu final era el mateis, la idea del temps i del procediment eren substancialment diferents. L'Aliança Obrera no pretenia formar un front comú amb l'Esquerra i els altres partits del govern de la Generalitat sinó tan sols donar suport

-----

por tanto, que una revolución social sea fruto de una preparación "técnica", ni mucho menos de una política de conspiración. Una revolución social es el fin del proceso de descomposición integral de un Estado, y más que prepararla, los hombres que han de dirigir la se encuentran en ella muchas veces sin darse cuenta. Así pasó en Rusia, donde antes de aparecer Lenin los cadetes derribaron al zar y los socialistas de Kerenski liquidaron el pasado e hicieron inevitables las jornadas de octubre. Por esto nosotros creemos que los socialistas debemos sumarnos a un gran movimiento de regeneración nacional y de reconstrucción republicana, sin perder nuestra personalidad y sin olvidar nuestros fines últimos. Lo fundamental para nosotros es que este movimiento se produzca con la máximas posibilidades de éxito inmediato, porque interviniendo en él y siendo los más disciplinados y por consiguiente los más fuertes; los mejor organizados mentalmente, y, por tanto, los más competentes, podremos domiarlo y conducirlo a la realización de nuestros más íntimos pensamientos. De un movimiento así concebido puede salir en España un Lenin".

(Declaracions de Joan Comorera al diari de Madrid, "La Libertad", transcrites a Justicia Social del 22 de setembre del 1934).

a la Generalitat si el trencament amb Madrid es produïa, l'objectiu en primer pla no era la República catalana en el marc de la República federal que preconitzava Comorera, sinó la realització de la revolució socialista.

Tampoc els partits que conformaven el Consell Executiu constituïen un front homogeni tenint en compte la distància ideològica que hi havia, per exemple, entre l'Acció Catalana i la Unió Socialista; però en aquest cas sí es podia parlar d'una unitat conjuntural, d'una voluntat comú de mantenir íntegrament la Llei de Contractes de Conreu, d'una clara decisió de romandre en el front d'esquerres format en les eleccions municipals per fer front a la Lliga i que ara es feia més necessari que mai per defensar l'obra de govern de la Generalitat. En aquest cas les diferències no estaven tant en l'acord d'arribar, si es feia imprescindible a solucions radicals, com la proclamació de l'Estat Català (331), sinó en l'orientació posterior del moviment cas de resultar reeixit. Dins de la mateixa ERC, després de la separació del grup de l'Opinió, hi coexistien dues tendències que els fets d'octubre acabarien d'enfrontar, el corrent nacionalista radical i independentista d'Estat Català, Ventura Gassol i Josep Dencàs, i el sector republicà, democràtic i catalanista en aliança amb els corrents més obreristes del partit (332), sector representat al Govern de la Generalitat per Companys, Martí Barrera i Pere Mestres. Josep Dencàs era president de les joventuts d'Estat Català i organitzador dels escamots de l'Esquerra, el seu nacionalisme maximalista tenia connotacions clarament feixistitzants, antiobrerista declarat es negaria a lliurar armes als

partits de l'Aliança Obrera i els amenaçaria sense miraments (333). La distància ideològica i personal entre Comorera i Dencàs ja s'ha pogut comprovar quan m'he referit a l'enfrontament hagut al Parlament de Catalunya sobre el conflicte del Port i també a la duríssima reacció de Comorera contra els escamots de l'Esquerra en la campanya electoral de les eleccions de novembre. Era difícil confiar en què el govern de la Generalitat tingués una actuació unitària i coordinada, sobretot tenint en compte que J. Dencàs era el Conseller de Governació, conselleria fonamental, ja que l'ordre públic depenia de la Generalitat.

Deixant de costat les dissensions internes de l'ERC i la falta d'homogeneïtat del Consell Executiu, es dibuixaven tres blocs prou diferenciats, si no enfrontats entre ells: la CNT que "seguint els seus principis revolucionaris i anàrquics" (334), llançaria una proclama el 6 d'octubre pel comunisme llibertari amb la consigna d'obertura immediata dels sindicats clausurats, manifestació dels principis antifeixistes i llibertaris en contra de l'autoritarisme, organització de Comitès de Barriada canalitzadors del moviment orientat i dirigit pels Comitès Regional i Local de Barcelona (335); l'Aliança Obrera de la qual ja he exposat el seu alineament accidental amb el Govern de la Generalitat, i aquest darrer que per veu del seu President proclamaria la República Catalana. L'antifeixisme comú als tres blocs no faria menys il·lusòria l'alternativa del front d'esquerres.

Durant l'estiu de 1934, Samper, amb la intervenció directa d'Alcalà Zamora, intentà una sortida negociada amb el Govern de la Generalitat. No presentà nou recurs ni negà la competència legislativa del Parla-

ment, però aprofitant que la Llei de Contractes de Conreu tenia un article addicional pel qual el Conseller de Justícia i Dret havia de sotmetre el Reglament d'execució de la Llei al Parlament, intentà arribar a un acord amb el Consell Executiu per tal d'introdrir aquelles esmenes que sense tocar el fons, adquessin els preceptes processals de la llei a la Constitució. Es curiós que l'article addicional, escrit amb la finalitat d'evitar alteracions de la Llei al marge del control parlamentari, fos el mitjà ideal per solucionar el conflicte sense haver de reformar la Llei (336). Va ser una solució ben rebuda per Companyes i el Consell Executiu que va permetre acabar amb els desacords intergovernamentals, però que no va satisfer als propietaris agraris sinó tot al contrari.

El 8 de setembre se celebrà un míting a Madrid amb l'assistència de 5000 propietaris catalans, en el qual hi parlaren entre d'altres, Gil Robles, Calvo Sotelo i Anguera de Sojo. Una de les conclusions aprovades va ser la de sostreure l'ordre públic de la Generalitat (337). Les intervencions de l'acte deixaven clara la seva discordància en la manera com Samper havia resolt el conflicte amb la Generalitat. Era de preveure pels que intervenien en el míting que el Govern Samper tenia els dies comptats (338).

La tensió anà en augment en el transcurs de l'estiu arreu d'Espanya, era d'esperar que en l'obertura del nou període de sessions, l'u d'octubre, la CEDA retiraria la seva confiança al govern Samper exigint la seva participació en el nou Consell de Ministres, tal com va ocórrer realment. Entre les pressions de la dreta i la reacció de l'esquerra que amenaçava amb la

insurrecció general si Alcalà Zamora cedia a les demandes de Gil Robles, aquell ja no podia per tercera vegada intentar un govern estrictament radical; no més tenia dues alternatives, com havia intuït Comorera en la conferència de juliol, o dissoldre les Corts o donar el vist-i-plau a l'entrada de la CEDA al govern, mesura que l'esquerra veia com un real cop d'Estat. Optà per aquesta darrera, que va ser el senyal desencadenant de la declaració de vaga general a tot el país, la insurrecció d'Astúries i la proclamació de la República Catalana.

El dia 4, una delegació de l'Aliança Obrera s'entrevistava amb Companys i a la nit es reunien en assemblea al local de la Federació Socialista de la Rambla de Sta. Mònica, prenent l'acord de declarar la vaga general revolucionària a tot Catalunya contra el govern acabat de formar a Madrid. El dia 5, l'Aliança Obrera convocava una manifestació al centre de Barcelona exigint la República Catalana, durant la mateixa els manifestants cridaren contínuament que els fossin lliurades les armes; el dissabte dia 6, la vaga era generalitzada a tot Barcelona (339). La Confederació Regional de Catalunya de la CNT, que s'havia negat a tota acció conjunta amb l'Aliança Obrera (340), es llençava pel seu propi compte fent públic el manifest que he citat anteriorment.

La situació era altament confosa, la Generalitat no podia quedar-se al marge: o conduïa els esdeveniments posant-se al capçal del moviment, o el controlava a partir de la competència que tenia en matèria d'ordre públic. Des del punt de vista de Comorera, s'havia produït la ruptura inevitable; el cop de força de

la CEDA era només l'inici del que podia ser una repeticó de l'experiència austríaca o alemanya; l'autonomia estava en perill, la República també, ningú podia assegurar que les següents eleccions arribessin a realitzar-se. S'havia de quedar la Generalitat expectant contemplant el curs dels esdeveniments sense intervenir? S'havia de quedar a la defensiva deixant la iniciativa de l'incert futur al govern de Madrid? La solució pacífica era impossible, la violència insalvable, les forces esquerranes havien d'unir-se a l'entorn del partit socialista a Espanya; a Catalunya, era el Govern de la Generalitat qui havia de conduir, organitzar, en una paraula, dirigir el moviment. Comorera i Dencàs, amb finalitats ben diferents, eren els més clarament partidaris de prendre una actitud radical. Lluhí, que anà a entrevistar-se amb M. Azaña (341), s'acostava als postulats de Comorera considerant que no havia altra sortida que la proclamació de l'Estat Català dins de la República Federal Espanyola amb un cert optimisme sobre les possibilitats del moviment. El Directori de l'Esquerra, en una agitada reunió, acordà exposar-li a Companys l'opinió majoritària de mantenir una actitud expectant, de no iniciar la lluita si tots els sectors de l'esquerra espanyola -republicans i socialistes- no anaven a una insurrecció (342), opinió de la qual discrepaven els pertanyents a l'Estat Català. S'acordà també, comunicar a Companys que si hi havien altres elements de judici no coneguts pel Directori que aconsellaven actuar d'una altra manera, tenia llibertat de decisió.

Companys es trobava, malgrat l'opinió majoritària del Directori de l'Esquerra, amb el seu partit dividit entre el que preconitzaven prendre la iniciativa i de

clarar l'Estat Català i els partidaris de mantenir-se a l'expectativa en una actitud prudent, posició per exemple de l'Alcalde de Barcelona, Pi i Sunyer. Els homes forts del Consell Executiu, Lluhí, Comorera i Dencàs, postulaven per la proclamació de l'Estat Català dins de la República Federal. La vaga era general a tot Barcelona i l'Aliança Obrera pressionava, o amenaçava si no era proclamada la República Catalana. La tensió pujava per moments i el Govern de la Generalitat havia de prendre una posició pública sense esperar més. A les 8 del vespre del dia 6, Companys proclamava des del balcó de la Generalitat, l'Estat Català en el marc de la República Federal Espanyola, alhora que oferia Catalunya com a seu del Govern Provisional de la República.

González Casanova analitza així la decisió del Govern de la Generalitat: "Al romper "toda relación con las instituciones falseadas", el proclamar "el Estado Catalán de la República Federal española", el invitar a los dirigentes de la "protesta general contra el fascismo" a "establecer en Cataluña el Gobierno provisional de la República", la pretensión del presidente Companys no era otra, por lo que se sabe, que la de lograr el traspaso definitivo de los servicios de la Generalitat y permitir la aplicación de la moderada Ley de Contratos de Cultivo. La audacia jurídica consistió en proclamar una autonomía plena sin separarse del Estado español, es decir, volver a proclamar el viejo ideal del republicanismo catalán: la República Federal que, en este caso, volvía a coincidir con la República pura i simple, cuyas instituciones se consideraba como falseadas" (343). Estàvem davant d'una proclama separadora envers la República

falsejada però unificadora en el sentit que la lluita democràtica a Espanya havia donat al mot República.

El sentit de la declaració de Companys queda clar, però es planteja una segona qüestió cabdal: Amb quina força comptava la Generalitat per a fer valer la proclama? De no generalitzar-se la insurrecció arreu d'Espanya i de no constituir-se "el Govern provisional de la República Federal", quina capacitat de resistència tenia la Generalitat? Hagués tingut efectes generalitzadors arreu de l'Estat, la insurrecció a Catalunya, si en lloc de deu hores hagués aguantat dies com a Astúries? No cal que s'esmerci el lector en buscar resposta a cada una de les qüestions. Es poden reduir a una: Per què va ser tan fàcil el control de la insurrecció a Catalunya? La resposta senzilla i immediata seria que no hevent-se generalitzat el moviment i havent-se declarat l'Estat de guerra, la correlació de forces era fatalment favorable al general Batet, responsable del control de la insurrecció a Catalunya. Però aquesta, per certa, no és suficient. El curs dels esdeveniments, la mobilització obrera i la pressió popular antifeixista havien empès a Companys i el seu govern a proclamar l'Estat Català. Era una proclama heròica en la que la Generalitat prenia la iniciativa per a situar-se a la defensiva. No va haver-hi una real direcció ni tan sols coordinació del moviment. La conselleria clau de Governació estava en mans de Dencàs, el qual ni organitzà la resistència militar ni buscà, sinó tot el contrari, la col.laboració de l'Aliança Obrera (344). Es pot dir que no hi havia per no volguda cap coordinació entre els tres grans sectors antifeixistes cata-

lans, CNT, Aliança Obrera i coalició de partits que conformaven el Govern de la Generalitat. L'Aliança Obrera que havia llançat la convocatòria de vaga general no va ésser capaç de portar a la pràctica el que havia estat teorització de J. Maurin: conduir els esdeveniments i assumir la direcció del moviment. En proclamar-se l'Estat Català per Companys, la plaça de la República estava plena de gom a gom, després restava buida com tota la ciutat; era l'exèrcit qui estava al carrer, qui encerclava el Palau de la Generalitat. Només alguns brots de resistència, el més conegut i heroic al local del CADCI per part del Partit Català Proletari, allà hi deixaren la vida J. Compte i Manuel G. Alba. El reforços no arribaven perquè no existien. No s'equivocava Comorera quan deia, l'abril anterior, que la ruptura violenta seria inevitable, que "les primeres lluites violentes serien a Catalunya i contra Catalunya" (345), però tal com ell deia el següent mes de juliol, de res servia prendre la iniciativa si al darrera no hi havia un front d'esquerres unit, organitzat i amb direcció única. Aquesta no va ser la realitat dels fets d'octubre a Catalunya. En tot cas el seu valor va ser demostrar la ineludible necessitat d'un front antifeixista, i la inaplaçable formació del partit de la classe obrera.

EL FRONT POPULAR I LA REVOLUCIÓ SOCIALISTA, LA INAJORNABLE FORMACIÓ DEL PARTIT REVOLUCIONARI DE LA CLASSE OBRERA

Empresonament i condemna. De "l'Uruguay" al Puerto de Sta. Maria.

Cap a les 7 del matí del diumenge 7 d'octubre, foren conduïts Companys i els seus Consellers, junt amb el President del Parlament, Joan Casanovas l'Alcalde de Barcelona, Pi i Sunyer, el President de l'Assemblea Municipal, Escofet, i el Cap dels Mossos d'Esquadra, comandant Pérez Farràs, a la Comandància Militar de la Quarta Divisió Orgànica, on van ser rebuts pel general Batet (346). Seguidament foren traslladats al vaixell "Uruguay", ancorat a les aigües del port de Barcelona. Hi romangueren tres mesos justos, fins a la nit del dia 7 de gener de 1935 en què Companys i els Consellers de Govern de la Generalitat foren conduïts a Madrid ingressant a la presó "Modelo".

En els mesos que van entre la seva detenció i la vista contra el Govern de la Generalitat, Comorera es dedicà a omplir el forçat temps lliure escrivint la versió catalana de "El Abuelo", i una obra de teatre titulada "Fills de misèria" (347). Hom comprova, en llegir aquests escrits, a l'ensem de les obres escrites en el primer temps d'estar a l'Argentina, com darrere del polític fred i calculador, de la mirada seriosa i impertorbable, del gest brusc i paraula agressiva, s'hi troba una personalitat granment humanista, d'un profund idealisme i sentit ètic. Comorera

era dur en la defensa del seu pensament i volgudament sectari amb els qui considerava valedors o vividors de realitats injustes. Somniador i ambiciós, alhora, es movia com d'altres polítics entre una voluntat de servei i un sentit, segurament inconscient, de redempció.

El judici contra el Govern de la Generalitat tingué lloc a la Sala de Plens del Tribunal Suprem, a partir del dia 27 de maig de 1935 (348). Jiménez de Asua fou l'advocat defensor de Joan Lluhí i Joan Comorera. Aquest en la seva declaració ratificà la llarga exposició dels fets realitzada per Lluhí, afegint com a socialista la plena solidaritat amb la classe treballadora asturiana enfront dels qui pretenien diferenciar Catalunya d'Astúries. (349). El 6 de juny de 1935 es feia pública la sentència del Tribunal de Garanties Constitucionals, condemnant a Companys i als Consellers del Govern de la Generalitat a 30 anys de reclusió major. El dia 24 del mateix mes a les 12 del mig dia, Companys, Lluhí, i Comorera eren traslladats al Penal de Puerto de Sta. Maria, mentre que Martí Barrera, Ventura Gassol, Pere Mestres i Martí Esteve eren conduïts a Cartagena (350).

Segons explica Pi i Sunyer (351), el President i Consellers van ser sotmesos, tant a Puerto de Sta. Maria com a Cartagena, al règim imperant més estricte. A Puerto de Sta. Maria els raparen, posaren uniforme de presidiaris i els tingueren incomunicats durant quaranta dies. Posteriorment el règim intern es va fer més flexible; tenien dret a la correspondència, tot i ser les cartes revisades, a no ser que fossin lliurades directament a un visitant; el segon i quart

diumenge de cada mes podien rebre visites, amb un fun
cionari present en tot moment i havent de parlar en
castellà, a la qual cosa es negaren Companys, Lluhí
i Comorera.

Amb el pas dels dies, la disciplina interior es féu
més tolerant i tant Companys com Lluhí i Comorera po
gueren anar normalitzant el seu contacte amb l'exte-
rior, rebent informació sobre els esdeveniments polí
tics, podent consultar la premsa i establint contac-
te més o menys regular amb els dirigents dels seus
respectius partits.

Es així com Comorera retorna a l'escena política mal-
grat continuar entre reixes, per mitjà de les "Cartes
a un company" publicades a Justícia Social, el con-
tingut de les quals tenen una gran importància per en-
tendre la posició de la USC davant del procés d'uni-
ficació marxista. La primera actitud pública de Como-
rera, però, va ser el seu desacord amb l'orientació
que s'estava donant a la campanya per l'Amnistia dels
presos polítics del moviment d'octubre. Comorera dis
crepava en dues "Cartes a un company" (352), sobre la
posició del President del Directori de l'Esquerra,
C. Pi Sunyer, que llançava com a primer objectiu la
consecució de l'Amnistia. No era aquest, per a Como-
rera, el primer pas. De les "Corts Strauss" no s'ha-
via d'esperar ni voler l'amnistia. El primer objectiu
no havia de ser un altre que la dissolució de les
Corts i la convocatòria d'eleccions. Era el poble qui
amb el seu vot havia d'alliberar els presos polítics.
La lluita iniciada amb els fets d'Octubre no s'havia
acabat, s'havia perdut la primera batalla, però el

combat continuava contra "la dictadura disfressada de legalitat", contra la repressió d'Astúries i Catalunya; els enemics eren inconciliables i "resolt a començar la nova batalla sabent que aquesta és inevitable i serà decisiva" (353). En aquestes circumstàncies "qui ha de ser amnistiàt, nosaltres o ells?". No s'havia de sol·licitar el perdó de l'enemic, sinó purament i simplement, combatre'l.

I si les Corts no eren dissoltes? En aquest cas Comorera també es resistia a demanar la concessió de l'Amnistia. L'article 66 de la Constitució reconeixia el dret d'iniciativa popular, podent-se presentar a les Corts una proposició de llei sempre i quan ho demanessin, com a mínim, el 15% dels electors. Alhora també el mateix article 66 regulava els drets del poble a "atraure a la seva decisió, per mitjà de referèndum, les lleis votades per les Corts" (354), sempre i quan també ho sol·licités el 15% del Cos Electoral. Ell es preguntava: és que no seria possible obtenir, no ja el 15 per cent sinó la meitat més ú dels electors? El principal obstacle als desigs de Comorera era el no compliment del darrer apartat de l'article 66. No havia estat encara aprovada la llei especial que havia de regular el procediment i les garanties del referèndum i de la iniciativa popular. La resposta de Comorera a aquest problema era que si els trenta o quaranta diputats d'esquerra a les Corts presentaven la proposició de llei i en feien una qüestió tancada i enèrgica per ser un dret constitucional del poble, seria molt improbable que la majoria governamental es negués a la tramitació de l'esmentada llei. El Govern i les Corts no tindrien altre remei que transigir tenint en compte les con-

seqüències que podia reportar una negativa (355). Per la primera via de dissolució de les Corts o per la segona fent ús del dret constitucional de la iniciativa popular, era el poble qui desautoritzant i combatent a les "Corts Strauss" havia d'atorgar l'amnistia i amb ella el suport a les esquerres.

La reproducció de la primera de les cartes amb comentaris favorables a "La Humanitat", va indignar a C. Pi Sunyer, el qual considerava que no es tractava de demanar el perdó de ningú sinó de crear la més ampla mobilització per a que "l'amnistia s'imposi com una exigència imperiosa, és un deure al que no podem ni volem sotstrere'ns" (356). La reacció de Pi Sunyer era la darrera que estava disposat a tenir després d'uns mesos que no havien estat fàcils per l'Esquerra. La posició política de l'Esquerra era difícil segons ell explicava, ja que d'una banda havia de recuperar el moviment de les esquerres, i d'altra s'havia de canalitzar evitant que es desbordés, desviació ben fàcil de produir-se davant la cega i persistent repressió (357). Dos dels factors que dificultaven la funció de la Comissió Executiva eren la manera d'actuar de "La Humanitat" que no sempre coincidia amb la línia política, acordada per la direcció de l'Esquerra, i la divisió geogràfica i política del Govern de la Generalitat. Segons Pi Sunyer, mentre els quatre Consellers de Cartagena coincidien en propugnar una política prudent i moderada, el grup pres al penal de Puerto de Sta. Maria, per temperament per temperament i per política era més inquiet i inclinat a adoptar posicions extremes. En realitat no havia una política del Govern de la Generalitat, n'hi havia dues (358). No cal oblidar que al costat de Companys hi estaven

Lluhí del PNR i Comorera de la USC, ambdós homes claus del Consell Executiu, l'opinió dels quals havia pensat en la decisió presa el 6 d'octubre, i que ara coincidien en una actitud crítica en relació amb l'ERC per la seva actuació durant i després dels fets d'octubre. Pi Sunyer va considerar "greu l'atac de Comorera per venir d'un Conseller que es trobava en el penal junt amb el President". Escriví a Companys dient que no sentia l'article de Comorera a no ser que la seva intenció fos "la de marcar una diferència d'apreciació entre els amics de Puerto de Sta. María i tots nosaltres. De ser així... si hi ha diferències fonamentals en la manera d'enfocar les qüestions polítiques, jo no voldria compartir amb els companys de l'Executiva la responsabilitat del Partit. Contesta, sense amagar el teu pensament, la teva opinió" (359). Companys li contestà per tres vegades en tres cartes consecutives expressant d'una manera franca i rotunda la seva total confiança personal i política. Ni hi havia cap diferència fonamental ni havia motiu per a deixar responsabilitats; en tot cas, el tema de l'amnistia era un punt tàctic a discutir, però en cap moment s'havia de debilitar l'autoritat del Directori. És molt probable que Companys estés entre dues aigües, la superació del cop que havien provocat els fets d'octubre sobre l'Esquerra i la necessitat de mantenir la cohesió i unitat del partit d'una banda i la valoració crítica que feien de l'Esquerra els seus constants interlocutors, Comorera i Lluhí. Companys es trobava al bell mig de dues posicions, la de Pi Sunyer i la de Comorera que no representaven mers problemes de tàctica sinó discrepàncies de fons. Pi Sunyer tenia una actitud prudent i contemporanitzadora. Si en lloc d'a paivagar les tensions s'entrava en una espiral d'en-

frontament i violència, segur que a la curta o a la llarga hi havia una víctima insalvable, la República. No s'equivocava, com tampoc Comorera. La conciliació no era possible, s'estava en un procés revolucionari del qual els fets d'Octubre no havien estat més que un episodi, que en tot cas havien demostrat el fracàs de l'Esquerra com a capdavantera del moviment. Calia recollir la torxa deixada per l'Esquerra i no la podia agafar un altre que el partit de la classe obrera. El primer objectiu era acabar amb el "falsejament" de les institucions republicanes i només hi havia un mitjà per aconseguir-ho, la dissolució de les Corts.

Poc temps després eren dissoltes les Corts i convocades eleccions. El triomf de les esquerres, la consecució de l'amnistia i el retorn triomfal del Govern de la Generalitat a Catalunya el febrer de 1936, semblà donar la raó al plantejament de Comorera. Mesos més tard, el 18 de juliol, demostraria que la previsió de Pi Sunyer no era tampoc, gens desencaminada.

La USC després dels fets d'Octubre. Intel·lectuals i Obrers.

L'experiència i desenllaç dels esdeveniments d'Octubre van, sens dubte, influir en el pensament de Joan Comorera, però no seria encertat dir que el van radicalitzar, sinó que li van confirmar els seu convenciment dels objectius que ja havia anunciat com inajornables: front d'esquerres i unificació marxista. L'estudi detallat dels seus escrits i discursos previs al

6 d'octubre ja deixen prou clar que Comorera no va passar d'una actitud col.laboracionista a una d'oposició, del reformisme, al rupturisme, sinó que la seva participació al Govern de la Generalitat responia a una política final rupturista. Fent un paral·lisme amb el comentari que va fer Companys després de proclamar l'Estat Català dins la República Federal Espanyola (360), Comorera hauria pogut dir contra les acusacions de col.laboracionisme que havia rebut, "ningú dirà ara que sóc reformista". Hom dirà que la declaració de catalanisme de Companys i la interioritat rupturista de Comorera havien estat inútils i equívokes. Què va fallar? Es va equivocar Comorera en col.laborar amb l'Esquerra? No hauria estat millor que la USC hagués format part del front únic obrer que pretenia ser l'Aliança Obrera? La resposta de Comorera és clara: No, la USC no es va equivocar en la tàctica seguida abans i durant els fets d'Octubre. Ans el contrari, no s'havia equivocat en preconitzar el front d'esquerres, els fets d'Octubre confirmaven la seva necessitat; no s'havia equivocat en les seves crítiques a l'Aliança Obrera, els fets d'Octubre demostraven que entre partits de classe diferents es podia pactar o realitzar aliances conjunturals, entre partits de la mateixa classe no es pacta, es va a la unificació. L'Aliança Obrera no era altra cosa que un obstacle a la desitjada unitat marxista.

La forçada absència de Comorera va demostrar, però, que no hi havia una homogeneïtat dins de la USC, ni en valorar els fets d'Octubre ni en definir la política a seguir. En un Comité Executiu en el que la figura de Comorera era omnipresent, s'havia de notar

molt la seva falta. A més, Comorera no va cedir formalment l'autoritat a ningú, i el lloc de President de la USC no va ser cobert interinament fins a la formació del nou Comitè Executiu el setembre de 1935, és a dir, quasi un any després, pel diputat al Congrés Jaume Comas i Jo. La figura de Comorera continuava sent fonamental per a definir la línia política de la USC i qui tingués la seva confiança passava a ser el número u (dos) de l'organització. Ningú no estava encarregat específicament de mantenir contacte amb Comorera i eren varis els que connectaven amb ell, Miret, Folch i Capdevila, Fronjosà, o el mateix Granier Barrera que havia de ser en principi el destinatari (*).

Segurament, a Comorera li preocupava que en la seva absència poguessin produir-se canvis de línia i de llocs en la direcció de la USC, tot i que en aquells moments només hi havia una persona que per prestigi li pogués fer ombra: Serra i Moret. Potser és aquest el motiu de la carta enviada per Comorera a Folch i Capdevila, en la qual li diu que tenia notícia que es preparava un complot per modificar el Comitè Executiu, essent Serra i Moret el President del nou Comitè (361).

(*) "Comorera continuà criticant la USC fins allà on podia, des del presidi. No hi havia ningú específicament encarregat del contacte; era més aviat cosa col·lectiva, impersonal. En principi, jo era el destinatari, però era per a tots. Miret va fer algun

Amb independència de les maniobres que poguessin haver-hi, de les quals Serra i Moret va exigir en el Congrés Ordinari de la USC el maig de 1936, l'afirmació i ratificació que ell n'estava totalment al marge (362), si és cert que estant detingut Comorera i allunyat forçosament del partit, no sabent-se a més quant tempts per quant temps, la figura de Serra i Moret podia tornar a tenir gran importància dins de la USC. Però no va ser així, per què?

Pere Foix, biògraf de Serra i Moret, explica que aquest es reuní amb diputats de la minoria catalana a casa de Marià Rubió i Tudurí de l'ERC, acordant "condemnar l'enrenou del 6 d'octubre i reintegrar-se al Parlament espanyol" (363). Fou Serra i Moret l'encarregat d'exposar en el Congrés la posició de la minoria catalana. Quan s'aixecà del seu escó per a atansar-se a la tribuna d'oradors es provocà un gran aldarull d'insults i amenaces per part dels diputats manàrquics i cedistes. Serra i Moret, en la seva intervenció, qualificà d'equivocada la decisió del Govern de la Generalitat, però ell i tots els diputats de la minoria compartien la responsabilitat del president Companys i del Govern de la Generalitat, tant si aprovaven o desaproven la proclamació de l'Estat Català (*).

-----

viatge al presidi i va portar bones orientacions. Tots van aprovar la seva actitud com a Conseller".

Carta d'Emili Granier Barrera a Miquel Caminal.

(Caracas, 15 de maig de 1977).

(*) "Ni colectiva ni particularmente, los partidos que nosotros representamos han hecho adhesión alguna al movimiento del 6 de

Serra i Moret no havia fet altra cosa que exposar el que realment pensava, el seu criteri advers a la insurrecció d'Octubre, però tant el reingrés de la minoria catalana com la seva intervenció havien estat actes desafortunats per inoportuns en aquelles circumstàncies polítiques. Dirigents de l'ERC, entre ells Pi Sunyer, desaprovaren l'actitud dels diputats catalans. A la USC, la reacció fou molt més dura per dos motius, per

-----

octubre. ¿Nos vais a pedir cuentas de lo que fuimos espectadores y no de otra cosa porque nadie nos invitó a ello? (...) Tenemos la conciencia tranquila respecto a nuestra actuación antes y después de los sucesos. Yo, particularmente, cuando algunos aprobaron la conducta de los que produjeron los hechos de todos lamentados, preví que el resultado sería este. Y si hubo sorpresa en la realización de los hechos, no la hubo en su desarrollo y consecuencias. Los que no participamos en el movimiento, no podemos ser responsables ni moral ni legalmente. (...) Estos hechos sorprendieron a la mayoría de los habitantes de Cataluña y sólo por lo que se oía por la radio sabían lo que sucedía. El pueblo permanecía expectante e ignorante de lo que ocurría y sin saber lo que iba a suceder. Solo los incondicionales y los apasionados se adhirieron al movimiento, pero la inmensa mayoría de los pueblos de Cataluña, y la casi totalidad de la población, lo ignoraba por falta de preparación. Aludo a la preparación moral y no a la material, y la inmensa mayoría del pueblo no se sintió adherida al movimiento".

(La Vanguardia, 16 de novembre de 1934. Informació sobre el retorn dels diputats de la minoria "Esquerra Catalana" al Congrés, en la sessió del dia 15).

La intervenció de Serra i Moret va ser contestada amb dura ironia per un "sorprés" Gil Robles que es felicitava i no entenia la desautorització de Serra i Moret sobre els seus companys de partit, i la seva desolidaritat amb el Govern de la Generalitat. Serra i Moret va tornar a intervenir per esclarir que tant si compartien com no la decisió del Govern de la Generalitat, els diputats de la minoria compartien la responsabilitat del President Companys i del seu Govern.

inoportuna i per manifestar el seu desacord amb l'acció del Govern de la Generalitat.

El qui havia estat fundador de la USC, ànima intel·lectual del partit, dirigent indiscutit en l'adveniment de la República, es trobava ara durament criticat pels seus correligionaris sense que els qui poguessin pensar com ell s'atrevisssin a defensar-lo. Comorera va reaccionar amb severitat i a instància d'ell, Serra i Moret va ser suspès dels seus drets de militant (*), suspensió que no s'aixecà fins a la reunió del Consell

-----

(*) "Va fer un discurs lamentable, en Serra i Moret allà (Congrés de Diputats). Que en Serra i Moret estés en desacord amb el 6 d'octubre ho entenc perfectament, però hauria estat millor que no hagués dit res. Ara bé, aquí també es veu l'animositat de Comorera contra Serra i Moret. No és una cosa que l'hagin publicat els diaris, però recordo que uns amics van anar a veure a Comorera i els aconsellà l'expulsió de Serra i Moret, que l'expullessin del partit".

Entrevista amb Pau Cirera (13 de setembre de 1976).

"En Comorera no va parlar mai malament de Serra i Moret, mentre que aquest sí. No li va perdonar mai que el desplaçés del partit". El mateix Serra i Moret afirma que s'acordà la suspensió dels seus drets de militant per pressions externes.

(Actes del Congrés de la USC, Justícia Social, nº 64; 27 de juny de 1936).

Central de la USC el juliol de 1935 (*). La davallada del prestigi i influència política de Serra i Moret havia de tenir conseqüències molt importants en la de finició del futur polític de la USC. Molt probablement, d'haver mantingut la seva força dintre del partit, l'a costament entre la Unió Socialista de Catalunya i el Partit Comunista de Catalunya no hauria estat tan fàcil. Tot i defensar l'apropament a la III Internacional, després del VIè Congrés, Serra i Moret no va ser mai partidari de la unificació socialista i comunista, sinó únicament de la fusió del bloc socialista.

La realitat fou, que si bé Serra i Moret no havia tingut mai la tendència d'introduir-se en la dinàmica interna del partit, a partir d'ara romandria més marginat. No va ser mai el seu estil i vocació entrar en el joc de forces que dintre de tot partit es produïa. Assu

-----

(*) "Reunió del Consell Central de la USC", (Justícia Social, nº 15, 13 de juliol de 1935).

En el Congrés ordinari de la USC de maig de 1936, es reproduïx la discussió sobre la conducta de Serra i Moret a partir de la proposició de J. Miret en nom de la delegació de Barcelona Centre, en la que es demana la sanció cantra Serra i Moret pel discurs pronunciat arran dels fets d'Octubre. Fàbregues, de la delegació de Gràcia, li contesta dient que la sanció ja va ser imposada per un Consell Central i aixecada més tard pel mateix organisme i, per tant, no hi ha lloc a imposar-la novament. S'origina una llarga polèmica entre partidaris i adversaris de Serra i Moret que es tanca amb la retirada de la proposició per part de la delegació de Bardelona Centre i el rebuig de l'informe dels diputats de les Corts.

(Justícia Social, nº 64; 27 de juny de 1936).

mia la figura de l'intel.lectual que no té responsabilitats internes de partit però que és sovint consultat. En aquells moments en què la seva influència política estava en davallada, accentuà la seva imatge doctrinal. Aquest caràcter van tenir les seves intervencions al Congrés Ordinari de la USC del maig de 1936, i a Justícia Social es dedicà a escriure la Crònica Internacional, tal com havia fet amb anterioritat. No va ser presentat com a candidat a diputat a les eleccions legislatives de febrer de 1936, i l'onze de juny de 1936 era readmès al Parlament de Catalunya ja que havia renunciat a l'acta de diputat per a presentar-se a les eleccions generals de novembre de 1933.

L'afer Serra i Moret va tenir una segona fase motivada per un article de J. Miret sobre la funció dels intel.lectuals en el partit i que portava per títol "Intel.lectuals i Obrers", publicat a Justícia Social el primer de juny de 1935 (364). Josep Miret era president de les Joventuts de la USC, i un dels qui s'ha via destacat més en les crítiques contra Serra i Moret. En la polèmica, a part de Miret, hi van participar Palomes, Ripoll, Ferrer Ribera, Forment, Fuster i Valldeperes, etc. Els homes de major responsabilitat interna o pública de la USC, Folch i Capdevila, Fronjosà, Barjau, Comas, Martínez Cuenca, Ruiz Ponseti, etc., es mantingueren públicament al marge del debat. Però aquest tenia la seva significació perquè reflectia molt bé el moment de la USC. La tesi de J. Miret ratificada en d'altres articles, era que la USC havia estat fundada per un grup d'intel.lectuals però que l'ingrés posterior d'obriers industrials i

del camp havien produït l'allunyament dels intel·lectuals de les funcions rectoras i que això era bo perquè "qui millor que els propis obrers per a resoldre els propis problemes?" (365). No es tracta d'establir deferències de classe entre intel·lectuals i obrers, però sí hi ha "una diferència d'energia combativa, de sentiment revolucionari a favor dels obrers manuals" (366). Els obrers intel·lectuals no tenien l'empenta revolucionària dels obrers manuals, tot i que poguessin haver-hi excepcions com la de Campalans; no es tractava d'acusar ningú de reformisme o centrisme, sinó el posar de manifest "el disgust que ens produeix observar com els companys intel·lectuals mengien la tasca perseverant, continuada i una mica heròica també, de construir un partit i deixàvem entreveure una queixa per a llur manca de "militantisme" i col·laboració" (367).

Els articles de Miret van fer sortir butllofes a més d'un i militants que pertanyien al sector intel·lectual del partit van fer valer la defensa de la funció dels intel·lectuals en general i de la personalitat sense citar-la, de Serra i Moret en particular. En sentit contrari a Miret, es van manifestar Ripoll i Palomes (368). Fuster i Valldeperes va escriure un article amb títol prou significatiu: "El llegat dels intel·lectuals" (369), en el qual, després de fer una exposició de la fundació de la USC, citant de manera elogiosa a les persones que la van fer possible, afirmava que gràcies a l'acció dels intel·lectuals i a la propagació de la doctrina i programa socialista, la USC havia esdevingut un partit amb forta presència obrera. La funció dels intel·lectuals fi

nia quan aquells per als quals havien hagut d'actuar per tal de donar-los "forma ben adequada i accessible a llur pensament l'han abastat del tot. El contrari negaria capacitat als obrers" (370). Amb altres paraules, Fuster i Valldeperes venia a dir que la consciència socialista dels obrers procedia "de fora", dels intel.lectuals, però que un cop assolida eren els obrers els protagonistes del partit i del procés de transformació social.

L'anàlisi més lúcida el feia J. Ferrés Ribera per al qual el problema del paper dels intel.lectuals en la revolució socialista i llur actuació dins de la USC tenia dues vertents; en primer lloc l'anàlisi teòrica de la relació intel.lectual-obrer en la societat capitalista, sobre el qual hi havia diverses posicions, des de qui dóna més importància a la procedència de classe de l'intel.lectual que condiciona la seva actuació, a qui dóna més importància a la confluència ideològica entre els intel.lectuals i la classe treballadora; la segona vertent era el real origen del problema: el paper dels intel.lectuals dins de la USC. La progressiva radicalització de la lluita de classes havia posat al sector intel.lectual entre l'espasa i la paret; la proletarització del partit havia generat corrents anti-intel.lectualistes, agreujats per l'actuació personal d'homes de prestigi com Serra i Moret i Gabriel Alomar. Ferrés i Ribera conclouïa que l'actuació concreta d'alguns intel.lectuals al partit no se'n podien treure tesis generals, com la d'excloure els intel.lectuals de la direcció d'un partit obrer (371).

Aquesta polèmica a voltes confosa tant en la concep-

tualització com en la terminologia, era un reflex pa-
lès de la crisi de la USC que la intervenció parla-
mentària de Serra i Moret no havia causat però sí des-
encadenat. He dit, en començar aquest apartat, que Co-
morera era essencialment el mateix abans i després
dels fets d'octubre; la USC no. Si abans d'octubre
eren els sectors obreristes, especialment de les jo-
venttuts, els qui presentaven reticències a les tàc-
tiques seguides per la direcció, després van ser els
corrents socialdemòcrates, procedents en general del
sector intel·lectual, els qui van discrepar de l'ac-
titud rupturista del Govern de la Generalitat. El ra-
dicalisme de Comorera no era compartit per Serra i Mo-
ret i els qui com ell pensaven (*). La insurrecció
d'octubre va acabar amb l'equilibri entre les dues
concepcions, moderada i radical, que coexistien a la
USC. Els socialrevolucionaris van imposar-se als so-
cialdemòcrates i la repressió ferotge a Octubre va
afavorir el procés d'esquerranització, marginant de-
finitivament a vells militants que havien estat fun-
dadors del partit. És en aquest contexte que cal en-
tendre la manera expeditiva en què Miret llença la
polèmica "Intel·lectuals-Obrers"; en moments de radi-
calització de la lluita de classes i de la crisi so-
cial, és quan més es pot "notar" la procedència de la
classe dels intel·lectuals o l'assumpció del seu rol

(*) El sector que encapçalava d'alguna manera Serra i Moret
estava format pels germans Xirau, Folch i Capdevila, Riera Llor-
ca, Emili Mira, Fuster i Valldeperes, Ripoll, etc., la majoria
d'ells sense responsabilitats rellevants de partit.

específic de contempladors i analistes del curs polític, o bé la seva capacitat d'engatjament assumint com un militant més la defensa dels interessos de la classe obrera fins a les darreres conseqüències.

La crisi del Comité Executiu entre l'octubre de 1934 i el setembre de 1935, és l'exemple més clar d'aquesta etapa difícil de la USC. Folch i Capdevila i Fronjosà eren els dos homes forts del Comité. En el primer, pel seu càrrec de secretari general del partit, era sobre el qui requeia la principal responsabilitat de garantir la continuïtat i cohesió del partit davant l'investida de la repressió i l'absència de Joan Comorera. El segon comptava amb la plena confiança del President de la USC. Joan Comorera, veient el curs que podien prendre els fets, ordenà, mentre ell i Ruiz Ponsetí romanien al Palau de la Generalitat el 6 d'octubre, que Fronjosà es dirigís a la Casa del Poble, seu central de la USC, a fer-se càrrec de la direcció del partit, i a Folch i Capdevila que retirés i posés a lloc segur el fitxer i documentació (372). Estant ja detingut el Govern de la Generalitat al "Uruguay", Serra i Moret, Fronjosà i altres militants del partit celebren tres reunions en les quals s'acaba decidint que els diputats de la USC es reincorporin al Congrés quan es plantegi el debat polític sobre el moviment d'octubre (373). A partir d'aquí, les dades són confoses i contradictòries, la reconstrucció dels fets només la puc fer en funció de la polèmica i acusacions mútues entre Folch i Capdevila i Fronjosà en el Congrés de la USC el maig del 1936. És probable que Comorera tingui notícia de les reunions hagudes al marge del Comité Executiu i que per aquest motiu escrigui a Folch i Capdevila dient-li

que hi havia un complot per a formar un nou Comit  presidit per Serra i Moret (374). El curiós  s que, segons Fronjosà, és el mateix Folch i Capdevi a qui li fa l'oferiment de ser vice-president d'un nou Comit  Executiu presidit per Serra i Moret, del qual ha vien també de formar part Pau Cirera, Jové i d'altres (375). Tenint en compte que aquesta informació procedeix de les actes del Congrés publicades a Justícia Social i no desmentides, cal considerar com a realments existents aquestes maniobres de modificació del Comit  Executiu.

La pregunta que es planteja  s per qu  no van reeixir o com es van tallar. No és qüestió d'esbrinar què hauria passat si Serra i Moret no hagués intervingut a les Corts, però en canvi sí es pot dir que la seva intervenció va servir a Comorera per desautoritzar tot intent de crítica a la seva actuació abans i durant els fets d'octubre o a la decisió del Govern de la Generalitat, i per segar qualsevol maniobra de modificar el Comit  Executiu al marge de la seva indiscutible autoritat.

La interinitat i falta de cohesió del Comit  es mantingué. El distanciament i acusacions entre Fronjosà i Folch i Capdevila s'agrujaren, la USC no tenia una línia política definida i, a Justícia Social, reapareguda el 23 de març de 1935, s'hi publicaven articles contradictoris sobre aspectes fonamentals de la política a seguir com la col.laboració amb l'ERC i l'Amnistia, de tal manera que Fronjosà signava un article, "El dret d'opinar" (376), el 8 de juny de 1935 en el qual informava que davant la necessitat d'adoptar una línia coherent que no desorient s els mili-

militants, el Comit  Executiu havia acordat nomenar-lo director polític de Justícia Social, i a Granier Barrera redactor-cap. Folch i Capdevila, que semblava tenir la confiança de Comorera durant els primers mesos (*), malgrat tenir posicions més pròximes a Serra i Moret, era qui fixava la t ctica del partit en articles publicats a Justícia Social, just en els primers temps d'estar Comorera al Penal de Puerto de Sta. María. Aix , els dies 29 de juny i 6 de juliol, escrivia sengles articles amb el títol "Amnistia, no!" i el 10 d'agost explicava el distanciament de la USC en relació amb l'Esquerra a les Corts en l'article "Canvi de t ctica?" (377).

Després dels primers mesos d'incomunicació i rígid règim interior, és possible que Comorera pogués anar normalitzant el seu contacte amb l'exterior i assabentar-se més directament de la situació del seu pa 

(*) Folch i Capdevila era qui escrivia els articles de línia política, mentre que Fronjosà es dedicava a la qüestió sindical. A part de ser el Secretari General, i par tant, orgànicament la persona més adequada per mantenir contacte amb Comorera, Folch i Capdevila, no particip  en les primeres reunions hagudes al marge del Comit  Executiu amb la participació de Serra i Moret i Fronjosà. Potser aquest va ser un motiu de distanciament de Comorera en relació amb Fronjosà i de confiança amb Folch i Capdevila en els primers temps.

tit. La modificació del Comit  Executiu el setembre de 1935, per la importància que té, difícilment es va realitzar sense que ell en tingués coneixement. Els homes representatius de posicions moderades van ser exclosos: Folch i Capdevila, Antoni Obach i Joan Capdevila, mentre que continuaven Fronjosà, Martínez Cuenca i Ramon Palomas. Els nous incorporats van ser Jaume Comas, president; Granier Barrera, secretari general; Miquel Serra Pàmies, vice-secretari; Abelard Fàbrega, comptador (*). A partir d'octubre es comencen a publicar les "Cartes a un company" de Joan Comorera. Es pot dir que amb aquest Comit  Executiu es clou la crisi organitzativa, fins a les eleccions de febrer de 1936. Serra i Moret i Folch i Capdevila n'havien estat les primeres víctimes; n'hi hauria una tercera, Joan Fronjosà. L'home que havia fet costat tantes vegades a Comorera, tant en el Parlament com a la USC, perdria la seva confiança, potser per les reunions hagudes al marge del Comit  Executiu amb Serra i Moret i per les decisions preses. En el Comit  Executiu elegit en el Congrés de la USC els dies 16 i 17 de maig de 1936 ja no hi estarien ni Fronjosà

(*) "Tot i que el Comit  Executiu es fa càrrec de la direcció del partit amb autoritat plena i efectiva, no pot oblidar que el company Comorera és el President de la USC elegit pel darrer Congrés, i que tan sols les causes doloroses ben conegudes el priven d'exercir materialment les seves funcions".

(Justícia Social, n  26; 28 de setembre de 1935).

ni Folch i Capdevila. Entre els nous membres de Comit  (*), Pau Cirera, secretari general, i Serra Pàmies, tresorer, es destacarien en les negociacions darreres del procés d'unificació i serien, al capdavant, els representants de la USC junt amb Comorera en el primer Comit  Executiu del PSUC.

La unificació socialista i comunista

He dit amb anterioritat que els fets d'octubre confirmaven per a Comorera la inajornable necessitat del front d'esquerres i la unificació marxista. Havia ja proposat el front d'esquerres quan les eleccions legislatives de novembre de 1933, la seva proposta reeixí parcialment a les municipals del 14 de gener de 1934 i continu  defensant l'ampla aliança abans dels fets d'octubre, i ara, més que mai, preconitzava la seva urgència. Les crítiques contra l'Esquerra no implicaven trencar la perspectiva d'un front únic sinó, només i fonamentalment, posar en q estio la seva direcció del moviment nacional després de l'experiència d'octubre. Com deia Fronjosà, en el debat sobre els fets d'octubre en el Parlament (378), si una cosa havia quedat demostrada era que, en cas d'una nova situació revolucionària, no seria la burgesia

-----

(*) En la sessió del dia 17 a la tarda del Congrés ordinari de la USC, el maig de 1936, va ser elegit el següent Comit  Executiu: Joan Comorera (President); Martínez Cuenca (Vice-president); J. Pie (Secretari d'actes); Pau Cirera (Secretari General); R. Serra Pàmies (Tresorer); Esteve Rovira Bori (comptador); J. Magades (vocal).

sinó el proletariat qui predria la direcció. Aquesta era també la manera de pensar de Comorera, el front d'esquerres era una aliança conjuntural que havia d'abastar des d'Acció Catalana fins al Partit Comunista, imprescindible per a afrontar amb totes les probabilitats els comicis electorals, per a portar a terme la consecució de l'amnistia, la restitució de les institucions autònomes, el retorn de les lleis progressistes i laïcitzants, i molt específicament la llei de Contractes de Conreus, la defensa dels principis republicans del 14 d'abril, però el front d'esquerres era només un episodi d'una situació revolucionària en la que el dilema fonamental i antagònic era reacció o revolució. A la llarga no hi havia altra sortida i la classe obrera necessitava l'instrument indispensable de direcció del moviment revolucionari i de presa de poder polític: el partit revolucionari.

El canvi de tàctica de les organitzacions que havien defensat un front estrictament obrer a les eleccions de novembre del 1933, va permetre que el front d'esquerres fos finalment una realitat. El POUM, partit format oficialment el 29 de setembre de 1935 de la fusió entre el Bloc Obrer Camperol i l'Esquerra Comunista (379), la Federació Catalana del PSOE, el Partit Comunista de Catalunya i el Partit Català Proletari eixamplaven la coalició governamental d'Esquerra Republicana, Acció Catalana, Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra i Unió Socialista de Catalunya. En el Front d'Esquerres de Catalunya, denominació que prengué el front popular a Catalunya, hi formaven part 22 candidats de l'ERC, 4 d'ACR, 2 del PNRE, 2 de la UR, 4 de la USC, 1 del POUM, 1 del PCC, 1 del PCP, 1 del PSOE i 4 independents. Companys i quatre conse

llers, Lluhí, Martí Esteve, Ventura Gassol i Comorera encapçalaven les candidatures de les cinc circumscripcions. Els candidats dels partits obrers van ser Comorera, Pla i Armengol, Comas, i Sala i Berenguer de la USC; Joaquim Maurin del POUM, Miquel Valdés del PCC; Pere Aznar del PCP i Ruiz Lecina del PSOE (380).

El Front d'Esquerres no significà, però, àdhuc després de la victòria electoral, un acostament de la USC a l'Aliança Obrera. El pacte electoral era un acord de conjuntura encaminat a garantir el triomf en les eleccions i a la consecució dels punts programàtics, especialment l'amnistia. Però, després què? Calia enfortir el front popular amb un pacte governamental? Si la contradicció fonamental era entre democràcia i feixisme la resposta havia de ser afirmativa, però si tal com pensaven totes les organitzacions obreres, la contradicció era entre feixisme i revolució, fins a on havia d'arribar el pacte amb les esquerres burgeses? Segons Andreu Nin, fins el mateix dia de les eleccions, en aquest moment els partits de la coalició quedaven en llibertat completa (381). Era aquesta la posició, amb més o menys radicalisme, dels partits obrers que havien conformat la coalició. El front popular era una arma de defensa contra la reacció, però era una aliança dèbil, amb fortes contradiccions i amb objectius diametralment oposats. Pi Sunyer evitava parlar de front popular a Catalunya malgrat que les forces components fossin més o menys les mateixes. Per què? Al darrera la denominació de Front d'Esquerres no hi havia tan sols una diferència terminològica, sinó de concepció. No era el mateix lluitar per la consolidació de la República democràtica, que considerar-ho un pas en el procés de realització de la

revolució socialista. Per a Pi Sunyer, el front d'esquerres no tenia altre sentit que la defensa i consolidació de la República; la denominació de front popular podia portar a interpretacions deferents... Entre la posició d'A. Nin i la de Pi Sunyer n'hi cabia una tercera, la que hauria volgut Comorera. "Seria un error creure que el Front Popular és la darrera fórmula de la revolució" (382), i també "seria infantil creure que en cap país del món es podrà realitzar la revolució socialista després d'una lluita electoral; la burgesia no ens donarà el poder perquè tinguem la meitat més un dels diputats" (383); el front popular no estava al marge sinó que formava part d'un procés revolucionari, en el qual els qui havien estat aliats en les eleccions de febrer, acabarien sent enemics inconciliables perquè llurs interessos eren antagònics amb els de la classe obrera. Per tant calia recolzar amb tota la força la realització del programa del front popular, però tenint ben en compte que amb el temps s'anirien eixamplant les diferències entre els partits que solament pretenien una "dignificació" de la república, i els que consideraven el front popular com un pas necessari, que calia continuar donant suport mentre fos útil, però que conduiria a l'enfrontament radical i inevitable entre revolució i contrarevolució. El front popular era una etapa de transició que de cap manera esdevindria estable; la classe obrera havia de preparar-se per a ser l'hereva, si no ho seria el feixisme. L'objectiu immediat i fonamental havia de ser, sense espera, la unificació i organització de la classe obrera.

Ara bé, que el front popular fos una etapa de transició, significava també que es reduís tan sols a ser

un pacte electoral o una arma defensiva contra el feixisme? Per a Comorera, el Front d'esquerres no era només una aliança electoral com pensaven els altres partits obrers i la majoria de militants de la USC, era també un pacte governamental i de responsabilitat de realització de tots i cada un dels punts programàtics. El front popular no havia de ser tan sols una arma defensiva sinó ofensiva. No es tractava de reaccionar contra un perill, sinó de prendre la iniciativa. La "desviació reformista" no estaria en la participació o no en les Institucions o en el Govern, sinó en tornar a deixar la iniciativa en mans de l'Esquerra o prendre-la, per a la qual cosa tornava a fer-se imprescindible, quasi obsessionant, la fusió obrera. Hi havia dos objectius que es complementaven. L'objectiu conjuntural de realització del programa del front popular i l'objectiu estratègic de realització de la revolució socialista. El manteniment de l'aliança del front d'esquerres era bàsica per a garantir l'acompliment del primer, però tant la correlació de forces dins del front popular com la garantia del procés revolucionari depenien de la unitat obrera. No es tractava, doncs, de contraposar el front d'esquerres amb la unificació obrera, sinó de realitzar aquesta i de situar-se en la millor correlació dins de l'aliança amb els republicans per fer del front popular una aliança ofensiva sota la iniciativa de la classe obrera. Hom podria dir que en la mida que la classe obrera es fes protagonista del procés revolucionari, els rengles de la petita i mitjana burgesia s'anirien desmarcant i fins i tot podrien acabar en les mateixes fileres del feixisme com a Alemanya. És cert, i precisament per això, calia estar preparats, per a ser

els hereus del front popular (*).

Quin paper li corresponia a l'Aliança Obrera? Cap, segons Comorera. L'Aliança Obrera podia tenir sentit quan la unificació no era possible, però quan aquesta és possible i imprescindible, quin sentit té l'Aliança? La classe obrera de Catalunya no tenia més que

-----

(*) "Paraules del company Comorera". Entrevista publicada i transcrita de "XOC", portantveu de les Joventuts:

Fins on us sembla que pot arribar la missió del Front Popular?
"Fins a l'esgotament del programa electoral. Hem de mantenir el Front mentre els partits republicans vagin complint el pacte. Cal, però, imposar un ritme accelerat, car el contingut limitat del programa exigeix rapidesa en la seva execució. Es un pacte circumstancial que s'ha de trencar per esgotament o per mancament en l'execució per part del partits republicans. En les circumstàncies actuals del món no hi poden haver pactes a llarg termini.

La Col.laboració governamental amb els partits burgesos, la considera necessària, actualment, per al manteniment obrer?

No sóc col.laboracionista. Crec que la col.laboració pot ser necessària en produir-se un ambient de perill per a les instirucions que ens interessa de mantenir i, per tant, revolucionària. Passat o dominat l'ambient, cal cercar l'oportunitat que posi fi a la col.laboració i en condicions que signifiqui un augment de prestigi davant les masses proletàries".

(Justícia Social, nº 58; 8 de maig de 1936).

dos objectius, el front d'esquerres, mentre aquest servís els seus interessos, i la unificació; l'Aliança Obrera era com un bastó entre quatre rodes. Era l'estabilització de petits grups i cabdillatges, era un obstacle a la unificació. La tàctica aliancista era contrària a la tàctica unionista, "un unionista no admet íntimament l'aliança. Unificació vol dir es borrar rètols i retolets i bastir damunt les runes de petites vanitats, un únic, poderós i fraternal partit" (384).

Com és sabut, Lluís Companys fou confirmat President de la Generalitat de Catalunya el 29 de febrer de 1936. L'u de març, ell mateix renomenava el mateix Consell Executiu d'abans del 6 d'Octubre. Joan Comorera retornà, per tant, a la Conselleria d'Economia i Agricultura. Tal com ja he explicat, ell no hi veia cap contradicció entre la seva participació en el Govern de la Generalitat i, per tant, corresponsabilització en la realització del programa del front d'esquerres, i el procés d'unificació obrera. La situació, però, era diferent de quan es va produir el litigi entre l'Aliança Obrera i la USC amb motiu de la participació de Comorera en el primer govern Companys, el gener del 1934. En uns moments en què s'estava avançant cap a la unificació com objectiu prioritari, l'entesa de la USC amb els altres partits obrers podia quedar dificultada per la col.laboració en el Govern de la Generalitat, més i tot tenint en compte que la representació obrera al Consell Executiu quedava reduïda a Comorera, anant a remolc i comprometent-se alhora amb els partits burgesos. L'anticol.laboracionisme era un sentir majoritari dins de la USC, sobre-

tot després dels fets d'octubre (385); eren contraris a la col.laboració tant els corrents obreristes com el sector socildemòcrata. A més, en unes circumstàncies d'agreujament de la crisi social i política del país que afavoria l'esquerranització de les organitzacions obreres es feia més difícil encara defensar la continuïtat de la USC en el Govern de la Generalitat.

Aquest va ser el tema central de la sessió de la tarda del dia 17 del Congrés ordinari de la USC, celebrat el maig de 1936 (386). Joan Comorera no va intervenir fins molt avançat el debat com qui no està completament segur de l'actitud a adoptar, o bé com qui prefereix observar els diversos parers per a decidir-se finalment per l'opció que sembla majoritària. Més endavant, l'estiu de 1936, se'n penediria tant de la resolució del Congrés com de no haver estat ell més decidit a defensar la continuïtat de la USC al Govern, potser pensant que d'estar en el Consell Executiu la influència i protagonisme de la USC primer, i del PSUC després hauria estat major en els crucials mesos d'estiu (*).

(*) Carta de E. Granier Barrera, Caracas, 15 de maig de 1977.

"En el darrer Congrés, abans de la Guerra, les joventuts encapçalades per Josep Miret, assassinat a Mauthausen, i jo, vam aconseguir que no fos aprovada la memòria de la minoria parlamentària, encapçalada per Serra i Moret. També ens volíem separar de l'Esquerra per a constituir-nos en oposició d'esquerra, no hostil, al Parlament i al carrer. Comorera s'hi oposava. Després he reconegut que tenia raó: si haguéssim estat al Govern

Va ser la important delegació de Barcelona-centre, de la qual formaven part Pau Cirera, Josep Miret, Jové Brufrau, Emili Mira, Josep Xirau, Josep Muni, Tomàs Amat, Jesús Pérez, etc. (387), la que va proposar per mitjà de Tomàs Amat el cessament de la col.laboració governamental "oels desavantatges que reporta a un partit de classe com el nostre haver de governar amb partits burgesos estant sempre nosaltres en minoria, la qual cosa representa un desgast inútil" (388). Juli Figueres, de la delegació de Sants-Hostafranchs, va proposar que cessés la col.laboració fins a la fusió dels partits marxistes. Serra i Moret va fer una llarga exposició explicant amb exemples il.lustratius d'altres països quina havia estat la tàctica seguida pels socialistes europeus, concloent que la col.laboració havia estat convenient fins l'assoliment del règim autonòmic, però que després havia d'haver cessat. Semblava que totes les intervencions manifesta-ven la mateixa orientació, el que feia dir a Figueres que "es felicitava de l'adinitat de criteris entre les dues tendències existents fins fa poc al si del partit, tothom està d'acord en què la col.laboració ha d'acabar" (389). Fou Ruiz Ponseti qui assumí la funció discrepant. Defensà la col.laboració en el sentit que el Front Popular no era tan sols un pacte

-----

el 19 de juliol, potser no hauríem canviat el resultat de la guerra però hauríem atenuat certs excessos. Per això Comorera anà a posar-se al costat de Companys, a la Comissaria d'Ordre Públic, el dia de la sublevació. I per aisò teníem tres consellers al Govern Casanoves, que no fou viable per l'oposició de la CNT-FAI".

electoral, sinó un compromís envers un programa que encara no estava realitzat. El pacte no era incondicional sinó condicionat a la realització de l'esmentat programa i per tant el Congrés havia de donar l'orientació a seguir, però no a fixar la data d'acabament de la participació de la USC al Govern. S'havia de donar un vot de confiança al Comité Executiu perquè fos qui decidís quan s'havia de donar per acabada la col.laboració governamental (390). Aquesta era també la manera de pensar de Comorera, tot i que no ho fes públicament. Comorera no posava en qüestió que la participació de la USC en el Govern de la Generalitat havia de cessar, però quan? Quan el programa estés realitzat. No s'havia d'afeblir el front popular abans que complís la seva trajectòria, no s'havia de trencar el front popular, sinó preocupar-se per agafar el relleu. Per això, Comorera manifestà el seu total desacord, i també del Comité Executiu, amb el vot particular de Figueres de la delegació de Sants-Hostafranchs que plantejava que la col.laboració cessés immediatament (391). En la intervenció darrera, Comorera, segurament irritat pel to d'algunes intervencions anti-col.laboracionistes, protestà indignat per l'afirmació feta per algun delegat que la col.laboració havia corromput al Partit i prenent-ho com a qüestió personal va dir que "ell, personalment, tenia ganes de sortir del Govern" (392). Donada la correlació existent, el dictamen de la comissió defensat per Jesús Pérez de la delegació de Barcelona-centre, semblava la millor solució. Es votà en dues parts, en la primera s'aprovà l'acord del Congrés de decidir el cessament de la col.laboració governamental; en la segona es donava un vot de confiança al Comité Executiu

perquè decidís el moment en què s'havia d'adoptar l'acord del Congrés (393). Segurament, la solució li semblà satisfactòria a Comorera, però ell no comptava que qui aplicaria l'acord del Congrés no seria ni ell ni el Comité Executiu..., sinó Lluís Companys. Pocs dies després, quasi abans que el nou Comité Executiu tingués temps de reunir-se, el 26 de maig de 1936, es formava el nou Govern de la Generalitat en el qual hi deixava de col.laborar Joan Comorera i la USC (*). La concepció defensiva del front popular triomfava enfront de les veus insegures i solitàries de Prieto i Comorera. El Govern de la República i el de la Generalitat eren formats exclusivament per republicans, els partits obrers romanien purs al marge de la responsabilitat governamental i només "el cop del general" tornaria a unir als desunits. Feble unitat en defensa d'una República que uns i altres volien vestir de manera ben diferent.

En tot cas, i com ho hem vist en tot el trajecte d'aaquest capítol, a voltes de manera insistent, els successius viratges i concepcions tàctiques de Comorera estaven sempre marcats per una necessitat, la creació del partit de la classe obrera. De poc servien. De poc servien les accions disperses i, a vegades, enfron

-----

(*) Cal destacar al costat de la sortida de Comorera, la de Lluhí i Vallescà, nomenat ministre del Govern de la República. Dos dels principals protagonistes, junt amb Josep Dencàs, dels fets d'Octubre deixaven així el Govern de la Generalitat.

tades dels petits partits obrers catalans. Massa organitzacions per a un petit país, massa veus per a sostreure a la classe obrera de la influència de l'anarquisme. De poc servien també les posicions adoptades per la USC al llarg dels primers anys de la República; era una petita organització que no podia ambicionar tenir un paper determinant en la política catalana. La USC, com les altres organitzacions obreres eren més pre-partits que partits. La USC no era el partit de la classe obrera, sinó que pretenia construir el partit de la classe obrera. Aquesta idea de construir el partit, era general en tots els dirigents marxistes de Catalunya. Sense un partit dirigent, la classe obrera no podia pretendre tenir un pes específic i autònom en la política catalana. La unificació era volguda per tothom, era una eina imprescindible sense la qual qualsevol teoria era paper mullat.

Hom ha de diferenciar dues fases en el procés d'unificació de les forces marxistes a Catalunya. La Primera es caracteritzarà per ser el darrer intent de consolidar els dos grans espais del moviment obrer a Catalunya. La creació del partit comunista de Catalunya articulat amb el partit comunista d'Espanya, i la creació del partit socialista articulat amb el partit socialista obrer espanyol. La segona és conseqüència del fracàs de la primera i es concreta amb el naixement de dos partits genuïnament nacionals, nascuts des de dins de la realitat catalana però amb voluntat de projecció cap enfora. Per entendre aquest procés cal constatar prèviament una realitat. La principal organització comunista catalana era el BOC, no el PCC, i la principal organització socialista era la USC,

no la Fº C^a del PSOE (*).

Quan s'explica el procés de fusió de les forces marxistes a Catalunya hom inicia l'exposició a partir de les reunions hagudes a iniciativa del Partit Català Proletari entre febrer i abril de 1935 (**). Però, al costat d'aquestes negociacions n'hi ha d'altres que es realitzen paral·lèlament i que ajuden a comprendre amb més exactitud el que jo en denomino primera fase

-----

(*) Tant el BOC com la USC triplicaven gairebé el nombre de militants del PCC i de la Fº C^a del PSOE. Eren per nombre de militants, presència política i prestigi dels seus dirigents els partits obrers més importants de Catalunya. És per això que la unificació marxista a Catalunya, difícilment es podia fer al marge d'aquests partits. Foren els qui portaren la iniciativa real del procés de fusió.

(**) Les reunions es realitzen els dies 3 de febrer de 1935 amb l'assistència del Partit Català Proletari=(PCP); Bloc Obrer Camperol (BOC); Unió Socialista de Catalunya (USC); Esquerra Comunista (EC); Federació atalana del PSOE (Fº C^a del PSOE); Partit Comunista de Catalunya (PCC); 6 d'abril de 1935 amb l'assistència de tots els esmentats menys la Fº C^a del PSOE; i el 13 d'abril de 1935 amb l'assistència dels sis partits.
(Actes de les reunions a Justícia Social del 25 de maig de 1935).

del procés de fusió. Des de la primera reunió celebrada el 3 de febrer de 1935 queda clar que serà difícil per no dir impossible, la unificació de totes les organitzacions obreres en un sol partit. Havien massa discrepàncies per a una voluntat comú, la unificació. Entre els criteris divergents (394) n'hi havia un de capital, la concepció del nou partit. La Fò C^a del PSOE i la USC preconitzaven la creació d'un partit marxista revolucionari articulats amb el Partit Socialista Obrer Espanyol; el Partit Comunista de Catalunya defensava la formació d'un partit marxista-leninista sota els principis de la Internacional Comunista; el Bloc Obrer i Camperol auspiciava la creació d'un partit marxista revolucionari unificat que tingués per objecte no l'articulació amb el PSOE o el PCE sinó la formació del partit revolucionari de la classe obrera espanyola. Difícilment es podia arribar a un acord amb posicions de partida tan diferents, confiar en arribar-hi era fer volar coloms. Per això, més que quedar-nos en l'exposició d'unes reunions el final de les quals estava clar, ens interessa més esbrinar si paral·lèlament es produïa un procés de negociació restringida amb més possibilitats de reeixir.

Hi havia quatre partits fonamentals per comprendre aquesta primera fase de negociació restringida. En primer lloc el BOC i la USC. Eren, sens dubte, per nombre de militants, per prestigi dels seus dirigents i per presència política les organitzacions comunista i socialista per excel·lència a Catalunya. En segon lloc, el PCC i la Fò C^a del PSOE. La seva importància era molt inferior a les organitzacions anteriorment citades, llur força no sortia de si mateixes sinó de ser

les organitzacions territorials catalanes del PCE i del PSOE respectivament. L'èxit o fracàs del procés de fusió depenia essencialment d'aquestes quatre organitzacions. Les dues restants? El Partit Català Proletari i l'Esquerra Comunista? No tindrien cap paper rellevant en aquesta primera fase malgrat ser el PCP l'iniciador de les converses. Eren les organitzacions més febles i les que perseguien amb més interès i amb menys obstacles la fusió. Serien també les primeres en ajuntar criteris amb les dues organitzacions que serien els pals de paller de la fusió marxista a Catalunya, el BOC i la USC.

Es lògic i coherent pensar que la real primera fase del procés de fusió va ser l'intent d'unificar els partits ideològicament més pròxims. El PCC i el BOC per un costat i la USC i la Fò C^a del PSOE per l'altre. La perspectiva del partit únic quedava, en tot cas, condicionada a una primera fusió ideològica de les forces comunistes i socialistes. Per què no va reeixir? Per motius ben diferent que explicaré a continuació.

El Partit Comunista de Catalunya havia intentat vàries vegades arribar a acords d'acció conjunta amb el Bloc Obrer Camperol (395), però és a partir de l'ingrés a l'Aliança Obrera i dels fets d'Octubre que proposa obertament la unitat d'acció en la perspectiva de la unitat política en un sol partit. Després del fets d'Octubre el PCC va proposar al BOC la formació d'un Comité Central del PCC i del Comité Executiu del BOC amb la finalitat de preparar per la unitat d'acció, la unitat política sota els principis i estatuts de la Internacional Comunista. La proposta va ser rebut-

jada pel BOC que considerava que ja existia l'Aliança Obrera per a debatre qualsevol qüestió que es referís a la unitat d'acció entre els partits obrers, evitant així entrar en la discussió del problema, òbviament fonamental, la fusió comunista (396). Abans que es realitzés la tercera i darrera reunió de les forces obreres per a la fusió marxista, el 13 d'abril de 1935 el Comité Central del PCC es dirigia públicament en les pàgines de "Lluita", al Comité Executiu del BOC, el 3 d'abril, per tal de proposar la unificació de les forces comunistes a Catalunya: "Però no cal negar que les dificultats per arribar a la UNITAT política TOTAL, sobre la qual nosaltres tenim i defensem arduament el nostre punt de mira, tindria moltes més probabilitats de realització si comencés realitzant-se parcialment, si vosaltres i nosaltres, sense perdre de vista el treball general per la unificació, arribéssim a posar-nos d'acord" (397). Quin havia de ser el nou partit? "Un partit de masses del proletariat. Un partit únic que sobre la base de l'acceptació de la teoria, la tàctica i l'estratègia marxista-leninista, dirigeixi i guiï a les masses treballadores a la lluita i a la victòria. Un partit que acceptant la teoria, la tàctica i l'estratègia marxista-leninista, contingut en el programa i els estatuts de la Internacional Comunista, es plantegi i resolgui, mitjançant l'acció revolucionària dels treballadors, els greus problemes que tenim plantejats. Un partit que en la seva bandera tingui com consigna imborrable la defensa a sang i foc de la Unió Soviètica amenaçada pel feixisme internacional, i la solidaritat activa amb els antifeixistes del món enter" (398).

No eren aquests els punts central ni la concepció de J. Maurin sobre el partit de la classe obrera que calia crear. No es tractava de fusionar les forces comunistes sota els principis del marxisme-leninisme i els estatuts de la Internacional Comunista, ni de fer de la Unió Soviètica una defensa incondicional, sinó de crear un partit nou, revolucionari, al marge de les dues Internacionals i dels seus respectius partits a Espanya (399). Maurin es trobava molt més a prop d'A. Nin i l'Esquerra Comunista, precisament l'organització que havia estat vetada pel PCC en les converses de fusió entre els partits obrers. El PCC no reconeixia a un grup que qualificava de trotskista i de "fracció anticomunista expulsada pels rengles de la I.C. i dels partits comunistes i que no tenen més missió que desorganitzar i entrebancar el desenvolupament dels partits comunistes a tots el països" (400). El no reconeixement de l'Esquerra Comunista era una qüestió fonamental i innegociable. La posició del PCC era difícil sobretot perquè no tenia cap força per negociar i l'única que tenia, el ser l'organització catalana del PCE, no li era útil ja que no era pretensió ni de Maurin ni del BOC formar un "nou" partit comunista de Catalunya articulat amb el Partit Comunista d'Espanya. Les converses de fusió entre el BOC i l'EC deixaven irremissiblement marginat de la unificació comunista al PCC. Si no volia quedar isolat del procés de fusió de les forces marxistes no li quedava altre remei que intentar pujar al carro de la unificació socialista.

El fracàs de la fusió socialista va tenir motivacions diametralment diferents. Ha estat ja explicada la frus

trada fusió de la USC amb la Fe C^a del PSOE el juliol de 1933. La USC no desistí de voler la creació del Partit Socialista de Catalunya articulat amb el PSOE i el canvi de l'orientació política del partit espanyol abans i després d'Octubre del 1934 semblava que podia facilitar l'entesa organitzativa. Però, la causa bàsica del desacord, tant el 1933 com el 1935, no responia a discrepàncies de tàctica política sinó a que la Comissió Executiva del PSOE no concebia altre partit socialista a Catalunya que no fos la Federació Catalana. Integració de la USC al PSOE sí, però la creació d'un partit socialista de Catalunya amb esta tuts diferents als generals del PSOE, no. El 1935 es tornava a produir una situació semblant que dos anys abans, la USC i la Fe C^a del PSOE estaven d'acord amb la fusió socialista, faltava el vist i plau de la Co missió Executiva. La mateixa Federació Catalana proposava a la tercera reunió del partits obrers del 13 d'abril de 1935 que el partit marxista ja existia a Espanya i era el PSOE i que, per tant, la fusió marxista a Catalunya havia de realitzar-se a partir d'a questa realitat i que el partit resultant havia d'articular-se amb el PSOE. De no arribar-se a un acord, era millor fer la fusió per separat, les forces comunistes per una banda i les socialistes per l'altra (401). La USC manifestà el seu total acord amb la Fe deració Catalana. Per què no es realitzà, doncs, la unificació socialista? A diferència de 1933, la Fe deració Catalana no prengué la iniciativa d'unificar-se amb la USC sense l'autorització prèvia de la Comis sió Executiva. Com aquesta no es produí, la unifica ció esdevenia un problema irresoluble. La situació era ben diferent en relació amb la unificació comunista. La USC volia la unificació amb el PSOE, el BOC no

volia la unificació amb el PCE. En el primer cas, no hi havia diferències ideològiques o, àdhuc, de tàctica política, en el segon cas sí. En el primer cas el nou partit pretenia ser d'àmbit català i articular-se amb el PSOE, en el segon cas el partit que volia Maurin era d'àmbit estatal, era un partit nou des de Catalunya i no pretenia articular-se amb cap partit estatal.

Ben lluny estaven en els seus objectius les primeres forces comunista i socialista de Catalunya. La unitat entre la USC i el BOC, és quasi gratuït dir-ho, era impossible per no desitjada. En puresa hom hauria de dir que la perspectiva del partit únic a Catalunya quedava estroncada. Mai no es va produir cap fet que pogués fer pensar seriosament en la fusió dels sis partits obrers. Malgrat la participació dels sis partits obrers en les converses de fusió marxista, no es va passar mai a una negociació que fes pensar que la unificació total era possible. El fracàs d'aquesta primera fase del procés de fusió va servir per fer palesa la intenció darrera del BOC i la USC. El BOC pretenia crear un partit que fos una alternativa als partits marxistes estatals, la USC pretenia no ser alternativa sinó articular-se amb el partit socialista espanyol. Intencions ben dispars, que donarien lloc al naixement de dos partits sorgits de la genuïna realitat política catalana, el POUM amb voluntat de projecció a la resta de l'Estat, el PSUC amb voluntat d'articulació amb el PSOE i el PCE en la perspectiva del partit únic del proletariat.

La segona fase del procés de fusió s'iniciarà d'una manera menys espectacular però més eficaç. Estroncada

la unitat total entre els sis partits obrers, el BOC, l'EC. i el PCP continuaran mantenint contactes, però aquesta darrera organització davant el fracàs de la fusió global acabarà també desmarcant-se el juny del 1935. A partir d'aquí s'iniciarà un procés de fusió autòctona de les organitzacions marxistes, del qual quedaran al marge les organitzacions catalanes del PSOE i el PCE. En efecte, si fins l'estiu de 1935 es produeix un doble intent d'entesa, la negociació global dels sis partits obrers i la voluntat del PCC i de la USC de fusionar respectivament, les forces comunistes i socialistes d'àmbit català. Des dels mesos d'estiu, el procés d'unificació quedarà dividit en dos blocs i girarà a l'entorn del BOC i de la USC, amb la particularitat que seran la F^o C^a del PSOE i el PCC els que quedaran transitòriament marginats i, contràriament, l'EC i el PCP passaran a ser primers protagonistes de les negociacions.

La creació del POUM com a culminació de la vella idea perseguida per Maurin i el BOC de projectar arreu de l'Estat una tercera força marxista, té els seus orígens immediats en les converses posteriors a les tres reunions de fusió dels partits marxistes. Sota el principi del socialisme revolucionari J. Maurin i A. Nin rebutjaven la posició d'algun sector del BOC i de l'EC d'ingressar al Partit Socialista per modificar des de dins l'orientació política, i optaven per la formació d'un nou partit marxista que fes front a les desviacions reformistes del socialisme i a l'ortodòxia estalinista del comunisme. A mitjan juny, el BOC donava notícia pública de la nova fase del procés d'unificació. El juliol de 1935, Nin tornava a col.laborar regularment a "La Batalla" i el BOC feia pública la

la resolució d'unificar-se amb l'EC (402). El nou partit es constituí oficialment el 29 de setembre de 1935 essent J. Maurin el primer secretari general. El BOC rebutjà tota crítica d'haver-se unificat amb una organització trotsquista i de fomentar la divisió del moviment obrer. La primera calumniosa i la segona falsa. La creació del POUM era conseqüència de la falta d'un partit marxista revolucionari, però que no es-cloïa en cap moment l'acció conjunta amb el PSOE i el PCE. És més, proposava la unitat amb aquests dos partits a partir d'uns acords previs: el reconeixement del caràcter democràtic-socialista de la revolució espanyola, l'establiment transitori de la dictadura del proletariat i la consideració de l'Aliança Obrera com a òrgan de front únic, instrument insurreccional i organisme de poder (403).

El POUM s'apartava així conscientment de la fusió marxista a Catalunya. La USC i el PCP eren qualificats de socialdemàcrata la primera i d'estrictament nacio-nalista el segon. Era una unitat, senzillament, no desitjada. Quant al PCC i a la Fo C^a del PSOE, l'acti-tud del POUM era evident. Era un partit d'àmbit esta-tal i com a tal es proposava la unitat d'acció amb el PSOE i el PCE. Per tant, a l'estiu de 1935 ens trobem a Catalunya amb tres partits obrers d'àmbit estatal, el PSOE, PCE i POUM. Els dos primers tenien molt po-ca incidència a Catalunya mentre que el tercer veia reduïda tota la seva força en l'àmbit nacional cata-là. Quedaven dos partits, la USC i el PCP, els quals iniciaren a finals de juliol les converses de fusió de cara al partit socialista de Catalunya.

El 3 d'agost de 1935, J. Miret, un dels principals

instigadors de la fusió marxista i protagonista de la unificació entre les joventuts de la USC i les del PCP publica un article a "Justícia Social" amb el títol "Un gran partit de classe", en el qual informa de la dosposició de la USC i del PCP a iniciar el més ràpidament possible negociacions oficials de cara a la formació del Partit Socialista (404). Aquestes culminen amb l'aprovació per part dels respectius Comitès Executius, de les ponències sobre el Programa i projecte d'estatuts publicades a Justícia Social el 16 de novembre (*). Malgrat l'interès per accelerar i

-----

(*) "Ponències de Programa. Projecte d'Estatuts aprovats en principi pels Comitès Executius de la Unió Socialista de Catalunya i el Partit Català Proletari, que són sotmesos al Consell Directiu de la USC per a portar-los al Congrés de fusió". Suplement Extraordinari de Justícia Social, nº 33, 16 de novembre de 1935.

La transcripció dels següents paràgrafs trets de l'apartat sobre "La Conquesta del Poder polític" donen ja una idea d'alguna de les característiques fonamentals que constituïran la base fundacional del P.S.U.C.

"De l'experiència viscuda des de la postguerra, essencialment, el Partit Socialista de Catalunya comprova que s'han enfrontat, per a dissort del moviment socialista internacional, la tàctica sistemàticament reformista i la sistemàticament insurreccional.

El Partit Socialista de Catalunya rebutja la tàctica sistemàticament reformista, car la política de reformes, en tant que reformes, només pot millorar passatgerament la vida actual del proletariat, sense destruir ressorts fonamentals del poder i de l'estructura capitalistes. Allunya la classe obrera de la victòria decisiva i la debilita, en la lluita diària contra la burgesia, en afeblir la seva voluntat de conquesta del poder polític.

El Partit Socialista de Catalunya rebutja la tàctica sistemàti

i facilitar el procés de fusió (405), aeust no tan sols no tingué la brevetat de les converse prèvies a la formació del POUM, sinó que s'anà allargant. Per què? La resposta no cal buscar-la en discrepàncies existents entre els dos partits, sinó en d'altres motivacions. La fusió de la USC i el PCP esborrava una sigla, però no resolía el problema cabdal de la divisió marxista a Catalunya. La confiança en arribar a

-----

cament insurreccional, i la condemna com a concepció infantil del revolucionarisme proletari. Enforteix la burgesia despenent les forces del proletariat organitzat o sacrificant la selecció dels seus militants. Perllonga el domini capitalista en proporcionar-li constants derrotes parcials del proletariat. Vigoritza els ferments feixistes del capitalisme en plantejar la lluita de les mínimes reivindicacions, no en el terreny jurídic, de lliure discussió, sinó davant l'aparell coercitiu de l'Estat. El Partit Socialista de Catalunya considera consignes i principis contrarevolucionaris els del reformisme, en quant creu possible la construcció progressiva i pacífica del socialisme en l'interior de l'estructura del capitalisme, en quant afirma que a major misèria del proletariat, majors possibilitats d'acció revolucionària.

El Partit Socialista de Catalunya denuncia la demagògia com un dels pitjors perills del proletariat. Són demagogs, en la lluita de classes, els que anuncien actes que no poden realitzar, encara que en determinat moment la realitat històrica ofereixi una possibilitat. Són demagogs aquells que abans del 6 d'octubre prometeren la revolució social immediata i no tingueren, en la conjuntura favorable, ni els mitjans ni la més lleu voluntat d'apoderar-se d'un moviment polític fracassat en els seus inicis.

El Partit Socialista de Catalunya no ha de prometre allò que no pugui fer i s'imposa el deure sagrat de no enganyar la classe treballadora. Sense renunciar la lluita a fons cantra la burgesia, en quant es presenti la conjuntura històrica, ha de parlar als treballadors el llenguatge de la lleialtat i de l'honestedat. Ha d'ésser el que la pròpia força li permeti d'ésser.

El Partit Socialista de Catalunya, per a la conquesta del poder polític, accepta tots els mitjans de lluita. Seguirà els camins legal, semilegal, insurreccional, segons les circumstàncies i possibilitats d'èxit aconsellin.

un acord amb la Comissió Executiva del PSOE encara era mantinguda per la USC. A més, el mateix estiu de 1935 s'havia produït un fet que tindria gran importància en la caracterització del procés de fusió: la realització del VII Congrés de la Internacional Comunista. Les resolucions del Congrés van tenir gran impacte en la USC, així ho feia preveure l'article sen-

-----

En la lluita legal i semilegal, el Partit Socialista de Catalunya té la iniciativa i completa llibertat de moviments. En la lluita insurreccional, necessàriament, ha de seguir una marxa paral·lela a la del Partit Socialista Obrer Espanyol i Partit Comunista d'Espanya.

El Partit Socialista de Catalunya està resolt a signar un pacte d'acció conjunta amb el Partit Socialista Obrer Espanyol i Partit Comunista d'Espanya. Però, si en l'acció conjunta el moviment fos vençut fora de Catalunya, el Partit Socialista de Catalunya proclamarà la independència política del nostre país, constituint-lo en República Socialista federada econòmicament a la U.R.S.S.

No podent, però, renunciar en cap cas a la pròpia acció, si el paral·lelisme insurreccional no es produís i en el poder de la República es consolidés el feixisme, el Partit Socialista de Catalunya es considerarà lliure de tot compromís i treballarà per la independència política de Catalunya, constituïda en República Socialista federada econòmicament a la U.R.S.S.

El Partit Socialista de Catalunya és un partit democràtic que aspira a construir democràticament la República catalana. El Partit Socialista de Catalunya declara, però, que la revolució no triomfa amb el fet material de la victòria sobre la burgesia, sinó en la continuïtat de la seva tasca transformadora. Assolit el poder polític, tindrà el deure ineludible de no deixar-se'l prendre, car no hi haurà ningú a la seva esquerra. Per tant, en defensa de la Revolució i d'acord amb les exigències de la realitat, establirà la dictadura del proletariat. La dictadura del proletariat serà mantinguda mentre la República Socialista catalana no estigui consolidada i la socialització realitzada.

se signatura publicat a "Justícia Social" el 10 d'agost (*). El canvi d'actitud en relació amb la II Internacional i els partits socialistes i comunistes, l'entesa entre les dues internacionals i la fusió marxista en la perspectiva del partit únic, i el desenvolupament d'una ampla unitat antifeixista institucionalitzada en el Front Popular eren conclusions que encaixaven perfectament amb l'evolució ideològica de la USC i la tàctica d'unitat antifeixista propugnada

-----

(*) La III Internacional. "El VII Congrés de la I.C. que s'està celebrant a Moscó, està destinat a tenir una excepcional importància. Si la premsa burgesa no ens enganya, la Memòria General, llegida per Pieck, delegat alemany, representa l'abandonament de la famosa línia marcada pels vint-i-un partits. Destaquem entre altres acords, el d'encarregar a les Seccions que, com més aviat millor, estableixin contacte amb els partits socialistes, el de cercar ràpidament uns punts de base per fer la fusió de les dues Internacionals, i especialment el que deixa les Seccions nacionals comunistes en total llibertat per orientar la seva actuació sense contraproductes ingerències del Comité Executiu.

Més val tard que mai. Els companys comunistes han comprès, finalment que el camí més ràpid i viable per anar a la revolució socialista no era pas la destrucció implacable de la social-democràcia o dels partits socialistes, adherits a la II Internacional, que ha portat el triomf del feixisme, sinó el de cercar l'apropament entre les dues concepcions tàctiques. Potser no podia anar d'altra manera. Potser era necessari trobar-nos uns i altres davant l'abisme per depositar les armes i signar l'armistici. Uns i altres hem comès errors. Ni era bona la posició reformista, conservadora, dels socialistes, ni tampoc ho era la rigidesa revolucionària dels comunistes. Ara ho podem constatar. Per un costat hem vist els partits socialistes d'Àustria, Espanya i França adoptar una actitud revolucionària i per l'altre hem vist els companys comunistes acceptar la importància de la petita burgesia, propagar la tàctica del front comú i defensar a capa i espasa les misèrrimes conquestes del proletariat.

.....

La setmana passada manifestàrem la nostra satisfacció per la possibilitat d'organitzar el P.S.C. a base del Partit Català

des de les eleccions generals de 1933. Eren conclusions que es constituïen en pilars de la reorientació de la unificació socialista a Catalunya. A la USC prenia força la idea "d'ampliar" la unificació socialista amb la incorporació del PCC, i aquest veia una altra vegada oberta la porta per a introduir-se altre cop en un procés del qual n'havia quedat apartat en constituir-se el POUM (*).

Comorera, que estava ben informat del procés d'unificació i dels resultats del VII Congrés de la I.C., escriu des del penal de Puerto de Sta. María, el novembre de 1935, una de les seves "Cartes a un company",

-----

Proletari i la USC. Avui, aquesta satisfacció ha augmentat en albirar una possibilitat d'eixamplar encara més els engles de la futura organització política obrera el fonaments de la qual estem bastint".

(Justícia Social, nº 19; 10 d'agost de 1935).

(*) La resposta final del Comité Executiu del B.O.C. al P.C.C. no oferia dubtes: "Deixeu-nos, doncs, acabar la unificació amb l'Esquerra Comunista. I una vegada cristal·litzades, quan veurem les bases àmplies, justes, cíniques possibles en realitat, sobre les quals hem assentat l'acord, estem fermament convençuts que tant vosaltres com els altres nuclis marxistes que no se sentiren amb forces per encarar-se amb les conseqüències de la unificació, us decidireu a sumar-vos, al moviment representat inicialment pel BOC i l'EC".

(La Batalla, nº 210; 26 de juliol de 1935).

sobre l'Aliança Obrera i la unificació marxista. Ja m'he referit a la consideració que l'Aliança Obrera tenia per a Comorera. En quant a la unificació obrera diferenciava dos grups: el primer format per la Unió Socialista de Catalunya, Partit Català Proletari, Partit Comunista de Catalunya i Federació Catalana del PSOE amb els quals es "podia arribar amb certa facilitat i rapidesa a una fusió" (406); el segon format pel Partit Obrer d'Unificació Marxista i el Partit Sindicalista, amb els quals "la fusió és indesitjable mentre no resolgui d'una manera clara i definitiva una qüestió prèvia" (407). Amb un llenguatge directe, clar i contundent, criticava l'actitud divisionista del POUM. No es tractava de dividir més el moviment obrer sinó d'unificar-lo; no es tractava de crear un partit d'àmbit estatal a on ja existien dos grans partits, el PSOE i el PCE, sinó de fusionar les focs marxistes a Catalunya; no es podia presentar com alternativa de ningú qui, lluny de ser-ho, ajudava al confusionisme i a la divisió. Amb aquestes paraules desautoritzava als dos grups que conformaren el POUM: "pretenen escampar-se fora de Catalunya, on els treballadors ja compten amb els poderosos i gloriosos Partido Socialista Obrero Español i Partido Comunista de España. Aquells grups no representen ideològicament ni tàcticament res distint, no rejovent neixen ni dignifiquen la teoria i la tàctica del moviment polític marxista, ni tampoc poden definir-se vestals de la puresa marxista. Són, més aviat, fruits d'un egolatrisme desfermat, les escorrialles que les lluites internacionals del Socialisme han anat deixant en cada país. Són, en una paraula, la cinquena roda del carro o, si vols, el bastó entre les rodes" (408).

Quina havia de ser la resposta? "Mentre no renunciïn als seus propòsits divisionistes fora de Catalunya, nosaltres no hem de voler la fusió amb ells. Al contrari, estem obligats a combatre'ls aferrissadament fins a reduir-los a una mínima expressió de capelleta, per tal que no tinguin a Catalunya un suport i una font de recursos que els consenti una major açtivitat escisionista a Espanya" (409).

En canvi, la unificació entre els altres quatre partits era possible i imprescindible. Comorera donava per feta la fusió entre la USC i el PCP. El problema sorgia amb les organitzacions catalanes del PSOE i el PCE. Comorera, fent ús una vegada més del seu pragmatisme per damunt de l'aprofondiment conceptual i teòric, veia possible "en un temps curt" la fusió amb el PCC, de la qual en podia néixer "el Partit Socialista de Catalunya. (Secció catalana de la Internacional Comunista)" (410). Després del VII Congrés de la Internacional Comunista havien desaparegut aquells elements que separaven i fins i tot enfrontaven a socialistes i comunistes. La unitat era possible perquè la realitat política nacional i internacional havia fet superar vells litigis entre els dos principals corrents del moviment obrer. Havia fracassat l'evolucionisme socialista i també la tàctica sistemàtica insurreccional del comunisme. Uns i altres s'havien equivocat i calia treure les experiències oportunes per a rectificar (411). Comorera treia importància a la denominació del nou partit. No hi havia motiu per considerar els mots socialisme i comunisme com a diferents. Formaven part del mateix objectiu. "Què ha fet el partit comunista rus? No ha creat ell, essent l'essència i la raó d'ésser el comunisme contemporani, la

Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques? Altra-
ment, l'abc del socialisme actual no és el Manifest
Comunista de Marx? És impossible, company, que un joc
de paraules impossibiliti la fusió de les dues bran-
ques del Socialisme" (412). Si Comorera preferia la
denominació de Partit Socialista i no de Partit Comu-
nista, era "per raons tàctiques, de majors facilitats
de treball i de proselitisme" (413).

I la fusió amb el Partit Socialista Obrer Espanyol?
Comorera repetia els arguments ja explicats en pàgi-
nes anteriors, "serà una realitat quan els companys
de Madrid vulguin" (414). El problema continuava sent
substancialment el mateix. La USC no podis renunciar
a la seva petició essencial, "la sobirania del Par-
tit Socialista de Catalunya en la política catalana"
(415), fer-ho i acceptar sense més ni més ingressar
al PSOE seria com deixar un espai que el tornaria a
cobrir una nova USC; no s'hauria guanyat res. Hi ha,
però, en l'article de Comorera una matisació impor-
tant, "la fusió o el pacte -jo preferiria un pacte- se-
rà una realitat quan els companys de Madrid vulguin"
(416). La paraula "pacte" té gran importància perquè
deixa entreveure que la caracterització de la fusió
marxista havia canviat per a Comorera, i, per tant,
el nou partit ja no es fusionaria amb el PSOE, tal
com s'havia pretès fins aleshores. La participació
del PCC i l'adhesió a la Internacional Comunista do-
nava un altre caràcter a la fusió marxista. Es trac-
tava de realitzar a Catalunya la unificació dels dos
corrents, socialista i comunista, del moviment obrer
internacional en la perspectiva del partit únic del
proletariat. El Partit Socialista de Catalunya ja no

s'articulària tan sols amb el PSOE sinó també amb el PCE. Potser per això era millor parlar de pacte i no de fusió.

L'article de Comorera va tenir un gran impacte, no tan sols a la USC, sinó sobretot en el PCC i també, en sentit òbviament negatiu, en el POUM. El PCC el va rebre amb gran satisfacció i el seu secretari general Miquel Valdés, el citava en la seva intervenció en el míting pro creació del Partit Socialista de Catalunya el 24 de novembre de 1935 (417). Era la confirmació de la incorporació del PCC en el procés de fusió socialista, amb l'acceptació, a més, de la condició que posava com a fonamental: l'adhesió a la Internacional Comunista i l'assumpció del seu programa i estatuts. Era un canvi radical que segurament faria més difícil i distant l'entesa amb el PSOE. No és irrellevant, tanmateix, fer notar que l'article es publicava a "Justícia Social" just el dia abans del míting per la creació del Partit Socialista (418). La reacció del POUM per veu de Jordi Arquer, va ser diametralment oposada. A "Front" publicava un article amb títol vol_ugudament irònic, "Carta oberta al meu entranyable amic Joan Comorera" (419). En la primera part contestava les afirmacions de Comorera sobre l'Aliança Obrera -ja han estat explicades en pàgines anteriors-, demostrant estranyesa ja que a l'Aliança hi estan partits amb els quals, precisament, pretén unir-se la USC. La tàctica que havia fracassat no era la seguida per l'A.O. sinó la política col.laboracionista de la USC amb la petita burgesia. La USC no era altra cosa "que un partidet que ha anat a remolc de l'Esquerra" (420). L'Aliança Obrera, no tan sols no era un obstacle a la uni-

ficació sinó que era la forma orgànica que pretenia la revolució a Espanya. Rebutjava l'acusació de divisionisme i escisionisme preguntant, quin ha estat l'origen de la USC, del PCP i del mateix partit comunista? "en política el que compta no és el nombre, la força, sinó l'encert, la raó, la línia política" (421). La resposta més important d'Arquer es refereix a la caracterització del procés de fusió. Qualifica de separatista la concepció de Comorera. La defensa del dret de les nacions a la seva autodeterminació no significa crear partits diferents a cada nacionalitat. És caure en el nacionalisme burgès. "Es doncs, seguint a Lenin, que nosaltres no podem acceptar la vostra tesi "separatista" de fer un partit limitat a Catalunya. Si a Catalunya han sorgit partits obrers catalans, ha estat per la incomprensió per part dels socialistes i comunistes oficials del problema de Catalunya" (422). L'alternativa no és crear un partit d'àmbit català sinó d'àmbit estatal que assumeixi el dret de les nacions a la seva autodeterminació. Finalment J. Arquer dubta de la sinceritat de Comorera en propugnar l'adhesió a la Internacional Comunista i la incorporació del PCC en el procés de fusió, és una sinceritat que voreja l'oportunisme. Acaba l'article evitant contestar els insults i calúmnies dirigits al POUM tot desitjant que "centrareu una mica el cap, ben cordialment un saluda vostre i del proletariat" (423).

Comparant els escrits de Comorera i Arquer queden molt clares les diferències entre dues concepcions d'entendre la unificació marxista. Comorera defensava un partit plenament sobirà a Catalunya que s'articularia, en l'àmbit estatal, amb el partit o partits

germans; Arquer defensava un partit estatal que assumís la qüestió nacional, però no que a cada nacionalitat, Galícia, Euzkadi, Catalunya, etc. hi hagués un partit, això seria caure en el separatisme burgès. Comorera propugnava un patit únic que superés la divisió històrica de les dues Internacionals a l'entorn de les rectificacions i acords presos pel VIIè Congrés de la Internacional Comunista; Arquer propugnava un partit alternatiu que partís dels principis revolucionaris d'Octubre de 1917, de la teoria marxista i leninista revolucionària oblidada per les dues Internacionals. Comorera considerava el Front Popular com una etapa transitòria en el procés de revolució social, però necessària per isolar l'enemic principal, el feixisme; Arquer denunciava la desviació reformista del Front Popular i era partidari de l'organització autònoma de la classe obrera, negant tota aliança amb les forces petit-burgeses, i considerant a l'Aliança Obrera com la forma orgànica de la unitat obrera i del front únic i l'instrument indispensable de presa de poder polític. No hi havia res en comú. El POUM i després el PSUC eren resultat de concepatuar diferentment la revolució social a Espanya. Per a Comorera s'estava encara en la fase de revolució democràtica, per a Maurin s'estava ja en la fase de revolució democràtico-socialista.

La certesa en què Comorera propugna la creació del Partit Socialista de Catalunya (Secció Catalana de la Internacional Comunista), poden fer pensar a més d'un quins canvis s'havien produït en el seu pensament o ideologia. Cap. Els acords del VIIè Congrés li havien anat com anell al dit. Des de 1933 ell havia defensat la formació d'un ampli bloc antifeixista. No

havia estat mai evolucionista i en més d'un escrit o intervenció en el Parlament se n'havia desmarcat clarament. No era reformista i considerava inevitable la ruptura revolucionària. Els interessos de classe són antagònics i només la ruptura violenta pot crear les bases d'un nou ordre econòmic, social i polític. Davant de l'amenaça feixista propugnava la defensa de la URSS, l'únic socialisme existent i en construcció. Assumia el marxisme-linisme? Assumia l'estalinisme? Fins avançada la guerra no se "n'assabentaria", i, acabada, seria el principal propulsor del procés de bolxevització del PSUC.

Els esdeveniments posteriors, el front d'esquerres i les eleccions generals de febrer de 1936 acostarien més a les organitzacions obreres. "Unitat" era un crit generalitzat que desmuntava als reticents. El desembre de 1935 Comorera es dirigia per carta al Consell Directiu de la USC, el qual havia de reunir-se el dia 8, fent una crida accelerar al màxim el procés de fusió entre els quatre partits "considerant perillosa tota situació d'interinitat" (424). La carta pot semblar confosa perquè després de referir-se a la imprescindible unitat entre els quatre partits diu "el Partit Socialista de Catalunya aplegaria immediatament la majoria dels treballadors si en la base de constitució hi haguessin la USC, el PCP, i la Foc^a del PSOE" (425). Més que interpretar aquest acabament com una exclusió del PCC, cal fer-ho remarcant la importància que Comorera continuava donant al PSOE. Era el primer partit obrer a Espanya i tota fusió marxista a Catalunya naixeria esqueixada si no compatava amb el PSOE. La formació, en propietat, del Partit Socialista de Catalunya significava, ni més ni menys

la inclusió de la Federació Catalana i comptar amb el vist-i-plau de la Comissió Executiva.

El Consell Directiu va aprovar les ponències de fusió proposades pels Comitès Executius del PCP i la USC, va autoritzar les gestions "per a dur el Partit Comunista al Partit Socialista unificat" (426), i va acordar convocar en el plaç màxim de dos mesos el Congrés extraordinari de la USC. Les eleccions de febrer serviren per aproximar més als quatre partits, però també posposaren en el temps els tràmits de fusió. Aquesta s'imposava sense problemes en el PCP, també sense quasi resistència a la USC. En el PCC els acords del VIIè Congrés de la I.C. tardaren algun temps a assentar-se. Josep del Barrio defensava la formació prèvia d'un Front Obrer abans de la realització del Front Popular i tant ell com Sesé encapçalaven les posicions més reticents a la unitat amb la USC i el PCP (427). El Comité Central del 12 de gener de 1936 rebutjava aquestes posicions i acordava ingressar en el Comité de relacions USC-PCP. Es podria dir, doncs, que la fusió entre aquests tre partits estava assegurada en un plaç curt. El Congrés de la USC de maig de 1936 aprovà per unanimitat la fusió dels quatre partits en la sessió del dia 17 a la tarda (*). Serra i Moret, en una llarga intervenció

(*) Prèviament al Congrés de la USC, els dos partits (PCC i USC) havia ja realitzat alguns actes públics unitaris, sobretot amb motiu de la celebració del 1er de maig. En l'acte conjunt PCC-USC celebrat a Girona el 1er de maig. Comorera va dir "Assolit el programa del Front Popular, els partits obrers han

en la que considerà imminent l'arrelament de les teo-
ries feixistes a Espanya, i després de fer una breu
exposició del desenrotllament socialista a la Unió
Soviètica, defensà la unitat inajornable del proleta-
riat i aclarí que ell sempre havia defensat l'acosta-
ment a la Internacional Comunista (428). El discurs
de Serra i Moret, que fou ovacionat pels congressis-
tes, serví per treure els dubtes que poguessin haver-
hi envers el sector del partit, personalitzat en ell,

-----

d'estar en condicions de demanar al Govern i realitzar el nos-
tre programa. Per aconseguir això hem de forjar un gran partit,
potent, capaç d'empendre i portar a terme la seva obra col·lec-
tivista. Els moments que vindran després de l'etapa coberta pel
Front Popular seran decisius. Llavors solament hi haurà dues so-
lucions: feixisme i socialisme. Si som dèbils, ell ens aixafa-
rà a nosaltres, i amb la nostra derrota el socialisme sofrirà
una llarga crisi. No cal esforçar-se gaire per a saber el que
ens convé; com a proletaris hem de treballar per a fer un ins-
trument apte i capacitat per tal d'anar a l'establiment del rē-
gim socialista".

(Justícia Social, nº 58; 8 de maig de 1936).

Sobre el debat del punt dedicat a la unitat marxista en el Con-
grés ordinari de la USC, vegi's Justícia Social nº 64; 27 de
juny de 1936. "Actes del Congrés de la USC".

que podia ser reticent a la unitat amb el PCC i a l'adhesió a la Internacional Comunista (*).

Quedava la qüestió cabdal de la Federació Catalana del PSOE. Havia estat pràcticament al marge d'aquesta segona fase del procés de fusió iniciada per les converses entre la USC i el PCP. Fins després de les eleccions de febrer no s'incorporà, el març de 1936, al Comité d'Enllaç (429), per mitjà de R. Vidiella, un dels qui més s'havia oposat a la unificació de la Fò C^a del PSOE amb la USC el 1933. Curiosament, s'obria un procés similar al de 1933, però si llavors era el corrent moderat de la Fò C^a, encapçalat per Recasens i Mercader qui protagonitzava l'entesa amb la USC, ara ho era el sector més radical. En ambdós casos, però, era la Fò C^a qui prenia la iniciativa al marge de l'acord de la Comissió Executiva i, per tant, el que pretenia ser fusió podia esdevenir escissió... amb el PSOE. Hi havia varis factors que explicaven l'interès de la Fò C^a en participar en el procés de fusió marxista. En primer lloc, la voluntat de no quedar al marge de la unificació marxista a Catalunya; en segon lloc, la importància de l'Agrupació Socialista a Barcelona, on el sector largocaballerista era clarament majoritari, la qual prengué els següents

-----

(*) "En el Congrés de la USC de 1936 s'aprovà la unificació. No va haver-hi polèmica. La unificació va ser acceptada per una nimitat. El sector de Serra i Moret havia anat perdent força, i els germans Xirau, Folch i Capdevila, etc, que eren els més reticents no s'hi van oposar".

Entrevista amb Pau Cirera (París, 13 de Setembre de 1976).

acords en el Congrés de maig: adhesió a la Internacional Comunista i al procés d'unificació marxista a Catalunya, defensa del dret de les nacionalitats a llur autodeterminació i proposta d'organització autònoma de la Fo C^a en relació al PSOE (430), en tercer lloc l'ingrés del grup escindit del POUM i encapçalat per Colomer i Estivill, el qual s'havia escindit fonamentalment, a part d'altres motius, per considerar que la formació del POUM no era coherent amb la voluntat unitària dels partits obrers catalans i lluny de clarificar fomentava el divisionisme en el moviment obrer (431).

Hi havia entre els factors esmentats, dues qüestions que encaixaven plenament amb els criteris de fusió i, sens dubte, havien de facilitar l'entesa: l'adhesió a la Internacional Comunista i l'organització autònoma de la Fo C^a en relació amb el PSOE. La primera ja es feia imprescindible de cara a la unificació, la segona havia estat el motiu fonamental de la fracassada fusió USC-Fo C^a del PSOE el 1933. Tenint en compte el pes específic de l'Agrupació de Barcelona dintre de la Fo C^a, hom diria que la fusió marxista dels quatre partits era cosa de dies, màxim setmanes. El 23 de juny de 1936, els representants dels quatre partits, Joan Comorera (USC), Artur Cussó (PCP), Rafael Vidiella (Fo C^a del PSOE), Miquel Valdés (PCC), arribaven a fer un total acord i el Comité d'Enllaç feia públics els punts sobre els quals havia de basar-se el Partit Únic del Proletariat de Catalunya: el nou partit s'organitzava sota el principi del Centralisme Democràtic; en front de la burgesia i els seus partits, el Partit resultant mantindria en tot moment

la seva independència en tant que partit de classe al servei del proletariat i dels camperols; pronunciant-se en defensa de la URSS el nou partit assumia la lluita contra la guerra imperialista i la defensa de la pau; el Partit del Proletariat es constituïa en propulsor de la lluita per l'emancipació nacional i social de Catalunya; el Partit del Proletariat preconitzava la presa revolucionària pel poder i l'establiment de la Dictadura del Proletariat; el nou partit reconeixia a la Internacional Comunista com l'única que interpretava justament els anhels del proletariat mundial (432). En poques paraules, el nou partit es constituïa sota els principis i programa de la Internacional Comunista i assumia com a punt essencial la lluita per l'alliberació nacional i social a Catalunya.

El Congrés de la Fo C^a del PSOE per aprovar la fusió dels partits obrers havia de realitzar-se a mitjan juliol. La gravetat de la situació política impedí la seva realització i accelerà la unitat organitzativa dels quatre partits. D'haver-se realitzat s'hauria aprovat, molt probablement, la unificació, però a l'igual que 1933, el problema no estava en què la majoria de la Federació Catalana fos partidària de la unificació, sinó en l'actitud que prengués la direcció del PSOE. En d'altres paraules, el que era voluntat majoritària envers la fusió marxista podia traduir-se en una escissió en relació amb el partit espanyol. La realitat fou que el PSOE no donà mai el seu recolzament a la decisió presa per la direcció de la Federació Catalana i, en conseqüència, no designà mai els seus dos representants al Comité Central del PSUC (433).

La insurrecció militar féu urgent la realització orgànica de la unificació dels quatre partits. Sense esperar el Congrés de la Federació Catalana del PSOE, el 23 de juliol es fundava el Partit Socialista Unificat de Catalunya, adherit a la Internacional Comunista. El Comité executiu era format per Joan Comorera (Secretari General), Pau Cirera i Miquel Serra Pàmies (USC), Miquel Valdés, Felip Garcia i Pere Ardiaca (PCC), Rafael Vidiella, Joaquim Almendros i Víctor Colomer (Fº C^a del PSOE), Artur Cussó i Lluís Alvarez (PCP), (434).

Havia nascut el partit únic del proletariat a Catalunya? No exactament, seria millor dir que havia nascut un partit a l'entorn dels principis i programa de la Internacional Comunista. En aquest sentit cal remarcar, potser més, el caràcter "fundacional" del partit que no el caràcter "unificador". La unificació socialista i comunista a Catalunya no és un procés encapçalat pel Partit Comunista de Catalunya per una banda i la Fº C^a del PSOE per l'altra, sinó iniciat pel Partit Català Proletari i realitzat a l'entorn de la Unió Socialista de Catalunya. Per tant no podem dir en puresa que a Catalunya se superi la divisió històrica de les dues Internacionals en el sentit que el PCC i la Fº C^a es llencen des dels seus punts de partida a superar les diferències mútues i a unificar-se per a formar el partit únic del proletariat, entre d'altres motius perquè aquest procés no es produeix en l'àmbit de l'Estat. És més exacte dir que a Catalunya no s'unifiquen socialistes i comunistes, sinó que es crea el partit de la classe obrera. Aquesta idea fundacional és constant en el pensament de Como-

rera d'aquests anys i també en l'evolució de la USC. El VIIè Congrés de la I.C. té una gran importància per a poder portar a terme aquesta creació. La I.C. es configura com a eix del procés de fusió, la USC per veu de Comorera propugna que el nou partit sigui la Secció Catalana de la I.C., l'Agrupació Socialista de Barcelona del PSOE manifesta també la seva voluntat d'adhesió a la I.C. Es podria dir, doncs, que sota els principis de la I.C. els quatre partits marxistes s'unificaven i amb l'aclariment quantitativament poc important però qualitativament significatiu, que el sector prietista de la Fo C^a es mantingué contrari a la fusió i no ingressà al nou partit, i que dins de la USC els recels del sector reticent a la unificació amb el PCC anaren augmentant en el transcurs de la guerra (435).

Cal dir també, que el PSUC en el seu naixement era un petit partit, a l'igual que el POUM. La CNT i la FAI tenien encara, indiscutiblement, l'hegemonia en el moviment obrer i ho demostrarien els fets immediatament posteriors al 18 de juliol. El POUM i el PSUC tenien un mateix objectiu: constituir-se en l'avantguarda organitzada del moviment obrer a Catalunya. Més que ser, pretenien ser el partit únic de la classe obrera de Catalunya, en la perspectiva del partit únic del proletariat d'Espanya. Eren dos partits sorgits de la realitat nacional catalana però amb voluntat no de separació sinó de projecció cap a la resta de l'Estat. El POUM era un partit explícitament d'àmbit estatal, el PSUC era un partit d'àmbit català amb la voluntat d'articulació amb el PSOE i el PCE en la perspectiva del Partit Únic del proletariat a Espanya.

**JOAN COMORERA I LA
REVOLUCIÓ DEMOCRÀTICA**

per

miquel caminal

Volum III

3 ER. CAPITOL

EL PSU DE C, UNA UNIFICACION

QUE LA GUERRA FA ESTABLE.

(1936-1939)

- 1.- REVOLUCIO PROLETARIA? REVOLUCIO POPULAR? REVOLUCIO DEMOCRATICA?
  - 1.1. EL PSUC I EL POUM, DOS PARTITS, DUES CONCEPCIONS, UNA AMBICIÓ.
  - 1.2. LA CNT I LA FAI, UNA HEGEMONIA QUE NO ESDEVÉ PODER HEGEMÒNIC.
  - 1.3. JOSEP TARRADELLAS I EL GOVERN D'UNITAT.
  - 1.4. JOAN COMORERA I EL GOVERN DE PLENS PODERS.
  - 1.5. JOAN COMORERA, CONSELLER DE PROVEÏMENTS.
  - 1.6. LA REVOLUCIÓ POPULAR S'IMPOSA, EL GOVERN DE FRONT POPULAR.
- 2.- EL PSU DE C, UN PROJECTE POLITIC QUE ESDEVE HEGEMONIC.
  - 2.1. EL PECAT ORIGINAL DEL PSU DE C.
  - 2.2. LA I CONFERÈNCIA NACIONAL.
  - 2.3. LA REPÚBLICA I CATALUNYA, EL NOU ESTAT DE L'AUTONOMIA.
  - 2.4. JOAN COMORERA, CONSELLER D'ECONOMIA.
  - 2.5. L'AUTONOMIA HERETADA: LA NOVA ECONOMIA.
- 3.- EL PSU DE C, UNA UNIFICACIO QUE LA GUERRA HA FET ESTABLE.
  - 3.1. RESISTIR ÉS VÈNCER!
  - 3.2. LA CAIGUDA DE CATALUNYA I EL COMITÈ CENTRAL D'ANVERS.
  - 3.3. LLIURAMENT D'UN TESTAMENT, L'ESTADA DE JOAN COMORERA A MOSCÚ.

REVOLUCIÓ PROLETÀRIA? REVOLUCIÓ POPULAR? REVOLUCIÓ
DEMOCRÀTICA?

El PSUC i el POUM. Dos partits, dues concepcions, una
ambició.

Quan hom parla de la confrontació entre el PSUC i el POUM durant la guerra, s'imagina immediatament la polèmica entre guanyar la guerra i fer la revolució, de tal manera que per a molts resulten ser els principals protagonistes d'una o altra concepció. En les pàgines que segueixen intento explicar que jo no ho veig exactament així. Més aviat penso que el POUM no va ser mai principal protagonista i sí principal víctima, i que el PSUC sí va ser protagonista però a partir del darrer trimestre de 1936, quan feia ja molts dies que la revolució s'havia apoderat del carrer.

La resposta revolucionària a la sublevació del 18 de juliol manté a Catalunya l'hegemonia republicano-anarquista, l'únic que es canvien els papers. Eren la FAI i la CNT les forces dominants i l'Esquerra llur presonera. Ja se sap que el pres té tres opcions. Pot enfrontar-se amb el vencedor i, en cas de perdre, intentar fugir; seria el cas de Casanovas. Pot intentar millorar la seva penosa situació oferint els seus serveis i esperar que algun dia una força externa l'alliberi; seria el cas de Companys. Pot, finalment, demostrar amb astúcia la seva utilitat quasi imprescindible; seria el cas de Tarradellas. En tots els casos, però, es palesa una realitat: l'Esquerra havia quedat desbordada pels esdeveniments, ofegada per la revolució i, en conseqüència, es descomposava com partit hegemònic a Catalunya.

Es clar que tant el POUM com el PSUC tenien la mateixa ambició: agafar el relleu de l'Esquerra. La FAI no era alternativa, formava part de l'etapa d'hegemonia petit-burguesa. El seu domini era accidental; omplia el buit de poder en una etapa de transició. No vull posar en dubte que el 19 de juliol es produís una profunda revolució a Catalunya però va ser una revolució espontània, sense un projecte polític. Més exactament diria que no es va produir una revolució sinó una reacció revolucionària a la sublevació. En tot cas, estàvem davant d'una revolució proletària no d'una revolució socialista, d'una revolució al carrer no d'una revolució en el poder. La FAI i la CNT eren les principals protagonistes del carrer però no van saber o poder-ho ser en el poder. La revolució no va se ofegada el maig de 1937, sinó que es va començar a perdre el mateix 19 de juliol. Companys obria les portes de la Generalitat als vencedors, però la resposta va ser: "continuï si li plau, nosaltres li indicarem el camí".

El POUM i el PSUC partien de la mateixa hipòtesi. La fase petit-burguesa estava superada i la classe obrera esdevenia la classe dirigent a Catalunya. També constataren una mateixa realitat: el moviment obrer estava majoritàriament organitzat en la CNT i en la FAI. I, sobretot, concordaven en un mateix anàlisi: l'anarquisme no compatava amb cap estratègia de presa de poder polític, i no podia constituir, per definició, l'avantguarda organitzada del proletariat. Tenien, per tant, el mateix objectiu: esdevenir el partit dirigent de la revolució socialista.

Les diferències estaven en el procediment i en la ca

racterització de les fases de la revolució. Mentre el POUM considerava que s'estava en una fase de revolució socialista i propugnava la Dictadura del proletariats, el PSUC considerava que s'estava en una fase de revolució popular i propugnava la instauració d'una República democràtica de nou tipus. La política d'aliances que se'n derivava també era diferent. El POUM sotmetia els interessos de la petita i mitjana burgesia a l'objectiu de la revolució socialista, el PSUC assegurava i garantia els drets de la mitjana i petita burgesia perquè aquesta era la base de la revolució popular sota la direcció de la classe obrera. La polèmica entre fer la revolució o guanyar la guerra, cal entendre-la des d'aquesta òptica. L'objectiu de guanyar la guerra el tenia tothom, la diferència estava en l'òptica revolucionària que el recolzava. Quan Comorera afirmava que primer i per damunt de tot s'havia de guanyar la guerra estava propugnant el manteniment de l'aliança interclassista i de totes les forces antifeixistes que havien romàs fidels a la República. Quan Andreu Nin propugnava portar a terme la revolució iniciada el 19 de juliol i no desvirtuar-la, estava defensant la lluita antifeixista des de la consolidació de la revolució. És cert que una i altra línia política tenien conseqüències dispars. Comorera posava en primer lloc guanyar la guerra per a fer la revolució, Nin feia al revés, posava en primer terme la revolució com millor garantia per a guanyar la guerra.

Les idees confoses i contradictòries de l'Esquerra i de la FAI, eren clares i nítides en el POUM i en el PSUC. El problema estava en què eren partits minoritaris que amb prou feines comptaven en el panorama

polític de Catalunya en les primeres setmanes de guerra malgrat tenir un sobtat i fort creixement. Tot just iniciaven una llarga cursa la meta de la qual era saber qui agafava el relleu de l'Esquerra... i de la FAI. A primera vista, hom diria que els postulats del POUM encaixaven més amb la situació revolucionària de Catalunya i concordaven més en el voluntarisme de la FAI i de la CNT. El POUM a més, no era un partit tan recentment nascut com el PSUC. La via per accedir a ser la força dirigent no podia ser una altra que l'aliança amb la FAI i la CNT tot desmarcant-les de l'Esquerra. Mai no es va donar aquesta possibilitat. La diferència ideològica entre la FAI i el POUM era tan profunda com entre la FAI i el PSUC. La FAI i l'Esquerra podien complementar-se, la FAI i el POUM eren per principi incompatibles, trepitjaven el mateix terreny i pretenien comanar-lo excloentment. Va ser l'Esquerra, i no el POUM, va ser Tarradellas, no Nin, qui va encarrilar la revolució. I ho va fer de manera ben diferent. El POUM quedava situat de manera permanent al costat de la revolució proletària, arrossegat per ella, sense poder en cap moment situar-se al davant i transformar-la en revolució socialista. La internacionalització de la guerra i la intervenció de la Unió Soviètica al costat de la República acabarien amb unes aspiracions que ja s'havien demostrat impotents, de tal manera que un ja no sap si el POUM va pagar les conseqüències del seu fracàs interior o de la seva persecució exterior.

El PSUC fou la força externa que alliberà a Companys i donà origen a l'Esquerra per a poder reviure. A penes comptava en l'escena política durant l'estiu de 1936, però diverses circumstàncies li dibuixaven un fu

tur ben diferent al del POUM. El primer factor és la real unificació socialista i comunista. Només que la Federació Catalana del PSOE hagués quedat al marge després d'escoltar Vidiella i Almendros la desautorització de Largo Caballero (436), els fets haurien pogut ser molt diferents. El largocaballerisme a Catalunya quedava dins el PSUC i això era molt important, sobretot tenint en compte esdeveniments posteriors com la caiguda de Largo Caballero com a President del Govern de la República i les conseqüències que va tenir. També el socialisme moderat confluint totalment amb la política defensada del PSUC. Malgrat les reticències de la direcció federal del PSOE, que no reconegué mai al PSUC per considerar-lo un partit de la Internacional Comunista, la realitat era que el PSUC era el partit del comunistes i socialistes de Catalunya. El comunisme del POUM quedava en una tercera via que es presentava com alternativa al socialisme i comunisme estatal.

Mentre el POUM o l'ERC ofereixen els seus serveis a les forces indiscutiblement dominants, CNT i FAI, el PSUC es presenta com alternativa. Tota la seva debilitat inicial i força de futur tenien l'origen en ser alternativa. No vull dir amb això que el PSUC s'enfrontés de bell antuvi amb la FAI o CNT. Ans al contrari, intentà buscar una política confluent i unitària. La real unificació li permetia beneficiar-se amb el temps, del control absolut sobre la UGT, de tal manera que al davant del binomi FAI-CNT s'anava forjant el seu contrincant, PSUC-UGT. La política inicial de Comorera encara que pugui sorprendre al lector, fou d'acostament a la FAI i CNT. Camptava amb un element fonamental que procedia de la primera "traïció"

a la revolució del 19 de juliol, la que realitzen els dirigent de la FAI i de la CNT en pactar amb l'Esquer_{ra} i sacrificar la puresa de la revolució a les necessitats d'una guerra que exigia la col.laboració de tots els antifeixistes. Aquesta necessitat d'unir-se contra l'enemic comú, d'evitar enfrontaments i de signar una política unitària serà la base del primer pacte d'unitat entre la FAI-CNT i el PSUC-UGT i de la formació del primer Comité d'Enllaç. En el fons, però, hi subsistien les diferències radicals en la manera d'entendre la guerra i la revolució. La paraula "incontrolat" que constantment utilitzava Comorera era molt clar a qui anava dirigida. Al final ell mateix explicaria el significat.

En la mida que passava el temps, el bloc UGT-PSUC ana va prenent força i es presentava com l'alternativa real. El POUM quedava a remolc de la FAI i CNT i seria deixat a l'estacada quan el desembre de 1936 Andreu Nin fos exclòs del Consell de la Generalitat. L'Esquerra quedava al bell mig per mitjà de Tarradellas que fonamentava tot el seu joc en ser l'àrbitre de la situació. Tenia tant interès en minvar la força de la CNT-FAI com en impedir que la bola de neu PSUC-UGT esdevingués un allau. Al final, l'enfrontament seria inevitable i l'Esquerra es situaria al cos tat del bloc que la feia reviure, no del que la tenia encadenada encara que Tarradellas tingués capacitat de tirar de la cadena. Tarradellas seria decapitat, Companys alliberat i Casanovas tornaria de l'exili.

La confrontació entre el POUM i el PSUC, entre revolució socialista i revolució popular, havia resultat ser realment entre la FAI-CNT i el PSUC-UGT, entre

revolució proletària i revolució popular. El POUM resultaria ser la víctima d'una revolució en la que sí participava però no era protagonista. La revolució popular s'imposava i el PSUC esdevenia el partit que prenia el relleu de l'Esquerra.

I la revolució democràtica? No he posat prou èmfasi en el significat internacional de la guerra ni en l'anàlisi de la revolució a Catalunya en el marc general de la República. La confusió entre revolució popular i revolució democràtica, entre República democràtica parlamentària de nou tipus i defensa pura i simple de la Constitució i l'Estatut, té el seu origen en el curs de la guerra i a les respostes diferents que el PCE i el PSUC donaren a les situacions canviants. El curs desfavorable de la guerra i la situació internacional, particularment la dependència del PCE i del PSUC de la política exterior de la URSS, reduiran l'ambigüitat de la revolució popular a la nitidesa de la revolució democràtica. La defensa de la República del 14 d'abril, de la Constitució i de l'Estatut acabaren sent els signes d'identitat d'una resistència desesperada.

La CNT i la FAI. Una hegemonia que no esdevé poder
hegemònic.

L'aixafament de la sublevació feixista a Barcelona i a Catalunya, ha produït més d'una plèmica sobre qui-nes van ser les forces que el protagonitzaren (437). No es tracta aquí d'esbrinar aquesta qüestió sinó de plantejar-ne una altra políticament i històricament més important: Qui detentava el poder, enfrontada la insurrecció militar?

La resposta sembla notòria i algú dirà innecessària. En canvi és fonamental per a entendre el transcurs dels primers mesos de la guerra a Catalunya. La defensa de la República contra els sublevats creà a Catalunya una situació revolucionària que acabà amb la mateixa República. Goded no era l'únic vençut, també l'Esquerra Republicana, i l'ordre polític que representava, quedà desbordada o, si es vol exactament, derrotada. La insurrecció feixista era l'espurna que encenia el foc revolucionari. L'espontaneïtat revolucionària com qui surt d'una compressió inaguantable, liquidà tots aquells símbols, institucions i, àdhuc, persones que representaven els obstacles tradicionals a tota modernització i democratització de la societat espanyola. La revolució era al carrer i els homes més representatius de l'ordre republicà quedaven reduïts a ser espectadors d'una situació que sempre haurien volgut evitar. El desbordament de l'Esquerra tenia conseqüències molt més importants de les que es podien preveure. L'aixafament del cop militar i la defensa de la república democràtica havia de comportar en principi l'enfortiment de les institucions re

publicanes i la legitimitat del Govern de la Generalitat, però, contràriament, com si fos una legitimitat fictícia, l'Esquerra i el seu govern quedaven encerclats, al bell mig de dos enemics inconciliables, el guanyador dels quals derrotava al mateix temps a un àrbitre sense capacitat de fer-se respectar.

El nou estat revolucionari acabava amb l'hegemonia de la petita i mitjana burgesia. Maurin i Comorera estaven d'acord en què la fase petit-burgesa del moviment nacional català estava esgotada i la classe obrera es situava al capdavant del projecte nacional. Els separava, en canvi, radicalment, la concepció d'aquest projecte tal com ja he explicat en l'apartat anterior. No serien, però, els seus respectius partits, POUM i PSUC, els qui assolirien la direcció del procés revolucionari. Aquesta era la seva pretensió, però eren organitzacions massa joves i febles, el juliol de 1936, i no tenien cap mena de possibilitat de situar-se al davant del moviment. La FAI i la CNT eren indiscutiblement les organitzacions hegemòniques i en elles requeria la responsabilitat fonamental de prendre el poder polític i de construir el nou ordre revolucionari. Tenien totes les cartes a la mà, la seva força era desproporcionada en relació amb les altres organitzacions obreres, i l'Esquerra republicana per mitjà de Companys els considerava els autèntics vencedors. La revolució era un fet i no esdevingué poder revolucionari. La FAI i la CNT eren hegemòniques i no es constituïren en poder hegemònic. No es prengué el Govern de la Generalitat ni es formà un Govern exclusivament obrer i camperol, sinó que s'acceptà que la mateixa Esquerra continués governant.

Companys esdevenia un Kerensky encadenat, governava sota el control de qui tenia el poder real. La confu_{sió} entre guanyar la guerra, és a dir unir totes les forces antifeixistes per a defensar la democràcia, i fer la revolució, va ser present des del primer moment.

Aquests primers dies i setmanes posteriors al 18 de juliol són analitzats amb duresa per Comorera. El text transcrit a continuació, redactat i publicat el 1949, és d'una gran transparència. Disculpi el lector la seva llargada, però les paraules de Comorera són més clares que qualsevol interpretació:

"La classe obrera tenia la força i la lliurà als seus enemics: La raó profunda està en què la classe obrera, dirigida per una filosofia reaccionària i dirigida pels grups anarquistes aventurers o irresponsables, no actuà mai com a classe independent, amb principis propis de classe, amb objectius de classe. No es considerà mai com la classe dirigent de la nació, com la classe inconciliable amb el règim capitalista i la missió de la qual és destruir l'Estat burgès, prendre el poder polític, liquidar l'explotació de l'home per l'home, crear una societat sense explotadors ni explotats, una nova civilització: el socialisme. Tenia la força i la lliurà als seus enemics. De dirigent que havia de ser passà a ser dirigida del seu entusiasme i abnegació revolucionària se'n va fer un ús especulatiu al servei del capitalisme i de les seves formes més reaccionàries. La classe obrera, desorientada per les prèdiques antipolítiques, apolítiques, antiestatals i antiautoritàries, enlluernada sovint per fantasmagories sentimentals que fomentaven el seu instint revolucionari i la conduïen a explosions aven

tureres i sense sortida, no compregué que ella, en tant que classe independent, havia de tenir una teoria revolucionària pròpia, havia de forjar el seu propi partit polític revolucionari. L'anarquisme li havia embenat els ulls i la va lliurar indefensa a les maniobres i a tots els paranys de la burgesia. I així és com no va copsar que l'antipoliticisme i l'apoliticisme la canduí a votar lerrouxisme abans, i a la petita burgesia nacionalista catalana després. Així és com tampoc no copsà que l'antiestatisme i l'anti-autoritarisme consolidés el monopoli burgès de l'Estat i de l'autoritat i condemnen a la classe obrera a l'explotació despiadada, a les repressions brutals, a la desesperança i a la impotència.

L'experiència ha estat feta a tot al llarg d'aquest període que venim analitzant (primer terç del segle XX), i és prou densa i prou tràgica per considerar-la suficient. En tenim, però, una altra d'un volum incommensurable i que ha de liquidar inevitablement els dubtes de bona fe que encara un obrer honrat i revolucionari pugui tenir: l'experiència de la guerra.

Per primera -i única- vagada, els anarquistes o llur degeneració faista, que pel cas és igual, tingueren el Poder polític a Catalunya i el lleure d'aplicar els "principis" en una situació concreta i momentàniament dominada. I què va ocórrer?

La classe obrera, els catalans progressius i patriotes i les forces de la Generalitat van esclafar pels carrers de Barcelona i de les ciutats catalanes els militars sublevats. En vint-i-quatre hores es produïa a Catalunya el canvi més radical que ha conegut

la seva història.

Els partits polítics nacionalistes petit burgesos que tenien, vin-i-quatre hores abans tot el Poder polític a llurs mans, s'esfondraren verticalment. El Partit Socialista Unificat de Catalunya va néixer tres dies després com una promesa. Els faistes prengueren el Poder. Què van fer-ne? Tenien el domini del veritable govern de Catalunya, el Comité de Milícies, que va poder actuar, donades les circumstàncies, com un Poder independent del Gocern central. Es van apoderar de les forces repressives de la Generalitat i les doblaren amb les Patrulles de Control. Es van apoderar dels organismes militars, de l'armament, i en confiaren la direcció exclusiva al Comité de Milícies, és a dir, a ells mateixos. Es van apoderar de l'economia de Catalunya i de la frontera. Establiren llur domini mitjançant els controls de carretera i l'actuació terrorista dels grups especials enviats a comarques, damunt Catalunya sencera. Els faistes van tenir a les seves mans tot el poder polític, econòmic i militar. I no van saber què fer-ne. No van fer la Revolució. No van saber fer la guerra. I foren, junt amb els socialdemòcrates i trotsquistes, els factors principals de la derrota. Eren antipolítics i formaren Governos. Eren antiestatals i crearen un aparell de l'estat policíac i venjatiu. Eren antiautoritaris i organitzaven les Patrulles de Control i els Comités de Defensa de barriades i els Comités de Control de tota mena. Eren "filòsofs sentimentals, adoradors de la personalitat humana i de la llibertat individual" i, de Trilles a Roldán Cortada, passant per La Fatarella, es van descobrir com aventurers sanguinaris. Tot es convertí per a ells en un joc de paraules.

Acceptaven el Govern si se li deia Consell. Acceptaven ésser consellers si les Conselleries s'anomenaven Departaments. Acceptaven la mobilització de lleves i la formació d'un exèrcit popular si als tinentes se'ls deia delegats de companyia. De vegades feien veure que cremaven pessetes i imprimien vals. No tenien altra dèria que la de cobrir llur buidor mental i llur deshonestedat revolucionària amb canvis formals. I mentrestant es refusaven a organitzar un front veritable, a fer la guerra de debò, a desenvolupar una economia de guerra, a establir un ordre revolucionari a rera guarda, a assegurar, donant primacia a les exigències de la guerra, a la unitat combatent de tots els catalans patriotes a l'entorn de la classe obrera. Van seguir les petjades dels bacuninistes des enmascarats per Engels i crearen els cantons de Puigcerdà, de Molins, de la Torrassa, de barriada, d'Aragó i, imitant als republicans del segle passat, que deien "salvin-se els principis encara que es perdi la República", proclamaren: "guanyem la revolució encara que es perdi la guerra". I pretengueren "guanyar la revolució" organitzant la indisciplina". (438).

Les paraules de Comorera són prou explícites. Entre elles hi ha dues qüestions que m'interessa remarcar. Es poder estava en mans de la CNT i FAI els primers dies i setmanes, i, per tant, també la possibilitat de crear i consolidar un nou ordre revolucionari. Les forces que donaven prioritat a guanyar la guerra no tenien força per defensar llurs criteris. La polèmica guanyar la guerra-fer la revolució, naixeria després quan la correlació de forces estava més equilibrada. La segona qüestió és que Comorera era rotunda

ment contrari a dividir el bloc republicà. Fer la revolució significava coherentment apartar la petita burgesia del govern de la Generalitat i situar-la en la difícil posició d'estar entre l'amenaça feixista de la insurrecció militar i el poder revolucionari que es constituïa a Catalunya. No era el moment de realitzar la revolució socialista sinó que la classe obrera es situés al capdavant de la revolució democràtica i d'aquesta manera quedaria en les millors condicions per fer la revolució socialista una vegada guanyada la guerra.

La realitat fou que en les primeres setmanes de la guerra, l'espontaneïtat i el descontrol revolucionari es complementaven amb l'ambigüitat del poder. Ni es constituïa un únic govern o Consell revolucionari ni es formava un ampli govern d'unitat antifeixista, sinó que es formaven dos organismes de poder que d'alguna manera venien a voler fer complementàries les dues coses: el Comité de Milícies i el Govern de la Generalitat. Era una complementarietat impossible, o es feia la revolució fins a les darreres conseqüències o es mantenia la unitat antifeixista. Les dues coses alhora eren impossibles. La sublevació militar posava en primer terme l'enfortiment del front popular i, per tant, la formació d'un govern d'àmplia unitat antifeixista i amb plena autoritat per a dirigir la revolució democràtica; és a dir, guanyar la guerra, bandejar l'oligarquia i el caciquisme tradicional espanyol i crear les condicions sota la direcció de la classe obrera per a la transformació de la revolució democràtica en revolució socialista. Aquest era el convenciment de Comorera i sempre va defensar, des

del primer moment, l'absoluta autoritat del Govern per damunt de qualsevol altre organisme. Es va oposar sempre a la creació i manteniment del Comit  de les Milícies (*) i sempre pugn  per la seva dissolució. La situació política exigia la formació d'un g vern d'unitat amb el fonamental objectiu de guanyar la guerra, "el primer objectiu, la nostra màxima obsessió ha de ser guanyar la guerra. Guanyar-la com

-----

(*) Comorera no era partidari del Comit  de Milícies, malgrat no tenir forces per oposar-s'hi". Entrevista amb Rafael Vidiella a Barcelona, 15 d'octubre de 1979.

Abad de Santillán explica com en els primers mesos de guerra va haver-hi una voluntat de col.laboració entre els dos poders: el Comit  de Milícies i el Govern de la Generalitat. L'única excepció era el PSUC i Comorera: "Su colaboración nunca fue leal, procur  siempre obrar aisladamente y con simulación en pro de sus objetivos, sin la valentía suficiente para un enfrentamiento, infiltrando all  donde le era posible un h bil espionaje, procurando informarse de todo lo que hacíamos o dejábamos de hacer, y si hubiésemos sido culpables de una acción inconducente, de parcialidad en nuestra conducta, la habría aprovechado políticamente".

Abad de Santillán: "De Alfonso XIII a Franco"; p g. 385. Tipogr fica Editora Argentina, Buenos Aires, 1974.

J. del Barrio corregeix la versió de Garcia Oliver de com es formà el Comit  de Milícies (Juan García Oliver: El eco de los pasos, Ed. Ruedo Ibérico, París 1978; pàg. 153 i següents), dient que fou la UGT qui proposà la seva formació: "La versión de Garcia Oliver sobre la fomaci n del Comit  de Milicias no es exacta. Antonio Sesé y yo mismo, a media tarde del día 20 de julio

sigui i quan més aviat millor" (439).

La complexitat de la situació després de la rendició del general Goded, fa difícil tenir una visió objectiva i prou exacte dels esdeveniments que es succeïren posteriorment, però sí podem entreveure alguns elements de judici. En primer lloc, difícilment s'hauria vençut als sublevats sense comptar amb la participació activa dels Cossos de Seguretat i de la Guàrdia Civil, entre d'altres motius perquè les masses obreres que es llancen al carrer recullen més armes als soldats derrotats que no pas les que poguessin tenir prèviament (440). El que sí és cert és que amb la victòria neix espontàniament un poble armat i que les focs militars i de seguretat fidels a la Generalitat i a la República quedaven immerses i quasi desarticulades per l'eufòria revolucionària. En segon lloc, les úniques forces per poder canalitzar i fer-se amb el

-----

nos entrevistamos con García Oliver, como representantes de la UGT, para proponer la formación de un contrapoder al Gobierno de la Generalidad, precisamente para garantizar las conquistas revolucionarias. Llegamos a un acuerdo y fue así como nació la idea del Comité de Milicias. Comorera no entendia nuestro criterio, pero tampoco se opuso. Después ya no sé qué ocurrió porque yo partí hacia el frente". Entrevista amb Josep del Barrio, Barcelona 4 de novembre de 1981.

Les diferents opinions de membres del PSUC sobre el Comité de Milícies són comprensibles tenint en compte que el PSUC es forma després de ser creat el Comité de Milícies. Això explica que no hi hagués un criteri homogeni en aquells primers dies de la guerra.

control de la situació eren la CNT i la FAI. Per diferents motius, les altres organitzacions polítiques i sindicals tenien en aquell moment molt poca o cap autoritat. En tercer lloc, la CNT i la FAI accepten col.laborar amb el Govern de la Generalitat i amb el President Companys, exigint alhora la legalització del nou ordre revolucionari que s'estava imposant (441). En quart lloc, la decisió de la CNT i la FAI significa que renunciaven a constituir-se en poder hegemònic com mitjà indispensable per a legalitzar el nou ordre econòmic, social i polític, i fer-lo legítim, acabant amb el descontrol revolucionari i les provocacions contrarevolucionàries. La tradició apolítica, antiestatal i antiautoritària feien de la CNT i la FAI dues organitzacions que no sabien què fer de llur preponderància. Quan Companys els ofereix el poder, la resposta hauria pogut ser literalment aquesta: "no cal, ja el tenim, però vostè continuï governant". En cinquè lloc, el descontrol en el carrer i la confusió en el govern van ser els elements característics dels primers dies i molt negatius per al desenllaç de la guerra. Per a intentar acabar amb el descontrol i la confusió no hi havia altra alternativa que la unitat. Però, era possible?

Era possible formar un ampli i unitari govern de la Generalitat on no hi estessin representades totes les organitzacions antifeixistes? Era possible reconstituir l'exèrcit amb els oficials que s'havien mantingut fidels a la República i a la Generalitat i amb els capdavaners sorgits espontàniament de les barricades? Era possible crear un ordre econòmic que tingués per damunt de tot l'objectiu d'assegurar una economia de guerra? Era possible reconstituir la Repùbli

ca democràtica i fortificar el Front Popular? Aquest no era el significat que tenia la paraula unitat per a la CNT i la FAI. No es podia retrocedir al 17 de juliol, s'havia produït una convulsió revolucionària que havia canviat les coses radicalment. Ningú posava en qüestió que calia organitzar-se per a guanyar la guerra, però a partir d'un principi irrenunciable: la defensa de les conquestes revolucionàries. No s'havia de reconstituir la 4ª divisió orgànica sinó organitzar les milícies populars; sí s'havia d'organitzar una economia de guerra però a partir del nou ordre econòmic que espontàniament estava sorgint amb les incautacions i col·lectivitzacions; sí a la unitat de totes les forces antifeixistes en el ben entès que la república petit burgesa havia mort. Un nou organisme havia de reflectir la nova situació: el Comitè Central de Milícies Antifeixistes.

La constitució d'aquest organisme venia a confirmar que s'havia produït una segona sublevació... inacabada ja que deixava intacte el Govern de la Generalitat, però alhora creava un doble poder que seria en els primers temps qui tindria la real autoritat. Com diu Vicenç Guarner: "De fet el Comitè de Milícies, sota l'ombra del govern de la Generalitat que mantenia la seva posició política davant la indecisió ideològica revolucionària, s'havia fet gairebé amb totes les finances catalanes, les fronteres, la policia, els transports, la sanitat pública i la direcció de la lluita al front d'Aragó" (442). El Govern de la Generalitat mantenia la seva autoritat formal i fins i tot era un Conseller qui presidia les reunions del Comitè de Milíciesm primer Lluís Prunés i després Josep Tarradellas. El Comitè Central de Milícies Antifeixistes estava format

per l'ERC, la CNT, la UGT, la FAI, el PSUC, el POUM, la UR i l'ACR (*).

Es podria dir que coexistien dos governs que representaven dos models de societat i que l'única cosa que evitava enfrontar-lo i feia, àdhuc, solidaris, era la guerra i l'enemic comú. Era una unitat forçada que difícilment podia ser suficient per la diversitat de criteris i posicions ideològiques que aglutinava. No hi havia més que dues opcions unitàries. La unitat revolucionària a l'entorn d'un poder revolucionari i la unitat democràtica reconstituïnt la república democràtica. La primera mai no va ser tan possible com el juliol de 1936; la segona aniria guanyant posicions i acabaria sent preponderant. Entretant es mantenia una certa convivència entre l'ERC en el Govern de la Generalitat i la CNT i la FAI, autèntics puntals del Comité Central de Milícies Antifeixistes i reals promotors dels Comitès locals als municipis de Catalunya. Complicitat acceptada per la CNT i FAI que renunciava així a prendre el poder polític, i també per l'ERC que, for

-----

- (*) El Comité Central de Milícies Antifeixistes estava format per:
- Josep Acea, Buenaventura Durruti i J. García Oliver per la CNT;
  - Aureli Fernández i D. Abad de Santillán per la FAI;
  - Josep del Barrio, Salvador González i Antoni López per la UGT;
  - Artemi Agudé , Jaume Miravittles i Joan Pons per l'ERC;
  - Josep Miret Musté de la USC;
  - Tomàs Fàbregues de la ACR;
  - Josep Torrents de la U.R.;
  - Josep Rovira Canal del POUM.

çada per la situació, no veia millor manera de canalitzar i controlar el procés revolucionari que s'estava produint.

Una de les proves més fefaents d'aquesta realitat és la fugaç duració del Govern de la Generalitat format el 31 de juliol. Mai com llavors Comorera es va pene- dir tant d'haver deixat el Consell Executiu el maig de 1936, potser pensant que d'haver estat al Govern el 18 de juliol hauria tingut més força per evitar les concessions de Companys a la CNT i FAI i la constitució del Comité de Milícies que venia a ser la porta oberta a la formació dels Comités locals, els quals suplantarien l'autoritat del Govern de la Generalitat a molt municipis de Catalunya i serien protagonistes del descontrol revolucionari. Comorera era totalment contrari a la creació d'organismes de contra-poder. No era aquesta l'opció que calia prendre sinó que el Govern de la Generalitat i els Ajuntaments reflectissin la nova situació que havia provocat la sublevació feixista. La classe obrera, davant la davallada i esfondrament de la petita burgesia, havia esdevingut la classe dirigent en la lluita contra el feixisme, la capdavantera del moviment nacional català i per tant, els òrgans de poder de la Generalitat havien d'estar compostats en funció de la nova realitat social. No es tractava de trencar l'aliança amb les forces antifeixistes representatives de la petita i mitjana burgesia, sinó de donar a la classe obrera el paper dirigent que li corresponia.

El problema era que les forces representatives de la classe obrera eren la CNT i la FAI, no la UGT i, sens dubte, tampoc el PSUC i el POUM, la incidència de les

quals en el moviment obrer era molt reduïda en aquells moments. I els dirigents de la CNT i la FAI no pensaven com Comorera. El PSUC s'havia creat el 23 de juliol i amb una setmana no podia pretendre posar-se al capçal del moviment obrer. Malgrat tot, Companys intentà enfortir el Govern de la Generalitat ampliant la seva base i incorporant a aquelles forces més pròximes a l'ERC, que perseguïen igualment acabar amb el desordre revolucionari existent. Seria un intent inútil, car en aquelles circumstàncies l'ERC només tenia dos interlocutors vàlids: la CNT i la FAI. Companys decideix dissoldre el Consell Executiu i forma un nou Govern amb la participació del PSUC i la Unió de Rabassaires junt amb l'ERC i l'ACR que ja formaven part de l'anterior. Delegava les funcions executives en un Cosell Executiu més ampli en el que es desglossaven les Conselleries d'Economia i Agricultura, i de Sanitat i Assistència social, i es creaven, alhora, les de Defensa, Serveis Públics, Proveïments i Comunicacions. El PSUC hi estava representat per Joan Comorera a Economia, Rafael Vidiella a Comunicacions i Ruiz Ponseti a Proveïments (*).

(*) El Govern quedava constituït de la següent manera:

Conseller Primer: Joan Casanovas i Maristany (ERC)

Justícia i Dret: Josep Quero i Morales (ERC)

Governació: Josep Mª Espanya i Sirat (ERC)

Finances: Martí Esteve i Albet (ACR)

Cultura: Ventura Gassol i Rovira (ERC)

Obres Públiques: Pere Mestres i Guau (ERC)

Economia: Joan Comorera i Soler (PSUC)

Agricultura: Josep Calvet i Mora (UR)

Era aquest, un Consell Executiu mort abans de començar a governar. L'entrada del PSUC era un element de distúrsió en l'acceptada col.laboració entre el Govern de la Generalitat i el Comité de Milícies. En aquest, ja hi estaven representades totes les forces antifeixistes, entre elles el PSUC, i per tant no tenia sentit ampliar el govern de la Generalitat. A més, el PSUC representava ben poc en relació amb la FAI o amb la CNT i per tant la seva incorporació al Consell Executiu no era un real ampliació de la representativitat social del Govern. Però, el més important era que l'entrada del PSUC al Consell Executiu era a la llarga una amenaça per al poder real del Comité de Milícies i, fins i tot, per a la seva subsistència, ja que era una primera manifestació de dos maneres ben diferents d'entendre la revolució i de conduir la guerra. El Comité de Milícies podria ser dissolt quan en el Govern de la Generalitat hi estessin totes les forces antifeixistes però, sobretot, la CNT i la FAI. La negativa d'aquestes organitzacions a que el PSUC formés part del Govern de la Generalitat és la demostració més evident

-----

Treball: Lluís Prunés i Sató: (ERC)

Sanitat: Martí Rauret i Callol (ERC)

Serveis Públics: Josep Tarradellas i Joan (ERC)

Defensa: Felip Díaz Sandino

Proveïments: Estanislau Ruiz Ponseti (PSUC)

Comunicacions: Rafael Vidiella i Franch (PSUC)

Assistència Social: Joan Puig i Ferrer (ERC)

Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya, Any IV; volum III
2 d'agost de 1936.

de qui tenia el poder. Comorera i el PSUC no eren més que espectadors privilegiats, de primera fila, però a fi de comptes espectadors.

El 6 d'agost el Conseller primer, Joan Casanovas, anunciava el "nou" Consell Executiu. Era el mateix que el del dia 31 de juliol però amb l'exclusió dels tres consellers del PSUC. La conselleria de Comunicacions era dissolta, Josep Tarradellas assumia la nova Conselleria d'Economia i Serveis Públics i Josep Calvet la d'Agricultura i Proveïments (443). El nou Govern tornava a ser antic, és a dir, format exclusivament per partits republicans, l'ERC i l'ACR, amb la incorporació de J. Calvet de la UR. Una novetat sí tenia el nou Consell Executiu, l'entrada de Josep Tarradellas, el qual tindria un paper molt important en aquests primers mesos de la guerra.

La resolució de la crisi governamental va convèncer a Comorera que l'acord entre Companys i els dirigents de la FAI i de la CNT constituint el Comité Central de Milícies Antifeixistes, havia estat inevitable. Ell que havia combatut tant al "faisme cent per cent", que havia dit que amb la CNT no hi havia res a fer, que acabaria identificant faisme i "failange", s'adonava que res es podia fer al marge de la FAI i de la CNT. No hi havia altra sortida que intentar la unitat amb qui tenia la força.

La reacció del PSUC a la seva exclusió del Consell Executiu va ser molt moderada. El seu portantveu Treball, publicava una nota el dia 5 d'agost en la que deia que els Consellers Comorera i Vidiella s'havien hagut d'abentar de Barcelona en una missió especial i que havien

estat substituïts per Joan Casanovas i Martí Esteve (444). Dos dies més tard, una vegada conegut el nou Consell Executiu, publicava un editorial en el que es justificava la "retirada" dels consellers del PSUC del Govern de la Generalitat per a garantir la unitat anti-feixista i també de les dues centrals sindicals, UGT i CNT. Esclaria, però, que el PSUC no compartia el criteri segons el qual els republicans havien de donar-se per liquidats i, advertint al POUM, manifestava que calia defensar el front antifeixista per damunt de tot (445).

La unitat amb la CNT i la FAI era l'única i millor solució per acabar amb la confusió. Hi havia la necessitat imperiosa d'acabar amb els assassinats indiscriminats, amb els actes venjatius, amb la justícia incontrolada, amb la destrucció d'obres d'art, etc. Era urgent establir una disciplina revolucionària i els que més autoritat tenien per a fer-ho eren la CNT i la FAI. El primer pas era signar un pacte de no agressió entre la CNT i la UGT, entre la FAI i el PSUC i fixar les bases per a una col.laboració mútua mantenint cada una de les organitzacions la seva personalitat. La signatura d'aquest pacte va ser fàcil i ràpida. Tothom estava d'acord que havia de finir el descontrol i que s'havien d'unir tots els esforços per a guanyar la guerra. És ben cert que això era poc tenint en compte que subsistien discrepàncies de fons tan importants com l'existència dels Comitès locals, com el significat ben diferent que tenia guanyar la guerra per a uns i altres. L'onze d'agost es constitueix el Comité d'Enllaç de les organitzacions obreres de Catalunya, CNT, UGT, FAI i PSUC. El Comité és format per Antoni Sesé i Emili Garcia (UGT), Pérez Rubio i Magí Miralles (CNT),

Pere Herrera (FAI) i Joan Comorera (PSUC) (446). El manifest constitucional del Comité d'Enllaç té en tots els seus punts una voluntat d'entesa i d'acció unitària. És un escrit genèric amb poques concrecions, la més important de les quals és la formació de Comitès de fàbrica a tots els llocs de treball amb representació proporcional d'afiliats a la CNT i a la UGT (*).

(*) Aquest és el pacte d'unitat entre les quatre organitzacions: "A l'efecte de fer més eficient l'acció revolucionària dels treballadors contra el feixisme i reforçar i endagar la unitat que en els combats del 19 i 20 del passat es realitzà, es constitueix en aquesta data un Comité d'Enllaç compost de dos representants de la Confederació Nacional del Treball, dos de la Unió General de Treballadors, un de la Federació Anarquista Ibèrica i un del Partit Socialista Unificat.

Primer.- Aquest Comité tindrà la missió de cercar punts de coincidència que existeixin entre aquests organismes, sotmetent-los a la discussió i aprovació d'ells, per tal de llançar després les orientacions i consignes públiques.

Segon.- La creació d'aquest Comité d'Enllaç no afecta en absolut la personalitat pròpia de cada organització que el componen.

Tercer.- Quan en qualsevol problema dels organismes pactants arribin a un acord, prèviament discutit l'assumpte per les organitzacions, el Comité d'Enllaç tindrà cura d'assolir que els representants dels distints Comitès i Comissions (Comité Central de Milícies, Comité d'Economia, etc.) defensin els punts de coincidència de les entitats que subscriuen.

Quart.- El Comité d'Enllaç farà tres reunions setmanals i les extraordinàries que a judici d'algunes organitzacions d'aquest Comité cregui necessàries.

La importància de la formació d'aquest Comitè d'enllaç cal buscar-la en dues qüestions. La primera és l'absència del POUM entre els seus signants. Absència il·lògica si es té en compte que la FAI i la CNT eren més afins als postulats del POUM, que no pas als del PSUC. Una entesa FAI, CNT, POUM a partir de posar en primer pla la realització de la revolució i la presa del poder polític hauria dividit irremissiblement el front antifeixista. El plantejament del POUM era clar, s'estava en plena revolució socialista i la lluita contra el feixisme s'havia d'afrontar sota aquesta premissa.

Cinquè.- Aquest Comitè propugnarà i aconsellarà als seus afiliats i organitzacions la formació a tots els llocs de treball de comitès de fàbrica amb representació proporcional d'afiliats a la CNT i UGT,

Sisè.- La creació d'aquest Comitè d'Enllaç suposa el respecte mutu dels Sindicats de cada Central i la llibertat de sindicació per als obrers en una de les dues Centrals sindicals.

Setè.- Mentre existeixi aquest Comitè d'Enllaç les organitzacions que el componen es comprometen a renunciar a tota mena d'atacs i crítiques de tipus violent. Les crítiques que es puguin fer mútuament en llur cas hauran de ser completament fraternals.

Vuitè.- Aquest Comitè d'Enllaç donarà una nota a la premsa comunicant als treballadors i a l'opinió pública en general la formació d'aquest i els seus objectius.

Novè.- Aquest Comitè d'Enllaç es dirigirà al Comitè Nacional de la Confederació Nacional del Treball i a la Comissió Executiva de la Unió General dels Treballadors, donant-los compte de l'acord, i expressarà el desig de fer el mateix en el pla nacional.

Per la UGT, Antoni Sesé i Emili Garcia; per la CNT Josep Perez Rubio i Magí Miralles; pel PSU Joan Comorera; per la FAI Pere Herrera.- Barcelona, a 11 d'agost de 1938."

Treball; 13 d'agost de 1936.

Els dirigents del POUM, com els del PSUC, havien tingut sempre l'obsessió de sostreure a la CNT de la influència de la FAI i l'anarquisme, i constituir-se en avantguarda organitzada pel proletariat català. Per al POUM, la situació objectivament revolucionària comportava la presa del poder polític i la instauració de la dictadura del proletariat. És evident, com hem vist a l'apartat anterior, que l'estratègia del POUM no era compatible amb la del PSUC, eren mútuament excloents. En el Comité d'Enllaç no hi podien estar els dos partits, o un o l'altre, però els dos, impossible. La segona és la pèrdua d'iniciativa de la CNT i la FAI. La CNT i la FAI eren com dos cossos revolucionaris amb molts cervells i cap direcció. Hom trobaria amb gran facilitat dirigents de gran prestigi de les dues organitzacions, Durruti, Garcia Oliver, Frederica Montseny, Joan Peiró, etc, però, quin era el dirigent indiscutible? quina política tenia la FAI? Tenien força necessària per a ser necessàriament consultats, també per a obligar a Companys a modificar el Consell Executiu, no es podia fer res si no es comptava amb elles i en canvi no van donar mai sensació de tenir la iniciativa a les seves mans. Entre les contradiccions i faltes de criteris homogenis entres els seus dirigents s'anava imposant la col.laboració amb els republicans, socialistes i comunistes i, sobretot, l'assumpció d'aquelles mesures imprescindibles per a organitzar la defensa de la República i la lluita contra el feixisme. Acabarien entrant al Govern de la República i al de la Generalitat; el seu pes social els feia imprescindibles però alhora acceptaven integrar-se plenament en el front únic antifeixista. El Comité d'Enllaç era un primer pas en aquesta perspectiva d'unitat

obrera i també d'unitat política, encara que, com es veurà, esdevindrà més un pacte de no agressió que no pas un real pacte d'unitat sindical i política.

Entretant, Comorera, alhora que defensava la unitat d'acció amb la CNT i la FAI, no deixava de manifestar públicament i de repetir fins a cansar-se que guanyar la guerra havia de ser l'objectiu indiscutible. El 16 d'agost se celebra el primer míting central del PSUC a Barcelona. En el teatre Olímpia, Comorera planteja que no s'està davant d'una guerra civil ni d'un procés revolucionari localitzat, sinó davant d'una guerra internacional en la que hi estan directament implicats el feixisme italià i alemany. No és una guerra que afecti tan sols a Espanya i a la República. Una victòria del feixisme seria com el primer graó d'una escalada imprevisible; França i la U.R.S.S. en serien les víctimes immediates. Calia unir tots els esforços per a frenar l'expansió del feixisme internacional(*). Dies més tard, en un acte conjunt UGT-PSUC a Cervera el 6 de Setembre, Comorera torna a remanrcar l'objectiu cen-

-----

(*) Entre els objectius immediats Comorera destacava la nacionalització de la Banca privada, municipalització dels serveis públics, apropiació de les Indústries de Guerra, cooperativització de les Indústries i Comerços, control obrer a les Indústries, expropiació dels latifundis, redistribució de la petita propietat, col·lectivització dels fruits del camp, control i monopoli del comerç exterior i organització i organització de la guerra amb eficàcia i responsabilitat.

Treball, 18 d'agost de 1936.

tral de guanyar la guerra. Defensa la necessitat de deixar de costat les diferències ideològiques per a unir-se i enfrontar-se a l'enemic. Acusa de debilitat als republicans que van permetre en l'adveniment de la República, que la situació econòmica i social continuués igual i que els enemics declarats de la República, com el capital financer, l'exèrcit i l'església, poguessin actuar amb plena llibertat. Critica el Consell Executiu qualificant-lo de "Govern fantasma que no controla res, ni sap imposar la seva autoritat, la qual cosa ha d'acabar si volem abatre l'enemic" (447). Recentment constituït el primer govern Largo Caballero, defensava igualment per a Catalunya un Consell Executiu d'unitat capaç de fer-se respectar i d'acabar amb tot tipus de desordre, d'imposar una sola autoritat per damunt de dualismes de poder i d'acabar també "amb aquestes barricades per les carreteres i amb aquests cotxes amb gent armada que sota el pretext d'exercir un control i vetllar per l'ordre revolucionari sembla el terror per les comarques i pobles per on passen" (448).

Si en els dos primers mesos de la guerra el PSUC encara era un partit poc influent, la UGT era una central sindical minoritària encara en relació amb la CNT, el POUM no deixava de ser un partit marginal i les poderoses CNT i FAI tenien la força però no la iniciativa, qui dirigia la política catalana en aquest període? qui era l'home fort? Indubtablement Josep Tarradellas. Un polític de l'esquerra Republicana, el partit desaborat el 18 de juliol, procedent del grup de l'Opinió de Lluhí i Vallescà, esdevenia, encara, que pugui semblar contadictori, l'home que començava a ordenar l'espontaneïtat revolucionària. Ell no va pactar, com Com

panys, amb la CNT i la FAI, sinó que, senzillament, es va posar al davant.

Tarradellas tenia esperit guanyador. Estava dotat d'un gran pragmatisme que partia d'un coneixement profund de la realitat i d'una gran capacitat per a situar-se en les millors condicions a partir de la seva força relativa. Era un hàbil negociador que sabia el terreny que trepitjava. La seva flexibilitat podia arribar fins i tot a acceptar ell mateix, que no era cap dirigent obrer, a conduir el procés revolucionari. No era cenetista ni havia pretès mai forjar un partit obrer com Maurin o Comorera. No pretenia altra cosa que fer governable Catalunya i com si fos un corredor de fons aniria guanyant posicions fins a situar-se al capdavant. Ni el POUM ni, el PSUC, ni la FAI eren els directòrs del procés revolucionari. La classe obrera tenia el poder i en canvi hi havia un buit de poder. Massa directors per a una sola orquestra. Potser només un podia ser-ho, aquell que sense ser cap dirigent obrer oferia els seus serveis per a conduir el procés revolucionari. La CNT i la FAI donaven el vist-i-plau.

Josep Tarradellas substitueix a Lluís Prunés com a Conseller de la Generalitat que presideix les sessions del Comité de Milícies, i des d'aquesta funció comença a recuperar per al Govern de la Generalitat, Consell de la Generalitat (*), el control i l'autoritat

-----

(*) A partir del Govern format el 6 d'agost de 1936, el Consell Executiu de la Generalitat de Catalunya pren la denominació de

de la situació. Seria aquest un procés lent i ple de dificultats, però ell va ser, indubtablement, l'iniciador. Com a Conseller d'Economia i Serveis Públics creà per decret de l'onze d'agost el Consell d'Economia. La constitució d'aquest organisme té gran importància tant des de la perspectiva econòmica com política. És la primera pedra de l'edificació del nou ordre econòmic i és també el primer precedent del Govern d'unitat del 26 de setembre. El preàmbul del decret raonava que la situació per la que travessava Catalunya a conseqüència de la subversió produïda a tot Espanya, aconsellava amb tota la urgència la creació del Consell d'Economia de Catalunya amb l'objecte d'estructurar i normalitzar convenientment l'economia catalana (449), i deixava clar també a continuació que el Consell havia d'estar compost per delegats dels partits polítics i organitzacions obreres que havien lluitat conjuntament contra el moviment feixista i que conjuntament havien de contribuir al renaixement de l'economia. El Consell d'Economia estava integrat per tres membres d'ERC, tres per la CNT, tres per la UGT, dos per la FAI, un per la UR, un pel POUM, un pel PSUC i un per ACR i altres partits d'esquerra (*).

Consell de la Generalitat.

Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya; Any IV, volum III, 9 d'agost de 1936.

(*) Eren membres del Consell d'Economia:

President: Conseller d'Economia i Serveis Públics que podia delegar en la persona que cregués més convenient.

Un seguit de decrets anteriors i posteriors a la creació del Consell d'Economia intentaven ordenar i legalitzar el nou règim econòmic assegurant la continuïtat del treball i la normalitat de la producció tant en aquelles empreses abandonades per llurs propietaris com en les que aquests hi romanien. S'establien tres òrgans legals de decisió en l'empresa, segons els casos, que eren els obrers representats per un Comité Obrer de Control, la Generalitat que intervenia en l'empresa per mitjà de delegats nomenats pel Departament d'Economia d'acord amb els treballadors, i els antics propietaris sota certes hipòtesis (450). El Pla de Transformació Socialista del País intenta ser un programa comú de tots els partits i organitzacions sindicals que formalitzi les noves relacions de producció a partir de la confiscació i col·lectivització de les empreses abandonades, col·lectivització de les grans indústries, serveis públics i transports en comú, col·lectivització de la gran propietat agrària i control obrer de les operacions bancàries fins arribar a la nacionalització de la Banca, extensió del règim cooperatiu a la distribució dels productes, monopoli del comerç exterior, reglamentació de la producció segons les necessitats del consum, control sindical obrer de les empreses

-----

Vocals: Martí Barrera, Vicenç Bernades, Joan B. Soler i Bru (ERC)
Eusebi Carbó, Joan P. Fàbregas, Cosme Rafes (CNT)
A. Garcia Birlan, D. Abad de Santillán (FAI)
Joan Fronjosà, Joan Grijalbo i Joaquim Puig Pidemunt (UGT)
E. Ruiz Ponseti (PSUC); Joaquim Pou i Mas (UR); Andreu Nin (POUM);
Ramon Peyroc i Pi (ACR).

Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya. Any IV, volum III
14 d'agost de 1936.

privades, sindicació obligatòria dels camperols individuals, absorció dels parats, supressió dels impostos indirectes i la constitució d'un impost únic, devaluació parcial de la propietat urbana mitjançant impostos de rebaixa de loguers (451).

En el mateix sentit, el 7 d'agost es creava la Comissió d'Indústries de Guerra amb la finalitat d'adaptar els sectors metal·lúrgic i químic a les necessitats de la guerra per tal d'organitzar la fabricació de material bèl·lic, la seva distribució i l'experimentació industrial. El mateix dia 7, un decret de la Generalitat establia el control de la mateixa sobre vàries empreses dels sectors esmentats reservant-se la possibilitat de confiscació, intervenció o ocupació si les circumstàncies ho exigien (452).

La significació de la creació del Consell d'Economia i de la Comissió d'Indústries de Gerra no està tant en els èxits immediats que assoleixen sinó en el primer pas que representen en l'estructuració i normalització del nou ordre econòmic-social i en l'afrontament de les necessitats de la guerra per mitjà de la mobilització industrial. Salvaguardada la petita propietat industrial i agrària, que el Pla de transformació socialista només posava sota control sindical, l'ERC no tenia inconvenient per mitjà de Josep Tarradellas en col·laborar i, fins i tot, encapçalar la construcció de la nova economia.

Ara bé, aquest era un dels problemes que plantejava la situació revolucionària, però n'hi havia d'altres tan o més importants. El desarmament de la reraguarda i l'organització militar, la normalització insti-

tucional i l'acabament amb els dualismes de poder, el restabliment de la seguretat interior i la supresió de les patrulles de Control, eren qüestions molt delicades ja que la seva ordenació podia ser interpretada no com una adequació del règim polític al nou règim econòmic i social, sinó com una desvirtuació i fins i tot liquidació dels òrgans de poder sorgits espontàniament en el transcurs revolucionari. En tot cas, aquesta "ordenació" comportava ineludiblement la col.laboració de la CNT i de la FAI. La seva entrada al Consell d'Economia havia estat el primer pas, faltava el segon: l'entrada al Consell de la Generalitat.

Josep Tarradellas i el Govern d'unitat.

El Consell de la Generalitat format exclusivament per republicans, havia de tenir necessàriament una vida curta. Era un govern que no podia tenir cap autoritat sezillaent perquè no es corresponia amb la situació política. La mateixa ERC era la primera interessada en ampliar la representativitat del Consell de la Generalitat. El Consell d'Economia era un exemple de com l'Esquerra podia mantenir la seva presència política constituint-se en força arbitral. Aquesta funció arbitral era el puntal en el que es fonamentava la política d'unitat de Josep Tarradellas.

La CNT i la FAI fora del Govern de la Generalitat eren forces incontrolables, tant és així que si volien destituir a Companys, qui els hi impedia? qui tenia for-

ça per evitar-ho? (*). Calia conduir-les al Consell de la Generalitat i comprometre-les en l'exercici del govern. Ara bé, formar un Govern de la Generalitat compostat per republicans i cenetistes era com fer presonera a l'Esquerra de la força de voluntat de la CNT. El marge de maniobra de la ERC i de Tarradellas en el Consell de la Generalitat s'incrementaria en funció que en el Govern també hi fossin presents el PSUC i la UGT. L'ERC es situava al bell mig entre la CNT i la UGT, entre la FAI i el PSUC. El fet paradoxal era que l'ERC, que tenia una posició política molt pròxima per no dir igual al PSUC, deixava per a aquest el paper protagonista en la defensa de la república democràtica situant-se a vegades en una actitud ambigua

-----

(*) "La CNT i la FAI tenien la força, si volien treure a Companys i posar a Durruti, ho podien fer. No es podia actuar al marge d'elles. La prova n'és el Govern Casanovas del 31 de juliol que va fracassar. A mi se m'acusava de fer la política de la CNT. No feia la política de la CNT, però feia una política que permetia un equilibri de la balança. Companys potser feia una política amb en Comorera i jo recolzava en aquestes altres forces perquè calia evitar que comunistes i anarquistes s'unissin puix que aleshores nosaltres no érem res. (...) A la CNT se li havia d'anar segant l'herba, no se li podia permetre que s'a poderés del país. Es tractava de portar-la al nostre terreny, fer-li veure que actuant isoladament no faria res. Els comunistes m'acusaven de fer massa concessions a la CNT, però no en podia fer d'altres; si no les fèiem estàvem fumuts. Cal entendre que a cada concessió més implicada es trobava, i s'erfonsava ca da vegada una mica més en una política, diguéssim contrarevolucionària".

Josep Tarradellas, entrevista a Barcelona, 16 de febrer de 1981.

que li permetia constituir-se en àrbitre en els litigis entre CNT-FAI i UGT-PSUC. Comorera personificava l'anti-CNT-FAI. Tarradellas era el mitjancer que buscava una entesa i una solució unitària. Aquesta actuació li valgué a Tarradellas més d'una crítica de fer el joc a la CNT, però una cosa quedava clara, encara que pugui semblar contradictòria, la debilitat de l'ERC esdevenia la millor força per a ser la protagonista i element indispensable del govern d'unitat. Era el jutge ideal perquè no intervenia en el joc. Algun dia la seva força s'esvairia, quan algun algun dels contrincants deixés de participar en el Consell de la Generalitat. Aleshores la seva funció esdevindria més de servent que de jutge.

Les necessitats de la guerra imposaven l'entesa entre totes les forces polítiques i sindicals antifeixistes. Calia deixar de costat els enfrontaments sobre la caracterització i conducció del procés revolucionari i unir tots els esforços per a anihilar el feixisme. Totes les organitzacions estaven d'acord en això i el govern Largo Caballero era l'exponent més clar del que calia fer: constituir un govern d'unitat. Aquest era l'objectiu de Tarradellas i també la seva força. Només hi havia un problema, la unitat tothom la volia, però quin havia de ser el programa del govern d'unitat? era possible desvincular l'objectiu volgut per tothom de guanyar la guerra amb la caracterització del procés revolucionari? L'explicació dels fets ens donarà la resposta.

El 9 de setembre de 1936, el PSUC i la UGT dirigeixen un manifest als treballadors en el que es recull

la posició i programa que mantindran ambdues organitzacions en el transcurs de la guerra. Tres són les consideracions prèvies: el feixisme és la guerra internacional, la guerra és peninsular, la guerra és la lluita de la República democràtica contra el feixisme. "El triomf del feixisme espanyol desfermarà la guerra mundial. El feixisme internacional somnia la destrucció de l'Europa democràtica i de la URSS, llar gloriosa del proletariat" (453). La guerra espanyola era el preàmbul de la conflagració internacional, una victòria de la república democràtica seria un cop que frenaria l'expansionisme agressiu del feixisme internacional, però una derrota podria ser el desencadenant de la internacionalització total del conflicte. No es podia analitzar la guerra com un procés revolucionari localitzat a Espanya separant-lo del contexte internacional. La defensa de la democràcia a Espanya era la defensa de l'únic país socialista, la URSS. La guerra afectava a tot Espanya i seria un greu error caure en el separatisme revolucionari a Catalunya. Que Catalunya fos la reraguarda geogràfica no li havia de permetre que posés la guerra en segon pla i es dediqués a l'experimentació revolucionària. Si la República democràtica era derrotada, la Catalunya revolucionària també ho seria. La sort d'ambdues estava indissolublement unida i no "es podia somniar en la victòria de Catalunya sobre el feixisme" (454). La tercera i més important consideració era la concepció de la guerra com la lluita de la República democràtica contra el feixisme. S'estava en plena revolució democràtica, no revolució socialista. No era el moment de dividir el front anti-feixista sinó d'enfortir-lo sota la direcció de la classe obrera.

D'aquestes consideracions se'n derivava un únic objectiu: el front antifeixista. Qualsevol desviació d'infantilisme revolucionari havia de ser combatuda i denunciats "com a contrarevolucionaris, agents conscients o inconscients del feixisme a aquells que, no obstant la clara realitat, destorbin amb les seves activitats o les seves prèdiques la mobilització integral dels recursos del país, en homes, en riquesa, en valors morals, per a la guerra i la victòria ràpida i decisiva" (455). Només amb la victòria, la reconstrucció de l'economia de Catalunya i d'Espanya podia fer-se sobre bases noves i només guanyant la guerra hi havia la possibilitat de construir una nova civilització:

Què calia fer per organitzar la guerra contra el feixisme a Catalunya? En primer lloc, que Catalunya fos una reraguarda autèntica. La guerra era encara lluny de les llars catalanes i calia aprofitar-ho perquè Catalunya fos una reraguarda activa, capaç de proveir tots els fronts de la península. S'havia d'exigir "una economia lliure d'assaigs ingenus, de genialitats d'individus que operen avui damunt del cos sagrant de Catalunya amb la inconsciència i irresponsabilitat d'un foll en un laboratori rodejat de flames" (456). S'havia d'acabar amb el "xarampió pseudo-revolucionari" i organitzar una economia de guerra, centralitzada, mobilitzable, que pogués demanar de la població civil els esforços que la situació excepcional exigia.

En segon lloc, la formació d'un govern de front popular amb la participació de la UGT i la CNT. Un govern amb autoritat que representés "la veritable fe-

somia social i política del país", que garantís el govern de la nació i dels municipis. Un Govern amb un programa que reflectís la nova situació social i política que la derrota de la sublevació feixista ha via originat a Catalunya. Un programa, les línies generals del qual havien de ser: nacionalització dels serveis públics generals; municipalització dels serveis públics locals; nacionalització de la banca privada; nacionalització del subsòl; col·lectivització de les grans propietats agràries; redistribució de la gran propietat rústica per tal de liquidar a Catalunya la classe jornalera; organització cooperativa de la indústria abandonada per la burgesia; control obrer de la gran indústria privada; protecció de la petita burgesia industrial i comercial i la menestralia catalana; direcció de les indústries de guerra; racionalització de la producció segons les necessitats de la guerra i el consum; organització cooperativa de la producció i el consum al camp; control de l'intercanvi comercial; lluita contra l'especulació i l'agavellament dels productes de primera necessitat; sindicació agrària obligatòria (457). Com es pot comprovar és un programa lleugerament més moderat que l'aprovat pel Consell d'Economia tot i tenir alguns aparats idèntics. La diferència substancial estava en què el programa proposat per la UGT i el PSUC no pretenia ser cap pla de transformació socialista sinó únicament l'adequació de l'economia a la revolució democràtica que s'havia produït a Catalunya i a l'ordenació d'una economia de guerra i, per tant, els trets essencials que tenia eren: col·lectivització o organització en règim de cooperativa de les grans propietats industrials o agràries abandonades per llurs propietaris o que eren propietat de persones provada

ment simpatitzants dels sublevats; control sindical de la indústria privada; redistribució de la propietat agrària i sindicació obligatòria al camp; protecció de la petita propietat industrial i comercial. El front popular exigia en l'àmbit econòmic el respecte de la petita i mitjana propietat i l'expoliació de la gran propietat agrària i industrial.

En tercer lloc, l'organització de la guerra feia imprescindible i urgent la formació de l'Exèrcit popular sota un comandament únic. Les milícies havien estat el primer instrument de defensa de la República, però es feia necessari l'organització d'un exèrcit disciplinat, amb enquadrament eficient, ben armat i amb comandaments preparats sortits dels rengles dels propis treballadors.

En quart lloc, era urgent una coordinació absoluta entre el Consell de la Generalitat i el Govern de la República. Una política diferent, una actuació descoordinada no faria altra cosa que beneficiar l'enemic. S'havia de fomentar l'absoluta i total col.laboració entre els dos Governos.

El programa del PSUC i la UGT era un programa de revolució democràtica, la que no havia fet, sinó deixat pendent, la instauració de la II República. Aquest era el significat que tenia guanyar la guerra per ambdues organitzacions i no cap altre. Defensar la República democràtica contra el feixisme era no tan sols guanyar la guerra sinó fer aquelles transformacions econòmiques i socials que la República no havia sabut o pogut fer. El PSUC es constituïa com el partit que que més genuïnament representava els prin

cipis de la revolució democràtica. El fracàs de la república democràtico-burguesa posava a la classe obrera al capdavant de les conquestes democràtiques i a la petita burgesia a remolc de la revolució. Hom comença a veure l'equívoca i tòpica confrontació entre guanyar la guerra i fer la revolució. Tothom volia guanyar la guerra i totes les organitzacions obreres volien fer la revolució. La discrepància es produïa per la confrontació de dues òptiques d'interpretar el moment revolucionari. S'estava en una fase de revolució democràtica o de revolució socialista? Aquesta era la qüestió cabdal. El Govern d'unitat per a guanyar la guerra no en podria prescindir ni fer-se el sord, la pregunta necessitava resposta perquè l'organització per a guanyar la guerra tenia un significat ben diferent segons quina fos la contestació.

La composició del govern d'unitat seria la primera resposta, no la darrera. Essent coherents en l'anàlisi de la conjuntura revolucionària hi havia dos governs possibles: o la formació d'un govern de front popular representatiu de la revolució democràtica o un govern obrer representatiu de la revolució proletària. La formació del primer implicava la postergació de la revolució per part de les direccions de la CNT FAI i POUM si és que acceptaven formar part del Govern. La formació del segon significava la liquidació definitiva dels republicans i la destitució del President de la Generalitat. No hi havia solucions intermitges i si eren intentades tindrien una vida transitòria.

Es cert, però, que en un primer moment no es planteja en tota la seva profunditat el que comporta un go

vern d'unitat. Això s'aniria descobrint en el temps. El punt de partida era més un pacte de no agressió que no pas d'unitat pragmàtica, en la línia del que havia estat la formació del Comitè d'Enllaç CNT-FAI i UGT-PSUC. S'intentava per part de les organitzacions obreres de posposar llurs òptiques revolucionàries i buscar una entesa per a guanyar la guerra. Però, posposar no vol dir renunciar. La CNT i la FAI no renunciaven a les conquestes revolucionàries. La voluntat de col.laboració de les seves direccions en els Governos de la República i de la Generalitat es movia sempre en un marc d'ambigüitat produït segurament per qui es veu forçat a renunciar als òrgans de contrapoder que havien sorgit arreu de Catalunya.

Per què la CNT i la FAI accepten tan fàcilment la dissolució del Comitè Central de Milícies Antifeixistes? Per què accepten participar en un Govern d'unitat que aviat identificarà les Patrulles de Control i els Comités locals amb els "incontrolats"? Per què col.laboren amb la "contrarevolució" iniciada pel Consell de la Generalitat? La CNT i la FAI no havien pres el poder, havien acceptat que Companys continués al capçal de la Generalitat, això ja ha quedat prou explicat, però a més l'entrada al Consell de la Generalitat era l'inici d'un retrocés, la renúncia dels òrgans de contra-poder que havien sorgit amb la revolució. Poden haver-hi dues interpretacions a l'actitud de la CNT i de la FAI. La primera la dóna el mateix Abad de Santillán quan diu que persistir en afiançar el poder popular a Catalunya i en mantenir el Comitè de Milícies era enfrontar-se amb el Govern de la república, "no llegarían armas a Cataluña, ni se nos

facilitarien divisas para adquiririlas en el extranje ro, ni se nos proporcionarían materias primas para la industria" (458); de fet, afiançar el poder popular a Catalunya era situar a la República democràtica entre la insurrecció feixista i la revolució proletària. S'acceptava posposar la revolució per a guanyar la guerra, "Sabemos que no era posible triunfar en la revolución si no se triunfaba en la guerra, y por la guerra lo sacrificábamos todo. Sacrificábamos la revolución misma, sin advertir que ese sacrificio implica también el sacrificio de los objetivos de la guerra" (459). La segona interpretació més que realista és possibilista. Si el Consell de la Generalitat assumia l'ordre revolucionari no hi havia inconvenient en dissoldre els òrgans de contra-poder, però si adoptava una política contrària als interessos de la revolució, aquests es mantindrien o tornarien a néixer. D'alguna manera les respectives direccions de la FAI i la CNT admetien incorporar-se al Consell de la Generalitat però les bases romanien a l'aguait.

L'actitud del POUM davant de la perspectiva del Govern d'unitat era encara més complicada. El POUM no renunciava ni temporalment, com en la pràctica ho estaven fent els dirigents de la FAI i de la CNT, a la revolució proletària. Sota l'argumentació de guanyar la guerra per damunt de tot, el que s'estava fent era ofegar a la revolució socialista, restituint la República democràtica i realitzant tan sols la revolució democràtica. Renunciar a la revolució socialista i a l'establiment de la dictadura del proletariat era començar a perdre la guerra. El POUM mantingué sempre aquesta posició i era el partit que més cla-

rament i obertament s'enfrontava al PSUC. Però el POUM no aconseguí mai l'entesa amb la CNT ja que aquesta optà ben aviat per una política d'unitat amb les grans forces obreres estatals, UGT, PSOE i PCE, i a Catalunya també va decidir-se per una acció conjunta amb el PSUC i la UGT. El POUM no deixava de ser un grup marginal i l'actitud de la CNT el condemnava a seguir així. Les reticències majors davant del Govern d'unitat sorgiren del POUM (460), com de qui està segur del viaranys que seguiria. La decisió era difícil. Entrar al Consell de la Generalitat era admetre formar part d'un Govern del front popular, cosa que estava en contradicció amb les tesis del POUM. Negar-se a entrar al Govern era córrer el risc o tenir la seguretat de quedar definitivament al marge de la política catalana. L'actitud de Nin va ser la de participar en el govern amb la confiança de frenar amb la col.laboració dels Consellers de la CNT i de la FAI els impulsos contrarevolucionaris del PSUC i la UGT. Era la millor solució a priori, però Nin no aconseguiria mai el seu objectiu. L'impuls revolucionari no minvava les diferències ideològiques que existien entre el POUM i la CNT o la FAI, de tal manera que aquestes organitzacions eren ben distants dels dos principals dirigents marxistes a Catalunya, Joan Comorera i Andreu Nin. Un dirigent no marxista hi tenia més accés, Josep Tarradellas.

No li fou difícil a Josep Tarradellas formar el Govern d'unitat. Era aquesta la condició que ell posava per acceptar ser conseller Primer (*). Ningú dis-

-----

(*) "La unitat era la garantia de la força de Catalunya davant

cutia la seva necessitat, el problema era saber què entenia cadascú per unitat. Però això no se sabia fins més endavant. El 26 de setembre de 1936 es formava el nou Consell de la Generalitat. Josep Tarradellas substituïa a Joan Casanovas com a Conseller primer. En el Govern hi estaven representats tres Consellers d'ERC, tres de la CNT, dos del PSUC, un del POUM, un d'ACR i un d'UR (*).

-----

del Govern de Madrid. Ens havíem apoderat del Banc d'Espanya, havíem enviat una colla de soldats a Mallorca, començàvem a fabricar armes... Largo Caballero, Prieto i companyia reaccionaren contra el que ells consideraven separatisme de Catalunya. Nosaltres estàvem units i no ens podien atacar, com després van fer-ho. El moment en què es va trencar la unitat a Catalunya, el moment en què es forma un govern monocolor a Catalunya -els socialistes i l'Esquerra, però aquesta no pintava res-, el Govern de la República se'n va aprofitar. Companys no va presidir mai cap Govern d'unitat. La gent de la CNT no li tenia confiança, era l'home dels sociaistes. Si jo no vaig continuar com a Conseller Primer després dels fets de maig, fou en gran part perquè la unitat s'havia trencat".

Entrevista amb Josep Tarradellas, 16 de febrer de 1981.

Tarradellas utilitza indistintament els termes "socialistes" i "comunistes" per a referir-se al PSUC.

(*) El Consell de la Generalitat format el 26 de setembre estava compost de la següent manera:

Conseller Primer i Finances: Josep Tarradellas i Joan (ERC).

Defensa: Felip Díaz i Sandino.

Justícia: Andreu Nin i Pérez (POUM).

Cultura: Ventura Gassol i Rovira (ERC).

Les Consellerien claus del Govern estaven en mans de l'ERC i de la CNT, a Nin se li donava intencionadament la Conselleria de Justícia (461), i el PSUC que dava representat per Joan Comorera a Serveis Públics, i per Miquel Valdés a Treball i Obres Públiques. Aquesta distribució dóna una idea de quina era la correlació de forces i de com el PSUC era ja un partit influent, però encara no determinant en la política catalana. Comorera donava per bona la presència relativa del PSUC al Consell tot i considerar que la força real del PSUC i la UGT no hi era prou representada. Valia la pena el sacrifici d'una menor presència al Consell si s'aconseguia l'objectiu fonamental que era la constitució del Govern d'unitat (462).

El 27 de setembre es publica als periòdics la declaració del Consell (463), en la que es fa especial èmfasi a l'única i exclusiva autoritat del Consell de la Generalitat a tot Catalunya "que va a imposar, per

-----

Seguretat Interior: Artemi Aiguader i Miró (ERC).

Economia: Joan Porqueras Fàbregas (CNT).

Proveïments: Josep Juan i Domènech (CNT).

Sanitat i Assistència Social: Antoni Garera Birlau (CNT).

Serveis Públics: Joan Comorera i Soler (PSUC).

Treball i Obres Públiques: Miquel Valdés (PSUC).

Agricultura: Josep Calvet i Mora (UR).

Conseller sense cartera: Rafael Closas i Cendra (ACR).

Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya. Any IV, volum III, 29 de setembre de 1936.

la voluntat nascuda de les organitzacions representades, les seves directius a tot Catalunya; de les quals directius no es podrà apartar ningú sense que sigui declarat facciós i tractat com a tal". El Govern de la Generalitat tenia la total convicció "d'extirpar els últims vestigis dels aprofitadors i de grups incontrolats i de tota mena de tènboles iniciatives que tractin de tacar l'honor i la humana sensibilitat del poble antifeixista".

El programa de govern tenia dos primers punts suficientment genèrics perquè poguessin accontentar a uns i altres. Era un primer pas per aquells que consideraven inajornable una centralització en la política militar i una ordenació en la economia que respongués a les necessitats de la guerra i era ben vist també per aquells que no negaven la necessitat d'una coordinació i reforçament de la disciplina en les milícies i exigien un govern que assumís plenament el nou ordre econòmic i social. El primer punt es referia a concentrar tots els esforços en la guerra i per tant a adoptar les mesures que garantissin la coordinació de les unitats combatents, la creació de milícies obligatòries, el reforçament de la disciplina i el comandament únic. El segon punt incloïa el programa aprovat pel Consell d'Economia (464), que el nou Consell de la Generalitat feia seu i es responsabilitzava de portar-lo a la pràctica. En un tercer punt, el Govern propugnava la supressió de privilegiats i l'enlairament de la cultura popular sota el signe de l'Escola Nova Unificada i la igualtat d'ensenyament. La declaració concloïa amb la proclamació de totes les organitzacions representades al Consell del "reconeixement del dret dels pobles a regir la seva prò-

pia vida segons el principi de l'autodeterminació i de la fervent defensa de les llibertats de Catalunya" (465). Tres dies després, l'editorial de Treball transparentava per al PSUC la funció del Consell de la Generalitat i els objectius immediats. "Aquest Consell té el deure de redreçar Catalunya del marasme a que l'han condemnat irresponsables provatures d'un revolucionarisme pueril. I el poble té el deure ineludible d'ajudar el Consell de la Generalitat en aquesta tasca (466). Soguidament i sota el principi que la llibertat de tots no podia ser compromesa per la genialitat d'uns quants, l'editorial repetia cada paràgraf un "s'ha d'acabar" amb els assaigs revolucionaris, amb la quantitat de metralladores i fusells de reraguarda, amb les ordres i contraordres de qualsevol comité, amb les bandes d'escopeeters i, sobretot, amb les declaracions acordades entre tots i que no complia ningú. Calia respectar totalment els acords del Consell de la Generalitat i s'havia d'actuar contra els provocadors que els volguessin obstaculitzar.

Tarradellas era el primer en saber que de res servien mil programes de govern si no es feien respectar. Sabia també que comptava amb un eficaç eina negociadora, el govern d'unitat en el qual estaven la CNT i el POUM. El primer que fa és intentar restablir l'autoritat del Consell de la Generalitat a tot Catalunya, i per a fer-ho necessitava la insubstituïble ajuda de la CNT i del POUM. I la va tenir en un primer moment, sobretot per part dels membres d'aquestes organitzacions que estaven al Govern. Va ser Nin qui va preparar el primer viatge de Tarradellas a Lleida i Tarragona per tal d'imposar l'autoritat del Govern al Comité Popular controlat pel POUM a Lleida i d'establir contacte amb les for

ces sindicals locals de Tarragona. El viatge a Lleida era molt delicat i potser Tarradellas no l'hauria fet de no haver comptat amb la col.laboració de Nin. Però era un viatge inevitable si es volia reprendre la iniciativa política i donar sensació davant del poble d'autoritat i de capacitat de govern. Andreu Nin se trobava ben aviat i per primera vegada en la contradicció de ser membre del Govern i alhora secretari polític del partit. Ell que no podia estar segur del camí que seguiria el Consell de la Generalitat és el primer que ajuda a controlar la revolució.

El 28 de setembre, dos dies després de constituït el Consell de la Generalitat, Tarradellas anuncia el viatge a Lleida per al dia 30. La delegació estava encapçalada junt amb Tarradellas, per tres consellers que representaven tres corrents ideològics ben definits, Josep Joan Domènech de la CNT, Andreu Nin del POUM i Joan Comorera del PSUC. Aquest darrer no pogué arribar-hi per haver sofert un accident d'automòbil prop de Tàrrrega, tot i que la seva presència a Lleida tampoc era imprescindible i, potser, poc recomanable. Segons explica Francesc Bonamusa, la comitiva arribà a Lleida el migdia del dia 30 amb la incertesa de com serien rebuts (467). Tarradellas es féu amb el control de la situació i arribà a un acord amb el batlle de la ciutat i altres membres del Comité Popular pel qual aquests se sentien representats pel nou Consell de la Generalitat i estaven disposats a col.laborar en la tasca d'abatre el feixisme i crear una nova organització econòmica i social.

Els viatges de Lleida i Tarragona que van ser motiu d'informació i debat en el primer punt de la reunió del Consell de la Generalitat del dia u d'octubre(*), simbolitzaven la voluntat del Govern de reprendre la iniciativa política que havia perdut i no recuperat des del 19 de juliol. Eren un cop de força i de teatre ben pensats per Tarradellas com qui vol, a les primeres de canvi, impactar a l'opinió pública i donar una imatge indubtable de qui detenta el poder.

Tanmateix, una vegada restablerta l'autoritat moral faltava restituir l'autoritat real. Amb la mateixa decisió en què es resolgué normalitzar la situació a Lleida, el Consell de la Generalitat aprovà en pocs dies dos importants decrets. En la mateixa reunió del dia u, s'aprovà la dissolució del Comité Central de Milícies Antifeixistes, alhora que es creava, inscrita a la Conselleria de Seguretat Interior, la Junta de Seguretat. Les conselleries de Sanitat i Proveïments recuperaven les funcions que el Comité de Milícies assumia en les respectives àrees (468). L'organisme que havia nascut al calor del moviment revolucionari, i que més fidedignament el representava, era dissolt sense cap resistència. Els òrgans

-----

(*) La delegació estava formada per Josep Tarradellas, Andreu Nin, Joan Comorera, Josep J. Domènech, acompanyats dels seus secretaris i escorta. També el President de l'Audiència, Andreu Abelló; Comisari de Tarragona, Mestres; Conseller delegat de Banca, Muñiz; Soler i Pous del Cté. Central de Milícies i Obiols secretari del Conseller Primer.

(La Humanitat, 1 d'octubre de 1936).

de contra-poder sorgits a tot Catalunya quedaven de capitats, la dualitat de poders començava a ser superada. No seria gens fàcil, però, la dissolució to tal dels Comitès locals i dels Comitès de milícies i quasi diria que la decapitació del Comité Central de Milícies va tenir l'efecte de generar multitud de petits caps que si abans era dubtosa l'autoritat del Comité Central sobre alguns d'ells, ara era un organisme aliè, el Consell de la Generalitat, al qui havien de sotmetre's.

Dies més tard, el 9 d'octubre, el Consell de la Generalitat, acorda per decret dissoldre tots els Comités de Milícies antifeixistes i Comitès locals d'arreu de Catalunya. Els nous Consells municipals estarien compostats proporcionalment en relació amb la representativitat que tenia cada partit o central sindical en el Consell de la Generalitat (*). Aquest acord consolidava a tot Catalunya la preponderància en el Consell de la Generalitat de la CNT i l'ERC

(*) Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya. Any IV, Volum IV, 11 d'octubre de 1936.

Els dos decrets aprovats establien en primer lloc que la resistència a dissoldre's de qualsevol Comité Local o organisme similar, seria considerada facciosa i els seus autors lliurats als tribunals de Justícia Popular.

En segon lloc, el decret fixava la composició dels Consell Municipals, establint que una vegada constituïts, els Ajuntaments havien de donar compte del règim interior aprovat, al Conseller de Seguretat Interior, als efectes de la seva aprovació pel Consell de la Generalitat. El nombre de Consellers quedava fixat en 11, a poblacions de menys de 5.000 habitants; 22 a poblacions de 5.001 i 20.000 habitants, i 33 a poblacions de més de 20.000 habitants.

que tenien cada una tres conselleries, i confirmava l'entesa republicano-cenetista. El PSUC no es manifestà en contra del decret malgrat hauria desitjat una major representació, puix que compartia plenament la filosofia de retornar tot el poder als Ajuntaments. El POUM era el partit més perjudicat ja que el decret el relegava a tenir una representació marginal a tot Catalunya, fins i tot a aquelles localitats en què la seva força real era molt superior a la que li donava el decret del Consell de la Generalitat. La representació proposada en funció de la composició del Govern havia de topar amb tots quells municipis en què la correlació de forces fos diferent. És curiós, que la CNT estés d'acord amb una mesura centralitzadora però en aquells moments el Consell de la Generalitat havia d'imposar la seva autoritat i el seu programa de govern i la millor manera de garantir-ho era que els òrgans de govern local es corresponguessin en la seva composició amb el Consell de la Generalitat. Difícilment es podia assegurar una política unitària si era interpretada a cada municipi per les forces polítiques o sindicals que hi fossin predominants.

Joan Comorera, en el segon míting del PSUC i la UGT a Barcelona, celebrat al Price el 18 d'octubre, es felicitava de la formació del Consell d'unitat antifeixista i de la línia de govern que s'estava seguint (469). Ell havia afirmat dos mesos abans, al míting de l'Olimpia, que calia acabar amb els dualismes de poder, que s'havia de "donar l'ajut necessari, l'ajut humà a la petita burgesia i a la petita pagesia", que s'havien d'unir tots els esforços per a una victòria ràpida i decisiva i que "la victòria